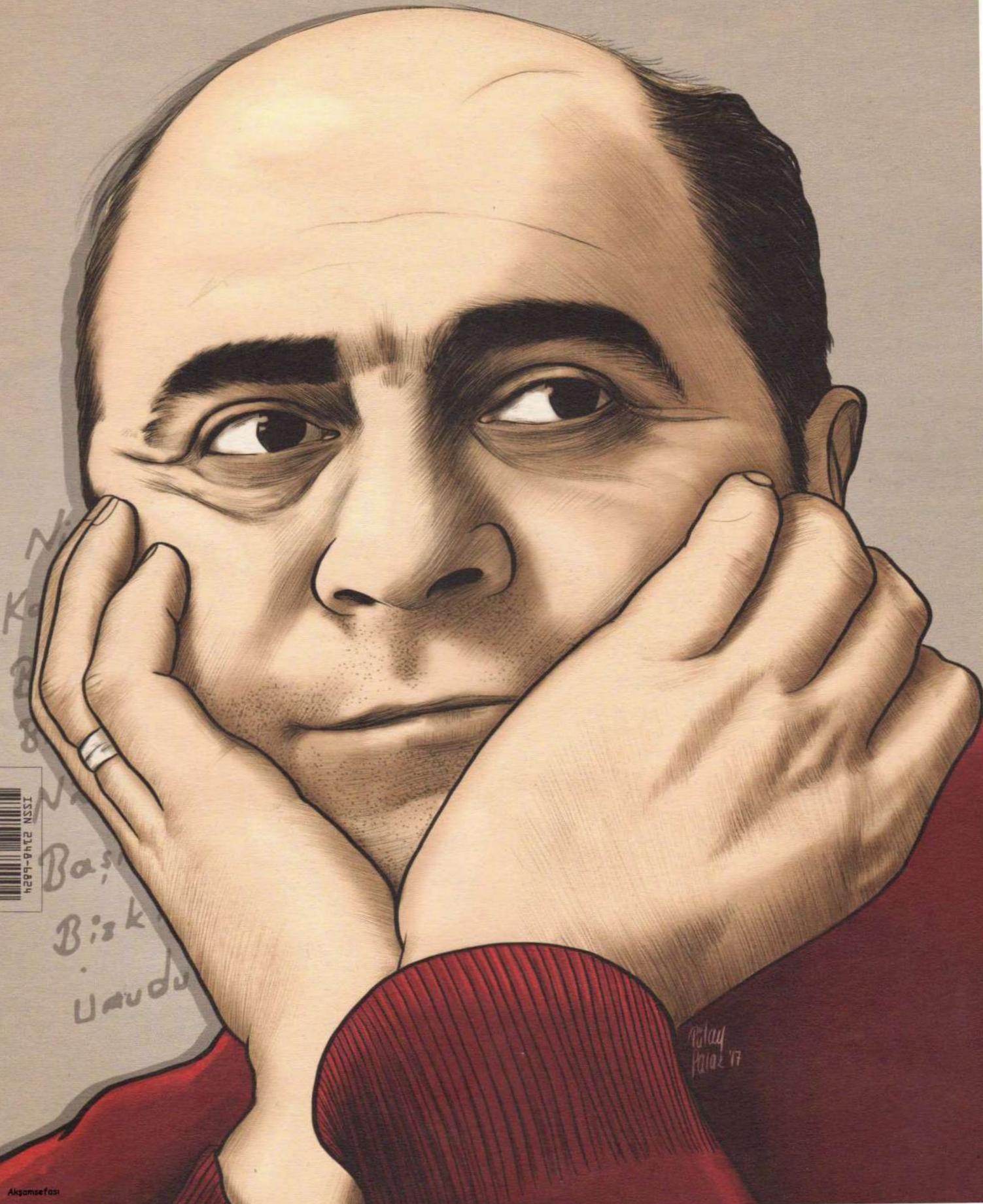

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

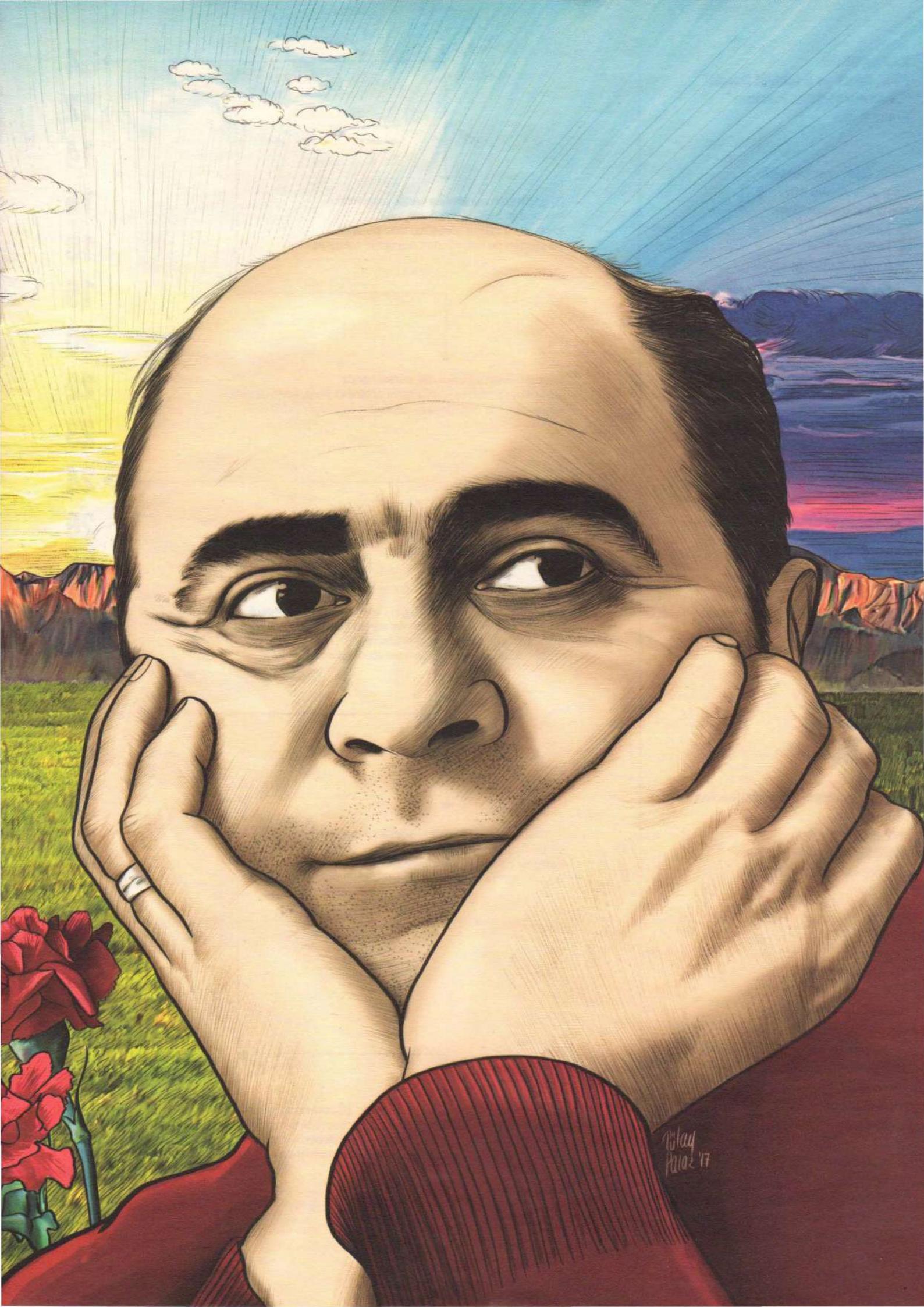
KAFKAOKUR

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 22 · YIL 4 · ARALIK 2017 · 8 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

Tolay
Palaz '17

KAFKAOKUR**Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi**

“...ben edebiyattan ibaretim.”

Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı 22 - Aralık 2017 - 8 TL

www.kafkaokur.com

kafkaokur

kafkaokur

kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi

Gökhan Demir

Yayın Yönetmeni

Gökhan Demir

gokhan@kafkaokur.com

Editör

Merve Özdolap

merve@kafkaokur.com

Sanat Yönetmeni

Rabia Gençer

rabia@kafkaokur.com

Kapak Resmi

Tülay Palaz

tulay@kafkaokur.com

Arka Kapak Resmi

Rabia Gençer

Yayın Danışmanı

Baran Güzel

baran@kafkaokur.com

İllüstrasyonlar

Tülay Palaz

Filiz İrem Özbaş

Eren Caner Polat

Tayfun Yağıcı

Eriscan Türk

İletişim

e-posta: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

Online Satış

kafkadukkan.com

bilgi@kafkadukkan.com

telefon: +90 530 727 15 23

ISSN

2148-6824

Yayın Türü

Yerel, Süreli Yayın

Baskı

İmak Ofset Basım Yayın

Tic. ve San. Ltd. Şti.

Merkez Mah. Atatürk Cad. Göl Sok.

No:1 Yenibosna, İstanbul

Tel: 444 62 18

Matbaa Sertifika No: 12531

Dağıtım

DPP: (212) 622 22 22

©Her hakkı saklıdır

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dahil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

4

12

14

16

18

19

20

22

23

24

26

28

30

32

33

34

36

37

38

40

42

43

44

46

48

51

O, geçmişten günümüze kadar yaşadıklarını,
toplumdan beslediği ruhunu,
iç sesini ve dünya görüşünü taşır şiirlerine.
Bu yüzden de hasretinden prangalar eskitir âşıklar.

Dik duruyorlar, eğilmiyorlar, çünkü henüz
hakkıyla yazılmamış kömür tarihi onlardan yana, kazanacaklar.
Kaybederlerse omurgalarını kaybedecekleri için kazanacaklar.

Kendine bir şarkı seç.
Dinlediğin zaman içinde uyuyan hisleri harekete geçirecek,
ayak uydurduğun sisteme seni sarsıp kendine getirecek,
sana, seni ve misyonunu hatırlatacak,
her dinlediğinde seni şeridine yeniden sokacak bir şarkı.

İki insanın gönülden bağını anlatan papatyalarla
karşılıklı oturup radyoyu açtım.
Rastgele çalan şarkıları dinliyordum.
Eskiye kalma alışkanlıkla, sıradaki şarkısı bize gelsin, dedim.

Aşk böylesine yüksek bir öneme sahip bir meseledir, çünkü onun,
diğer her meselede rastladığımız gibi, mevcut bireyin rahatıyla
yahut izdirabıyla hiçbir alakası yoktur; o gelecekteki insan soyunun
varoluşunu ve özel doğasını güvence altına almalıdır.

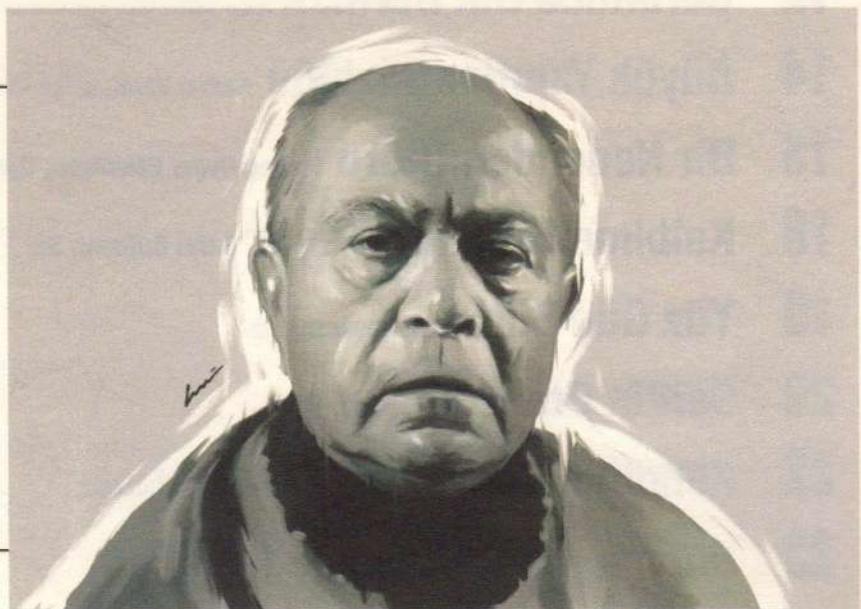
- 4 Ahmed Arif** Nermin Sarıbaş
- 12 Gürültüde Dik Durmak** Ece Temelkuran, Deneme
- 14 Büyük Yapıtlar Sözlüğü** Kemal Varol, Kitap İnceleme
- 16 Bir Nedenden Ötürü** İsaahag Uygar Eskiciyan, Öykü
- 18 Kalbime Bir Anne Düşür** Bahri Butimar, Şiir
- 19 Yüz Gün Şiiri** Nazlı Başaran, Şiir
- 20 Sait'in Odası** Ezgi Ayvalı, Öykü
- 22 Kendime Ait Bir Oda** Esra Pulak, Aforizma
- 23 Dilemma** Merve Öz dolap, Anlatı
- 24 İçselleştiremediklerim** Mustafa Silici, Deneme
- 26 Ateş Böceği** Eray Yasin Işık, Öykü
- 28 Ahde Vefa: İlk Kadın Yazarlar... II** Nur Kıpçak, İnceleme
- 30 Elma Ağacı** Atılay Aşkaroğlu, Öykü
- 32 Mum Işığında Ölüm** Ebru Oruç, Öykü
- 33 Papatya Fallı** Sumru Uzun, Anlatı
- 34 Çünkü Kaybettiklerim Beni Var Eden Şeylerdi** Baran Güzel, Öykü Dizisi
- 36 İnce Alay** Cansu Cindoruk, Anlatı
- 37 Islak Hikâyeler** Duygu Sezgin, Anlatı
- 38 Küçük Adam** Nihan Özkoçak, Öykü
- 40 Sanatla Başkaldırı: Wagner** Başak Aker, Biyografi
- 42 Bu Askerlik Bitmiştir** Melik Tahir Şaştim, Diyalog
- 43 Tasvirler** Baran Güzel, Pasajlar
- 44 Ahmed Arif** Gökçe Kocaman, Kolaj
- 46 Kopuşun Orjin Noktası...** Zühre Canay Güven • Mehmet Emin Satır, Film İnceleme Sinema
- 48 Coen Kardeşler...** Doğukan Adıgüzel, Sinema
- 51 Can Dostum (2011)** Eriscan Türk, Film Alıntısı

AHMED ARİF

Nermin Sarıbaş

ÜŞÜYORUM, KAPAMA GÖZLERİ.

“Seni bağırabilsem seni,
Dipsiz kuyulara,
Akan yıldızı,
Bir kibrıt çöpüne varana,
Okyanusun en issiz dalgasına
Düşmüş bir kibrıt çöpüne.”

Şiir hayatı güzelleştirir, tipki bu dizelerdeki gibi insanı dipsiz derinliklere, dalgalara, sevdalara sürükler. Aşka, hayata, insana, dağlara, taşlara ruh katar şairler. Dağlar, taşlar, okyanuslar, gökyüzü bile yaşılanır. Şairler ise hep genç kalır. Sonsuza dek var olurlar.

Büyük şairler tohum gibidir. Toprağa ekilir ve yeniden doğarlar. Zamana yenilmezler, hep hayatın içindedirler. Neruda, Martí, Josef, Rilke, Puşkin gibi. Onlar insanlık tarihinin şiir doruklarıdır. Goethe, Heine, Lorca, Mayakovski, W. Whitman, Nazım Hikmet, Behramoğlu, Ahmed Arif... Öyle sürüyle değil, sayılırlar...

*“Terketmedi sevdan beni,
Aç kaldım, susuz kaldım,
Hayın, karanlıktı gece,
Can garip, can suskun,
Can paramparça...”*

Ahmed Arif, yüreğini şire ve halkına adamış bir şair:

“Ben halkın mazlum ve gariban bir ozanıyorum. Böyle olmak da yüce bir onurdur,”

diyecek kadar da halkın sevdalısı. O, geçmişten günümüze kadar yaşadıklarını, toplumdan beslediği ruhunu, iç sesini ve dünya görüşünü taşış şairlerine. Bu yüzden de hasretinden prangalar eskitir âşıklar.

Nâzım Hikmet'ten sonra, halk şirinden yararlanıp bunu toplumcu öğelerle zenginleştirerek geniş kitlelerin sevgisini kazanan Ahmed Arif, kendisinden sonra gelen kuşakları etkileyen en önemli şairlerimizdendir. Onun şirleri, ses dizilişiyle,

temasıyla, anlamıyla, imgelemiyle, yazıldığı günlerden günümüze kadar ayıksı kalabilemeyi başaran, zamana karşı direnerek ayakta duran, her zaman çok sevilen, dillerde dolaşan şairlerdir:

*“Maviye,
Maviye çalar gözlerin,
Yangın mavisine...”*

ÇOCUKLUĞU VE OKUL YILLARI

Ahmed Önal, bildiğimiz adıyla Ahmed Arif, 21 Nisan 1927'de Diyarbakır'da Hançepenk semtindeki Yağcı Sokak yedi numaralı evde gözlerini açar dünyaya. Bu ev, yazlık ve kişlik odalarıyla, geniş avlusuya, bahçesiyle dönemin tipik Diyarbakır evlerinden biridir. Annesi Sare Hanım'ı henüz bebekken kaybeder. Kerkükli babası Arif Hikmet Bey'in diğer eşi Arife Hanım tarafından büyütülür. Sekiz kardeşin en küçüğüdür:

“Babam Kurt değildi. Babamınbabası kaymakamlık ve mutasarrıflık yapmış. Sonra memurluğu bırakıp ticaretle uğraşmış. Rivayete göre babamın ataları Rumeli'den oralara, yani Kerkük'e görevli gelmişler...”

“Benim anam, babamın üçüncü hanımı. Yani öz anam Kurt'tür. O dönemin soylu bir ailesinin tek kızıdır... Anam, ben çok küçükken ölmüş. Benden sonraki kardeşimin doğumunda. Kardeşim de doğum sırasında ölmüş. Beni büyütlen, emziren, yedirip içiren, eğiten, adam eden Arife anamız; Bingöl'ün Musyan yöresinden soylu bir ailenin kızı... Ninelerimiz de, teyzelerimiz de birer melekti. Gerçek birer melek. Beni sevdiler, sevdiler, sevdiler... Kendi öz çocukları gibi...”

Savaşta süvari başçavuşu olan Arif Hikmet Bey daha sonra Harran'da vekâleten kaymakamlık ve Siverek'te nahiye müdürlüğü görevlerinde bulunur. Bu nedenle Ahmed Arif'in çocukluğu ve ilkokul dönemi buralarda geçer. Siverek, Karakeçi ve Harran'da Zazaca, Kürtçe ve Arapça dillerini, aşiret ilişkilerini, toplumsal ve sosyal ilişkileri öğrenir. O dönemde anaokuluna gönderilir:

"Sınıfta 29 tane kocaman çikolatadan harfler vardı... Hoca hanım birini gösterirdi: "Oğlum bu ne?" Gösterdiği mesela 'C' harfi... Sen de harfi bildin... O 'C' harfini alır, sana veridi. Sen de o harf çikolatayı yerdin. Ondan sonra hoca hanım hangi harfi gösterirse bütün sınıf, 40 kişi hep bir ağızdan cee diye bağırıldık. Böyle güzel bir okuldu. Herhalde anam öldüğü için beni anaokuluna vermişler... Ama iyi olmuş o okula gittiğim."

Siverek İlkokulundaki öğrenciliği sırasında bölgeyi kapsayan Birinci Umumi Mütettişlik sınırları içinde 'Vatandaş Türkçe Konuş' kampanyasında Türkçe dışında başka bir dil konuşanlara baskı yapılır. Hatta karakollara götürülüp dövülen vatandaşlar hakkında soruşturma bile açılır. Küçük Ahmed bir gün polislerin beyaz entarılı bir adamı falakaya yatırıldığını görür. Arkadaşlarıyla birlikte sapanla polislere taş atarak yerde yatan zavallı adamı kurtarırlar. Polis, taşları kimin attığını görmez bile. Çocukluk döneminde yaşadığı bu olayın etkisi altında kalan Ahmed Arif'in tavrı her zaman ezilenlerden yana olur. Bu dönemde yaşadığı haksızlıklar, bulunduğu sosyokültürel iklim, onda ve şiirinde derin izler bırakır. Öfkesini, hüznünü, şiirlerine ustalıkla yansıtır:

*"Öyle yıkma kendini,
Öyle mahzun, öyle garip...
Nerede olursan ol,
İçerde, dışarda, derste, sıradı,
Yürü üstüne - üstüne,
Tükür yüzüne celladin,
Fırsatçının, fesatçının, hayının..."*

İlkokulu 1939 yılında bitirir. O dönem ortaokul yalnızca Diyarbakır ve Urfa'da vardır. Önce ninesinin yanına, Diyarbakır Ortaokulu'na gönderilir. Daha sonra da ablası Sabriye'nin yanına Urfa'ya gönderilerek ortaokula kaydi yapılır. Şiire olan ilgisi de bu yıllarda başlar. Öğretmeni Yusuf Bey sık sık öğrencilere Faruk Nafiz'in şiirlerini okur. Küçük Ahmed öğretmeninin de etkisiyle hayatı olduğu Faruk Nafiz'in şiirlerini severek ve duygulanarak okur. Şairler yazar. Hatta İstanbul'da çıkan "Yeni Mecmua" dergisine şiirlerinden bazılarını gönderir. Şiirlerinin yayımlanıp yayımlanmadığından haberi olmaz ancak çok yetenekli olduğunu ve şiir yazmaya devam etmesi gerektiğini tavsiye eden bir mektup alır.

Ortaokul mezuniyetinden sonra babası, Ahmed'in Diyarbakır'da okumasını uygun görmez. Vakitlerini kabadayıklı ve çapkınlıkla geçiren tüm arkadaşları varlıklıdır ve okumak umurlarında değildir. Bu yüzden babası Ahmed için: "Bu, burada ya kaçakçı oluya gangster... Bunu öldürüler. Oğlum bu okulda okumaz. Çünkü arkadaşlarına uymak zorunda," der. Bunun üzerine öğretmen olan ağabeyinin önerisiyle yakınlarının da bulunduğu Afyon'a yatalı lise okumaya gönderilir: "Bütün okul hayatımda tanıştım en yetenekli, en yiğit, en mert, en bilgili adamlar bu lisedeydi," der. Afyon Lisesi yılında edebiyat öğretmeni Gündüz Akıncı sayesinde André Malraux, Max Weber, Dostoyevski, Tolstoy, Flaubert ve özellikle de çok sevdığı Emile Zola eserleriyle tanışır. Sevdığı şairler listesi iyice zenginleşir: Cahit Külebi, Ahmet Muhip Dıranas, Behçet Necatigil, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Nâzım Hikmet girer hayatına. Liseye Faruk Nafiz hayranı olarak gelen Ahmed Arif bir edebiyat hazinesi olarak mezun olur.

1940'ta Seçme Şiirler Demeti adlı bir dergide Neyzen Tevfik'le birlikte bir şiiri basılır:

"Bir dergi, Seçme Şiirler Demeti adıyla kuşe kâğıda basılıyor. Bir sayfasının sol başında Neyzen Tevfik, sağ başında Ahmed Arif. Ben Neyzen Tevfik'in torunu yaşındayım o zaman. Torunundan da küçüğüm... Bir de on lira para geliyor. Telif hakkı... Düşünün, babam harçlık olarak ayda beş lira gönderirdi. On lira bu yüzden büyük paraydı..."

Biraz Haşim, biraz Tanpınar, biraz Tarancı ve çokça da ace-milik... Okuyup iyice sindirdiği bu şairlerin etkisi altında şair yazar. Bir süre sonra bu yazdıklarının şiir olmadığına ve gerçek şiirin bu kadar kolay yazılmaması gerektiğine inanır ve sık sık 'daha iyi bir şair olabilir miyim?' sorusunu sorar kendi kendine ve deli gibi şiir yazar:

"İşte o yıllar... Yıl 1943 olmalı... Taş çatlasa 16-17 yaşındaydım. Durmadan şiir yazıyorum... Gecede 8-10 sayfa yazardım."

O dönem Orhan Veli gibi şiir yazabilmek modadır. Oysa Ahmed Arif burjuva şairi olarak nitelendirdiği sömürgeci Fransız toplumunun bohem, gerçeklerden kaçan mekanik şairleri yerine toplumcu, halkın ve ezilenin yanında olan Nâzım okyanusuna dalar. Rıfat Ilgaz, A. Kadir, Suphi Taşhan, Abdülkadir Demirhan gibi yürekli ağabeylerini de takip eder. Bu şairlerin çoğu ya hapiste ya da sürgündedirler:

"Sadede gelelim: Kimini sevsem, kimini hiç takmasam da, bu moda olmuş etkili şairleri kendi hallerine bırakmam gerektiğini her şeyden önce bir mertlik borcu saydım. İş bir

kez 'etki'ye dökülmesin. Etkilere bile bile kucak açan bir şairin soylu bir yol seçtiği söylenemez bence. Bu yol ile insan belki 'deneyci' olabilir, ama şair olamaz. İşte bu inanç ve duygularla halkıma sığındım. Şiirimi günün modası olan etkilere kapadım. Göbeğimi kendim kesttim ve kasaba minnet etmedim."

28 Temmuz 1943'te Cumhuriyet tarihinin en kara olaylarından biri yaşanır. 32 köylü (biri kız olduğu için serbest bırakılır) İran sınırı yakınlarında Van'ın Özalp ilçesinde kurşuna dizilir. Bu olaydan çok etkilenen Ahmed Arif ünlü *Otuz Üç Kurşun* şiirini yazar:

*"...Baktı otuzüçten biri
Karnında açlığın ağır boşluğu
Saç sakal bir karış
Yakasında bit,
Baktı kolları vurulu,
Cehennem yürekli bir yiğit,
Bir garip tavşana,
Bir gerilere.
...
Vurulmuşum
Dağların kuyutluk bir boğazında
Vakitlerden bir sabah namazında
Yatarım
Kanlı, upuzun..."*

ÜNİVERSİTE YILLARI

Liseyi bitirdikten sonra bir süre ağabeyinin yeni görev yeri olan Uşak'ta kalır. O dönem babası emekli olur ve ailecek memleketleri Diyarbakır'a geri dönerler. Bir süre sonra da askere gider. 1947 yılında terhis olduktan sonra, aynı yılın sonbaharında Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümüne kaydını yapır. İdeolojik tercihini de üniversite hayatının ilk yılında yapar: Yıllardır illegal olan Türkiye Komünist Partisinin gençlik düzeyinde çalışan legal kuruluşu Türkiye Gençler Derneği'ne üye olur. Dernektekilerin bir kısmı, aynı zamanda Türkiye Komünist Partisine de üyedir. Buradaki yakın arkadaşlarından biri de felsefe doktorası yapan Melahat Türksal'dır. Bir gün Komintern üyesi İtalyan Togliatti için yazdığı bir şiir Melahat'in evinde bulunur. Refik Durbaş'la yaptığı söyleşisinde anlatlığına göre, henüz tamamlanmamış olan bu şiir, kahvede otururken cebinden çalınmış, seksen kopyası çoğaltılarak arkadaşının evine konmuş ve arama yapmaya gelen görevliler tarafından, radyonun arkasında, elle konulmuş gibi bulunmuştur. Birçok arkadaşı bu şiir yüzünden yargılanır. Ahmed Arif polise giderek şiiri kendisinin yazdığını söyler, ifadesi alınarak serbest bırakılır. Kendisinin şiir saymayıp "halkın huzuruna çıkarılmaz" dediği bu çalışması ne

yazık ki mahkeme huzuruna çıkartılır. Dernek yöneticileri de mahkemeye çıkarılarak tutuklanırlar. Dernek daha sonra yapılan kongrede kendini feshetme kararı alır. Sadece Ahmed Arif derneğin devamından yana oy kullanır.

Bir yıl sonra, 1948 yılında Dışişleri Bakanlığının eleman almak üzere açtığı sınavı kazanan Ahmed Arif işe alınmaz. Bunun üzerine daniştaya başvurur ve mahkemeyi kazanır. Ona, Merkez Bankası'nda bir iş vermek zorunda kalırlar. Hem çalışır hem de öğrenimini sürdürür. Bu dönemde yazdığı şiirler üniversite gençlerinin arasında elden ele, dilden dile dolaşır.

1951 SOLCU AVI

1951 yılının Ekim ayında başlatılan "solcu tevkifi"nda, şairleri birçok farklı dergide yayımlanan Ahmed Arif tek bir dizesi bile yayımlanmamış *Otuz Üç Şiiri* yüzünden işyerinden alınarak karakola götürülür. Polisler ondan şiirini okumasını ister. Onların isteğini yerine getirmez. Bunun üzerine tam dokuz gün işkenceye maruz kalır. Kendisinden komünistler için para topladığına ve paraları onlara dağıttığına dair bir belgeyi imzalaması istenir. İmzalamayınca tekrar işkence yaparlar. Bu soruşturma kapsamında İstanbul, Ankara ve diğer illerden toplam 184 kişi daha tutuklanarak haklarında soruşturma açılır. Ahmed Arif'e ait hazırlık soruşturması dosyasının İstanbul'daki başka bir dosyayla birleştirilmesi gerektiği için, İstanbul'a sevk edilir ve ünlü Sansaryan Hanı'nın bir hücresına kapatılır:

"Yıl 1952... Sansaryan Hanı'nda hücredeyim. Çok hastayım. Sorğu uzun sürdü. Ben, 9 numaradayım. Sağında 8 numara, onun yanında kapı gibi girilen 7 numara var. 7 numarada Orhan Suda kalıyor. Suda'yı tanımadığım o zaman, daha sonra cezaevinde tanıştım. 8 numarada ise Muzaffer Arabul kalıyor. O da çok ağır hasta. Onu da sesinden tanıdım, o kadar... Muzaffer pırlanta gibi bir adam, evli, çocukları var. Devlet memuru..."

Solumdaki 10 numaralı hücrede Zeki Baştımar vardı. 11 numarada rahmetli Kemal Abi, Kemal Ergin...

Bunları nefeslerinden tanıyorum. Öksürüklerinden... Bir lokma bile yiymiyordum. O nedenle sadece su içiyordum.

Küçük bir kibrıt çöpü buldum. Bir çöp... Onunla duvara çizgiler çizdim. Böylece bir takvim yaptım kendime. Şimdi kesin söylemeyeceğim ama, 128 gün saydım."

Ahmed Arif, Sansaryan Hanı'ndaki ağır koşullara ve yapılan işkencelere dayanamaz. Sürekli karanlığa, açlığı maruz kal-

dığı için fisiltilar, sesler duyar. Bir gün çok susadığı için jandarmaya seslenir. Sesini duyuramayınca sürgülü kapayı tıklatır. Bir mukavvayı bile bükecek gücü kalmayan Ahmed Arif'in kapıya dokunuşlarıyla kapının yere çökmesi bir olur. En sonunda yaşadığı travmanın etkisiyle damarlarını kesmeye kalır. Gözlerini açtığında bir hastanededir. Şok tedavisi görür:

"Hastanede beni bağladılar. Yatıştırdılar. Şefkatle davrandılar. Önce ameliyat etmişler.

Doktora bağırtıları, sesleri anlattım. 'Arkadaşlarımın seslerini duydum,' dedim. Tabii bunların hiçbiri olmamış...

Bir gece yıldırım bir telgraf getirdiler. Başkomiser Sacit Bey getirdi. Telgrafta şöyle diyor: 'Baban öldü, cenaze yerde kaldı, ben oralara gelemediğim.' İmza: Annen Arife..."

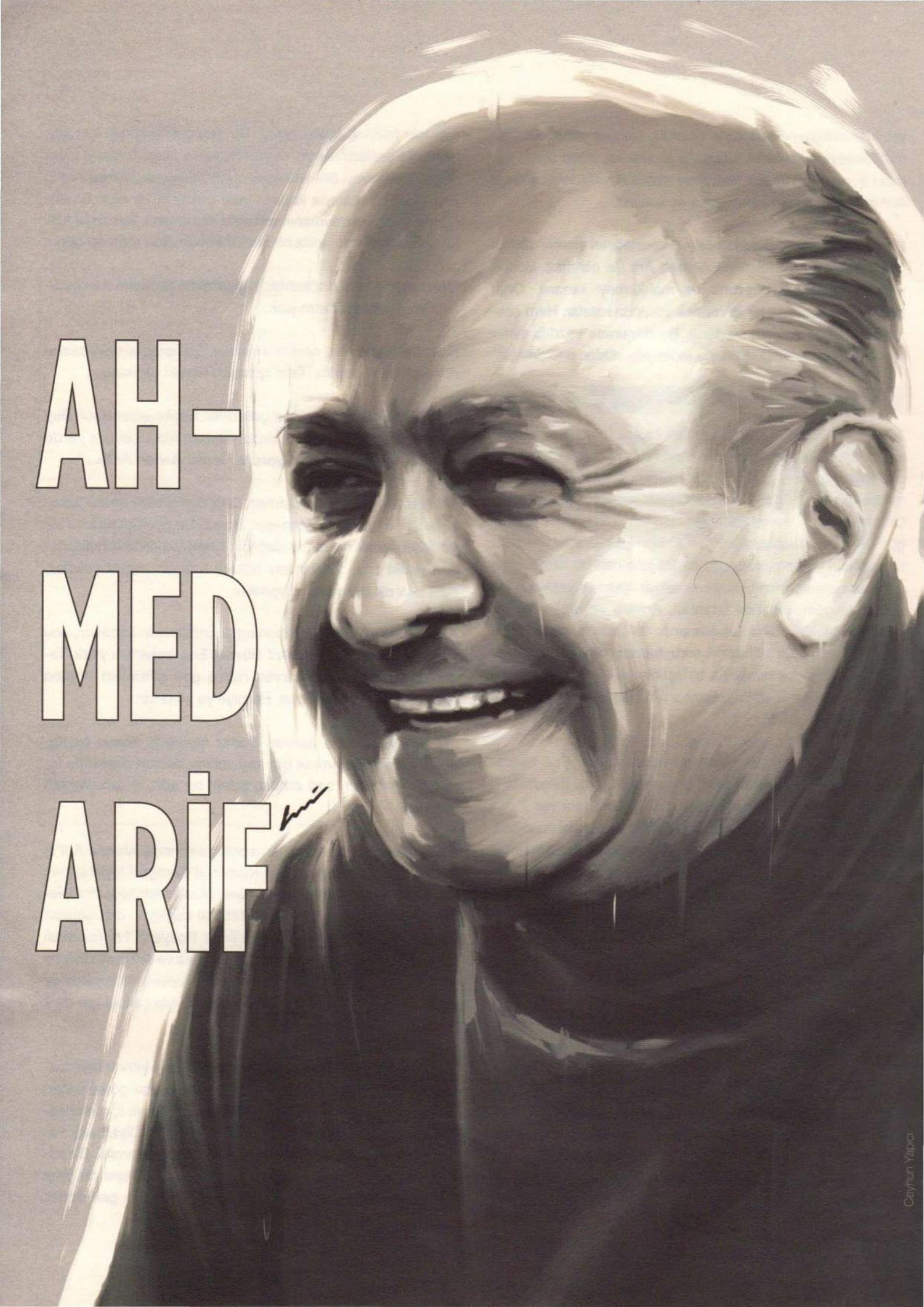
Aslında telgraftı annesi yazmaz. Onu demoralize etmek amacıyla kirli bir oyun oynamıştır. Bunun bir oyun olduğunu idrak edebilecek durumda değildir. Nitekim hastane doktorlarından biri ona, "Hiçbir ana oğluna öyle bir telgraf çekmez, nasıl olur da inanırsın," diyecektir.

Ancak bir süre sonra oğlunun tutuklandığından habersiz, onu yurtdışında sanan baba Arif Hikmet Bey, yaşamını yitirir. Tedavisinden sonra Sansaryan Han'a geri götürülen Ahmed Arif'i orada fazla tutmazlar. Harbiye'ye yollarlar:

"17 gün tabutlukta kaldım. Duvar nemliydi. Yosun bağılmıştı. Kalbimi korumak için sağ yanımı duvara dayadım. İşte hala çekerim, sağ omuzumdaki bu ağrı, o tabutluktan kalmadır."

Soruşturma tamamlandıktan sonra aralarında Ahmed Arif'in de bulunduğu sanıklar, "Gizli Komünist Cemiyeti teşkil etmek ve bu cemiyete girmek ve faaliyet göstermek suçlarını işlemekten" yargılanırlar. 15 Ekim 1953'te başlayan duruşmaları 7 Ekim 1954 tarihinde karara bağlanır. Dosyada 110 numaralı sanık olan Ahmed Arif Önal'a, iki yıl hapis ve sekiz ay Urfa'da gözetim altında tutulma cezası verilir. Toplam otuz sekiz ay tutuklu kalan Ahmed Arif bu cezayı fazlasıyla çektiği için de 7 Ekim 1954'te tahliye edilir.

Kamu gözetimi altında tutulma cezasını, Urfa yerine Diyarbakır Ali Emiri Ortaokulunda tarih öğretmeni olarak görev yapan kız kardeşi Nezihe Erdoğan'ın yanında geçirmek için mahkemeye başvurur. Bu isteği kabul edilir. Her gün Diyarbakır Fatiha Paşa Karakolunda hakkında tutulan defteri imzalar. Bir süre sonra bir tuğla fabrikasında işe başlar. Yaklaşık bir yılını burada geçirir, cezasını tamamlar ve Ankara'ya geri döner.

AH-
MED
ARIF

Öğrenimine devam etmesi artık mümkün değildir. Polis devamlı peşinde olduğu için, kendisinin veya arkadaşlarının onun için bulduğu işlerden de kısa bir süre sonra ayrılmak zorunda kalır:

“Sürünmeye başladım. Birçok işe girip çıktım. Bir ara Abidin Dino bir iş ayarladı, fotokopi işi, onu yaptım. Sonra kömür dağıtımında çalıştım. Ama hangi işe girsem polisler peşimdeydi, beni kovalıyorlardı...”

1956 yılından sonra Medeniyet, Öncü ve Halkçı gazetelerinde düzeltmen, sekreter ve yazı işleri müdürü olarak çalışır. 1967'de Aynur Hanım'la evlenir.

HASRETİNDEN PRANGALAR ESKİTTİM

Yıllardır yazdığı şiirlerini bir araya getirdiği ilk ve tek şiir kitabı evliliğinden bir yıl sonra 1968'de *Hasretinden Prangalar Eskittim* adıyla Bilgi Yayınevi tarafından basılır. Türkiye'nin her yöresinde büyük bir ilgiyle karşılanan kitabı için düşündüğü ilk isim ise oldukça farklıdır:

“Bunu anlatmak doğru mu bilmiyorum. Çok kişisel bir şey... Çok duygusal... Artık anı olmuş... Kitabımın adını ben önce 'Dört Yanım Puşt Zulasi' koymuştum. Ama sevgili kardeşim Ali Özoğuz buna engel oldu. Bana 'Kitabına böyle bir ad koymaya hakkın yok,' dedi. 'Seni 15 yaşında çocuklar, kızlar taparcasına seviyorlar. Sen bununla ola ki burjuvazinin tuzaklarını söylüyorsun. Ama şu da var o çocuklara saygı duymalısın. Hatta bu adı bir şirine bile verme, misra olarak kalsın.'

Düşündüm, Ali'ye hak verdim. Madem öyle, kitabımın adı Hasretinden Prangalar Eskittim olsun, dedim.”

Şirine hep namusu gözüyle bakan Ahmed Arif, yıllar yılı yazdıklarını sadece dostlarına okur. Yeterince demlenmediğini düşündüğü için de basımını hep erteler. Kitabının bu kadar geç çıkışmasının uzun ve sancılı bir süreci de vardır:

“Kitabın geç çıkması benim tembelliğimden, önem vermemişimden. Ben bu konuda hâlâ biraz amatörüm. Hiç profesyonel olamadım.

Şair önce bir güzellik duygusudur. Bu güzellik duygusunu kurtarmak, onu anlatmak, onu yaratmak...

Adını vermeyeyim. Birisine şiirleri verdim. Kitap çıkacak, ama iki yıl bekletti. Her yere gitti o kitap. Biliyorum. En son Şevket Süreyya'nın sansüründen geçti. Ama olumlu rapor geldi...”

Adını vermeyeyim dediği kişi Bilgi Yayınevi'nin sahibi Ahmet Küflü'dür. Bu isim, Ahmed Arif'in Cemal Süreya'ya yazdığı mektuplarda da sık sık geçer. Günel Altıntaş, 1968 yılının Nisan'ında *Soyut Dergisi*nde "Otuz Üç Kurşun"un ilk defa tamamının basılması dolayısıyla yazdığı makalede, Ahmet Küflü'yu ziyarete gittiğini ve kitabın yayımlanmasının neden geçtiği sorduğunu, Küflü'nün "Yazı Kurulu" yüzünden gecikliğini söylediğini yazar. Ahmed Arif'in pek dikkat etmediği kitap sözleşmesinde iki yıl boyunca yeni baskı yapılamayacağına dair bir madde vardır.

Sözleşmenin bitiminde Küflü, ikinci baskıyı yapmak ister ancak Ahmed Arif bunu kabul etmez. Daha sonra 70'li yılların başında Erdal Öz, şairi, Cem Yayınevi'nin kurucusu Oğuz Akkan'la tanıştırır. İkinci baskı 1971 yılında Cem Yayınevi'nden çıkar. Sonrası malum: Arka arkaya birçok basım yapılır. Yayınevi, otuz yılda 43 baskısını daha yapar *Hasretinden Prangalar Eskittim*'in:

**“Seni, anlatabilmek seni.
İyi çocuklara, kahramanlara.
Seni, anlatabilmek seni,
Namusuza, haldan bilmez,
Kahpe yalana.**

**Ard – arda kaç zemheri,
Kurt uyur, kuş uyur, zindan uyurdu.
Dışarda gürül – gürül akan bir dünya...
Bir ben uyumadım,
Kaç leylim bahar,
Hasretinden prangalar eskittim.
Saçlarına kan gülleri takayım,
Bir o yana,
Bir bu yana...”**

İki bebeğini kaybettikten sonra özlemle beklediği oğlu Filinta 12 Aralık 1972'de dünyaya gelir:

“Yaşamımda en büyük sevinci baba olduğum gün duydum. İnanır misiniz, tam iki yıl oğlumun nüfus cüzdanını cebimde taşıdım. Cebimdeki, sanki dünyanın en zengin cüzdanıydı. Oğlum olmuştı... Oğlum, dünyanın en güzel güvercini... Dünyanın en güçlü silahı...”

Beş yıl sonra emekli olur. Ankara'da gösterişten, gürültüden uzak bir yaşam sürdürmeye başlar. O dönemde Cemal Süreya, Canip Yıldırım, Cemalettin Ünlü, Muzaffer Erdost, Nedret Gürcan, Adnan Binyazar ve aile yakınları dışında kimseyle görüşmek istemez. Okurunun bütün bekentilerine rağmen ikinci bir şiir kitabı da yayımlamaz.

ŞİİRLERİ

Onun ilk ve tek hayatı *Hasretinden Prangalar Eskittim*'den sonra ülkede çok şey yaşanır. Önce 12 Mart ardından 12 Eylül askeri darbeleri yapılır. Bu korkunç dönemlerde on binlerce aydın, gazeteci, bilim adamı, üniversite öğrencisi çeşitli işkencelerden geçirilir. Geleceği aydınlık dolu gençler cezaevlerini, duruşma salonlarını hıncahınç doldururken Ahmed Arif'in şiirleri alanlarda, meydanlarda, işkencelerde, insanlık onurunu temsil eden bir özgürlük bayrağı gibi dalgalanır. Demokrasi ayaklar altına alındıkça, onun şiirleri zirveye çıkar.

Ece Ayhan "bir şiir anayasayı neden değiştirsin" derken Ahmed Arif'in dizeleri, şiirin, bir parti bildirisinden çok daha etkili olduğunu gösterir. Onun şiirinde, umut edenlerin, düşleri ve sevdaları uğruna yaşayıp ölenlerin acıları, dramları, hınçları ve öfkeleri vardır. Onun şiirleri yalnız kendi döneminin değil, baskiya maruz kalan tüm kuşakların tarihsel dipnotudur. Onun şiirleri direnmeyi, umudu, hasreti, aşkı isteyenlerin şiirleridir.

**"Vurulsam kaybolsam derim,
Çırılıçılık, bir kavgada,
Erkekçe olsun isterim,
Dostluk da, düşmanlık da.
Hiçbiri olmaz halbuki,
Geçer süngüler namluya.
Başlar gece devriyesi jandarmaların
...
Ama akşam erken iniyor mahpushaneye.
Ve dışarda delikanlı bir bahar,
Seviyorum seni,
Çıldırasıya.."**

Onun şiirleri toplumun bilincini harekete geçirecek güçtedir. Bir yandan Anadolu'nun uzak köy ve kasabalarında yetişikten sonra büyük kentlere yerleşen ve sonrasında doğdukları yerlerin sorunlarını unutup oralara sırtını dönen, içinde bulundukları burjuva düzenini ve onların uygarlık anlayışını savunan, sınıflarından kopmuş ve yozlaşmış sanatçılar, diğer yan- dan halkın, yurdunun gerçeklerini gören, bilen, onların acılarını ve yaşamalarını sanatıyla dile getiren Anadolu şairi Ahmed Arif... Onun şiirleri Anadolu'y'u bilmeyenlerin yazamayacağı, yurdun sınırlarını aşmayan yerel bir insancılıkla doludur. Cemal Süreya:

"Onun şiiri, konuşmasından alınmış herhangi bir parça gibidir; konuşması ise, şiirin her yöne doğru bir devam gibi. Bir bakıma 'Oral' (ağza ilişkin) bir şairdir onunki,"
der ve onun şu özelliğine deñinir:

"Bizde oral şiirin tuhaf bir kaderi vardır: bu şiirde, genellikle, ya kuru bir söylevciliğe düşülür, ya da harciâlem duyguların tekâze evrenine... Ahmed Arif'in şiirinde böyle bir sakınca yok. Hiçbir zaman söyleve düşmez. Bir duyu sağanağı, imgelel halinde, sıra sıra misraları kurar. Ana düşünce, dipte, her zaman belirli, ama sakin durur; çoğalır, büyür belki, ama kalın bir damar halinde hep dipte durur. Ahmed Arif, kendi şiirine en uygun yapıyı ve misra düzenini bulmuş bir şairdir. Anlatımıyla, şiirin özü arasında özdeşlik vardır. Türkçede destan türenün en ilginç deneylerini yapmıştır."

Cemal Süreya, Ahmed Arif'in destan türünde şiirler yazarken "kekre" denilebilecek bir lirizme ulaştığını söyler:

"İmge onda sınırlı bir öğe değil, şiirin kendisi, bütünü oluyor. Kelimeler, ilişkin oldukları kavramları aşan ve daha geniş durumları karşılayan bir nitelik gösteriyorlar. Bu bakımdan büyük ustاد Ahmed Arif. Özellikle bu yönyle birçok şairi de etkilemiştir..."

Onun şiiri, umudun, cesaretin, onurun, insancılığın, insanca yaşamamanın, derinliğin, aklın, yüreğin ve yalnızlığın şiiridir. Gültén Akın'ın da dediği gibi bu özellikler sonradan kazanılmış değil, doğu insanının içten gelen geleneksel özellikleridir. Onun şiiri organiktir:

"Yani bütün hormonlarımla, bütün duygularımla, bütün egemen düşüncelerimle, hani leit motif diyoruz ya, onun bütün unsurlarıyla organik bir şiir,"

der kendi şiirlerine. Doğu Anadolu halkın türkülerile, ağıtlarıyla, masallarıyla besler şiirini. Halkının sözlü gelenekte yaşayan şiir birikimini ilerici bir anlayışla değerlendiren bu coşkulu, öfkeli, çarpıcı şiirler, derin bir insan sevgisiyle yoğrulduğu için çok güçlündür.

VEDA

Ezilenlerin, mazlumların dostu Şair Ahmed Arif'in kalbi yaşıdıklarının ağırlığına dayanamaz. 2 Haziran 1991 sabahı Ankara'daki evinde geçirdiği kalp krizi sonucu yaşama veda eder. Kavimler kapısı Anadolu, nice yoksullukla, yoksunlukla, işkencelerle, sürgünlerle acımasızca hırpaldığı bir büyük şairini daha böyle yitirir...

"Ben buralarda, bu hastanelerde, bu topraklarda değil gene oralarda Dicle kıyısında bir çadırda ölmek isterim,"

diyen Ahmed Arif'in bedeni Ankara'da kalır, şiiri ise memleketin dört bir yanında, Edirne'de, Kars'ta, Rize'de, Antakya'da, sevdiği halkın yüreğinde yaşamaya devam eder.

LEYLA ERBİL'LE MEKTUPLAŞMALARI

"Gitmek,
Gözlerinde gitmek sürgüne,
Yatmak,
Gözlerinde yatmak zindanı.
Gözlerin hanı?"

Ahmed Arif bu dizeleri aralarında aşk olup olmadığı hakkında çok konuşulan Leyla Erbil için yazar. Erbil, Arif'in ölümünden yıllar sonra, *İş Bankası Kültür Yayınları*'nın yazarları arasına katıldığı günlerden birinde, yayinevi editörüyle bir sohbeti sırasında şairle uzun yıllar mektuplaşlıklarından bahseder. Çalışma masasının alt rafında, pembe bir karton dosyanın içinde muhafaza ettiği mektuplardır bunlar. Yayinevinin ısrarına rağmen Erbil o yıllarda mektupların yayımlanmasını kesinlikle istemez. Ölümünden sonra yayımlanması düşüncesi hâkimdir çünkü Ahmed Arif'in ailesini inciteceğinden korkar. Aynı zamanda "Leyla Erbil bu büyük şairin aşkıyla gündeme gelmek istiyor" dedikodularından da çekinir.

Mektuplar körkütük âşık Ahmed Arif tarafından aşkına karşılık bulmak ya da hayatı tutunabilmek umuduyla yazılır... Leyla Erbil bu mektuplaşmalarında dostluk sınırını çizer ve bu sınırı gün geçikçe derinleştirerek muhafaza eder. Ahmed Arif de bu çizгиyi aşmayarak Leyla Erbil'in kararına saygılı davranır. Erbil, *Kalan* adlı eserinin tanıtım davetinde Ahmed Arif'in oğluyla tanışır. Yayinevi aracılığıyla Filinta'ya bu mektuplardan söz ederler. Filinta tüm samimiyetle:

"Siz ve babam edebiyatımızın en değerli şahsiyetleriniz, elbette ki bu mektuplar yayımlanmalı,"

der. Leyla Erbil tarafından gönderilen mektupların akibeti ile ilgili ise hiç kimsenin bilgisi yoktur.

Leyla Erbil bir süre sonra yayinevi editörüne artık ömrünün son zamanlarını yaşadığını ve Ahmed Arif'in mektuplarının basıldığını görmek istediğini söyler. Bu eseri yayımlamak istemesinin en önemli sebebi gerçeğe bağlı kalma isteğidir. O, halkına inanmış, bunun için büyük bedeller ödemmiş ve değeri yeterince anlaşılamamış büyük bir şairin unutulmamasınıister. Ancak bu dileğini yerine getiremeden hayatını kaybeder.

Leyla Hanım'ın yazdığı mektuplar ortada olmadığına göre, Ahmed Arif'in bu aşkı karşılığını bulmuş muydu sorusunu Erbil:

"Hayır, benim tarafında aşk yoktu, yalnızca dostluk vardı," diye yanıtlar.

"*Leylim, Nicesin gene? Beyninde mi, yüreğinde mi, başka bir yerinde mi, nerendeyse o İNAT yönünü yaratan dokuları öpmek isterim. Başkaca hiç. Ne taktığım, ne de vurulacağım bir nen yok. Seni. Sade seni...*

"*Kulluğum, divaneliğimle ellerini, gözlerini öperim. Öpüyorum ama doyamıyorum. Mutluluk ya da cehennem bu galiba. Sana doymak, korkunç ahmaklık olur. Hadi gel...*"

Erbil'in ölümünden iki ay sonra, Ahmed Arif'in yaşamından önemli kesitler sunan mektuplar *İş Bankası Yayınları* tarafından basılır. Mektuplar metinlerde geçen olayların ve gelişmelerin anlaşılabilmesi için tarih sırasına göre düzenlenir. Leyla Erbil tarafından, mektuplarda bahsi geçen ve hayatı olmayan bazı kişiler hakkında incitici sözlerin yer alabileceği gerekçesiyle, isimlerinin sadece baş harflerinin kullanılmasına izin verilir. 1954-1955 yıllarındaki mektuplarda Leyla Erbil ve Ahmed Arif birlikte yayımlamayı düşündükleri bir şiir kitabından da bahsederler. Ahmed Arif adını "Suskon" koymayı önerdiği bu şiir kitabını Leyla Erbil'e adaylığını yazar:

"*Sevgili canım, olağanüstü bir aksilik olursa, kitabım sana kalsın. Adını 'Uy Havar' yahut 'Suskon' koymakta serbestsin. Asıl demek istemediğim bir şey var, sana mecburum artık. Her hâl ve şartta kitabımı sana ithaf ediyorum.*"

Edebiyatçıların mektuplarının yayımlanmasıyla ilgili fikirlerini, Refik Durbaş'la yaptığı bir söyleşisinde dile getiren Ahmed Arif'in mektuplarının yayımlanması, onun gibi büyük bir şairin vasiyetinin yerine getirilmesidir adeta:

"...*Belki halk için, okuyucu için gerekli değil ama, edebiyat tarihçileri için, eleştirmenler için gerekli olabilir. Türkiye'de henüz bu geleneğ yok. Ama bir gün o da olur. Mesela Victor Hugo'nun sevgilisine yazdığı, Baudelaire'in hizmetçisine yazdığı mektuplar Fransa'da çok değerli belgeler olarak sunuluyor. Elbet bir milletin kültürü onlar da.*"

Karşılaştığı haksızlıklara, zulümlere, alçaklığa boyun eğmeden dürüstçe yaşamış ve mertçe, insanca bu dünyadan çekip gitmiştir Ahmed Arif...

"*Kalbim dinamit kuyusu
Şafakları;
Taaa şafakları
Nice bir
Yangınları düşer alın çatıma
Gencecik ölüme gitmenin.*"

*Metinde kullanılan alıntılardaki imla, aslına sadık kalınarak değiştirilmemiştir.

GÜRÜLTÜDE DİK DURMAK

Ece Temelkuran

Otobüste bir kadın dimdik duruyor. Bir şehir üstüne abanıyor, sabah akşam. Bir ülke ablukaya alıyor onu. Hayat bir kere teşekkür etmeden her şeyini alıyor gece gündüz ama otobüste bir kadın dimdik duruyor. Çünkü canı öyle istiyor. Çünkü sonuna kadar. Çünkü “Ya herro ya merro”!

Hapishanede bir adam kapanmış bir formika masaya, omurgası bir soru işaretü biçiminde, yazıyor. “Sıraya gir, dik dur,” diyorlar ona, şöyle bir bakıyor dalgın, gülümsemek gibi bir şey yapıyor. Aldırmıyor. “Seher”e bakıyor. Gün aydınlanıyor yine, “Ne garip,” diye düşünüyor. Hapishanede bir adam kendi gövdesinin biçimini alıyor, öteki bütün biçimlerin canı cehenneme!

Bir hastane odasında bir kadının gövdesi küçüldükçe küçülüyor ama dümdüz duruyor yataktakta. Ne büzüşüyor, ne eğiliyor. Midesi kalmayana kadar aç kalmış genç bir kadın bu. Yüzünden geriye bir tek kocaman bir gülümseme kalmış, dev bir gibi bir gülümseme bu. Gülmüşüyor çünkü haklı. Çünkü kaybetmek yok, onurlu insanlar kaybetmez, onun için gülmüşüyor. Üç günlük dünya diyor, “avuç açmaya değil.”

Hücrede tek başına bir adam, çok uzun boylu, kıvrıçık saçlı, mavi gözlü. İyi bir adam bu, çok iyi bir adam, her seferinde inadına. Güzel karısını düşünüyor, arkadaşlarını, lastik ayakkabıyla kitap istiyor avukatlardan. Dimdik duruyor orada, başı herkesten yukarıda. Çünkü bu sevimsiz sirk değil öfkelenemeye bile. Düşünüyor hücrede tek başına. Kendini değil, ülkeyi. Neden dip kapalıya atıldığını düşünmüyor bu adam, hepimizin neden dip kapalıda yaşadığımızı düşünüyor. Çünkü kendinden büyütür insan. Canları sağ olsun diyor, daha büyük bir söz var mı!

Genç bir öğretmen dimdik duruyor, kucağında mahpus bir bebek. “Çocuklar ölmesin,” demişti bir zaman. Bak o da zafifçe dimdik duruyor orada. Hiç altın çizmeden, kimse görmeden. “Vazgeçtim, çocuklar ölsün” mü desin! Lafının arkasında duruyor, lafinin ve parmaklıkların arkasında duruyor. Esmer bir kuğu gibi süzülüyor zamanın üzerinde, suyun yüzeyinde yüzüğünün izlerinden bir şiir çiziliyor.

Kole bir çocuk, ayakkabı tezgâhının başında, yüzlercesi ile birlikte uykuya direniyor bu sabah. Savaştan kaçip gelmiş ve günde bir ekmek için uykuya direniyor. Açıyor gözünü bir anda, dik duruyor. Çünkü bugünlər gelecek. Bir abi gelecek, bir abla, alıp onu buradan götürürecek, okula götürürecek, parka hatta. Onlar geldiğinde uyanık olmalı. Beklemekten başka çare yok, dik duruyor o sebeple. Duruyor işte, bir çocuk ne kadar durabilirse.

Yeraltına inmiş kocaman elli adamlar. Orada kalacaklar, çünkü ekmek, çünkü hak, çünkü eşitlik. Orada duruyorlar. Dik duruyorlar, eğilmiyorlar, çünkü henüz hakkıyla yazılmamış kömür tarihi onlardan yana, kazanacaklar. Kaybederlerse omurgalarını kaybedecekleri için kazanacaklar. Yeraltında bir madende durulabilecek kadar dik duruyorlar.

Bir kız çocuğu pencerenin kenarında duruyor. Okula gitmeyecek bugün, bugün okula gitmediği ilk gün. Nasıl da istiyor! Oysa birazdan kahvaltı bulaşıklarını yıkayacak bir taburenin üzerine çıktı. Gidip eski defterlerini buluyor dolaptan, saklamış. Baştan ezber ediyor dersini, sanki okula gidecekmiş gibi. Her gün yeni baştan bütün dünyaya karşı. Gazete parçalarını okuyor şimdiki tabelaları. Hızlı okuyamazsa kendine kızıyor. Aklına koyuyor günü gelince o okulu bitirmeyi.

Bu yazısı bir otobüs durağında genç bir adam okuyor. Kapanmış dergi sayfasına, yağmur yağıyor. Yoldan insanlar geçiyor, otobüslerin camları mağlup uykularla buğulanıyor. Bir yerbeler koşuyorlar insanlar, gidecekleri yere varsalar hepten kurtulacakları gibi koşuyorlar, sanki bir daha yağmurda islanmamacaklar gibi. Otobüs durağındaki genç adam biliyor ki öyle olmayacak. Bir sürü daha berbat şey olacak, bir araba daha rezillik. Eve gidecek ama o, çay yapacak, kahve koyacak. Sonra bir kitap açıp okumaya yeniden başlayacak, düşündüğü için notlar almaya. Televizyondan irin akacak daka başı, haberler akacak. Doğrulacak genç adam kitabı başından, ekrana bakacak, sırtını dikleştirecek ve diyecek ki

“Hepsi bu kadar değil.
Biz de varız ve dik duruyoruz evelallah!”

BÜYÜK YAPITLAR SÖZLÜĞÜ

OKURLAR ROMANI

Kemal Varol

Italo Calvino'nun *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu* adlı romanı, okurlarla yazarlar ama en çok da okurlar için kışkırtıcı, kışkırtıcı olduğu kadar tuhaf bir sahneyle açılır. Okur, tam da bin bir yorgunlukla geçen bir günü geride bırakmış, nihayet kitap okumak için iyi kötü bir zaman yaratmış ve Calvino'nun yeni romanına başlamıştır ki, daha ilk sayfada bir uyarıyla karşılaşır. Birine sesleniyordur Calvino. Düppedüz okura. Daha ilk paragrafta üstelik:

"Italo Calvino'nun yeni romanı Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu'yu okumaya başlamak üzere. Gevşen. Dikkatini topla. Bütün öteki düşünceleri sav kafandan. Çevredeki dünya bırak silinsin. En iyisi kapıyı kapatmak; yan odadaki TV hep açık. Hemen öteki lere söyle, 'Hayır, ben televizyon izlemek istemiyorum.' Sesini yükselt -yoksa seni duymazlar- 'Okuyorum! Rahatsız edilmek istemiyorum!' Belki duymadılar, onca gürültünün arasında; daha yüksek sesle söyle, bağır: 'Italo Calvino'nun yeni romanını okumaya başlıyorum!' Ya da istersen hiçbir şey söyleme; belki seni rahat bırakırlar."

Daha ilk bölümde okumak üzerine okurla uzadıya bir sohbete başlayan Calvino, okumanın zaman zaman bir ritüele dönüşen sahnesine benzersiz bir ışık düşündükten sonra, okurunu adım adım kendi hikâyesine sürükler. Roman, karanlık bir kış gecesi bir tren istasyonunda başlayacaktır. "Bir lokomotif solmakta, bir pistondan çıkan buhar kitabı bölüm başlığını kapat[makta], bir duman bulutu da paragrafin bir bölümünü giz[lemektedir]." İstasyon kahvehanesi ile telefon kulübesi arasında gidip gelen bir adamın hikâyesini okuyacağınız muhtemelen. Birinden bir telefon gelecektir de, kahramanımız o telefonu mu beklemektedir, yoksa başka bir olay mı yaşayacaktır? Henüz tam olarak bilmiyoruz. Ama çok sonra fark ederiz ki, sadece istasyon kahvehanesinin önünde gidip gelen o adam yoktur romanda, neler olacağını merakla bekleyen okur da vardır. Böylece,

hem okuru hem kahramanı hem anlatıcıyı içine alan, yavaş yavaş yazının tüm taraflarını aynı sahnede buluşturan tuhaf ve etkileyici bir romanla karşı karşıya olduğumuzu hissederiz. Italo Calvino'nun baş yapıtıyla.

Calvino, eşsiz bir kurgu ustası olduğunu göstericesine, bir bölümde okurla okumak, yazmak ve arayış üzerine sohbet eder diğer bölümde ise hikâyelerini anlatmayı sürdürür. *Bir Kış Gecesi Eğer Yolcu*'nun ikinci bölümünün hemen başında "*Artık otuz sayfa kadar okudun ve öykü seni gitgide sarmaya başladı*," der anlatıcı. Ama bu işte bir tuhaflik vardır. Okuru sahiden saran hikâye birdenbire kesilir ve ilerleyen bölümde başka bir hikâye başlar. Okurunu çoktan romanın bir parçası yapan Calvino, formaları matbaada başka bir romanın formlarıyla karışan bu romanı koltuk altına sıkıştırıp kitabı satın aldığı kitapçıya gönderir. Okur, okumakta olduğu kitabı mı devam edecektir, yoksa formaları karışan diğer romana mı? İkinçi kitapta karar kılarsa okur. Calvino da güzeldir ama diğer hikâye daha çok ilgisini çeker okurun. Kitapçında aynı dertten müstaripli başka bir kadın okurla, Ludmilla ile tanışan "kahramanımız" böylece, "kitapların en büyük çöpçatan olduğunu" kanıtlarcasına Ludmilla ile birlikte bu durmadan karışan, biri bitmeden başka biri başlayan baş dönürücü bir okuma serüvenine adım atar. Ama bütün hikâyeler yarında kesilir romanda.

Jale Parla'nın da yerinde tespitiyle, *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*'da Calvino'nun asıl amacı yalnızca başlangıçlardan oluşan bir roman yazmaktadır. Nitekim kitap boyunca sadece başlangıçlarını okuduğumuz on değişik hikâye bu tespiti haklı çıkarır. Hiçbir hikâyeyi sonlandırmaz Calvino. Her seferinde başka bir hikâye başlar. Çünkü her roman kimi zaman matbaada kimi zaman da düzenbaz bir çevirmenin elinde başka bir kitapla karışır. Böylece, durmadan bir yeni başayan, bir türlü sohlanmayan, giderek bir daire halini alan bir hikâyeye dönüşür *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*. Ama bir sorun daha vardır. Sadece finallerinde değil, romandaki hikâyelerin başlangıcında da bir sorun vardır. Nitekim Calvino, romanın bir yerinde şöyle diyecektir: "*Bir hikâyenin kesin olarak başladığı an nasıl saptanabilir? Her şey zaten daha önce başlamıştı, her romanın ilk sayfasının ilk satırı daha önceden kitabıń dışında zaten olmuş bir şeyden söz eder. Ya da gerçek hikâye on ya da yüz sayfa sonra başlayan hikâyedir, ondan önceki her şey yalnızca bir öndeyiştir.*" Böylece okur (biz?) ile Ludmilla kitapçılardan kütüphanelere, matbaalardan yayınevlerine uzanan bir arayışa soyunurlar. Asıl kitabı bulmak üzerine kurulmuş, nafile olduğu daha en başından belli olan bir arayış.

Yalnızca başlangıçlardan ibaret bir olan bir roman yazma fikri. Bu fikrin görünürde Calvino kadar okuru da tatmin ettiği aşıkâr. Sadece hikâyenin girişini esas alan, hikâyeyi en heyel-

cânlı yerinde kesip başka bir hikâyeye başlayan, böylece sonsuz kere hikâye etme imkânı doğuran bir roman. Ama sadık Calvino okurları, bu fikrin onun için yeteri kadar tatmin edici olmadığını hemen anlayacaktır. Kitap boyunca yazmak eyleminin kendisi kadar okuma eylemini de yücelten Calvino, bu romanında çok önemli bir deneyime daha soyunacaktır. Kitap boyunca anlatacağı on değişik öykünün yanısıra bizi on tane de okur tipiyle tanıttıran Calvino, Jale Parla'nın tespitiyle, daha da öteye geçerek anlattığı hikâyeler yardımıyla "çeşitli yazın söylemlerinin parodisini yapar." Roman boyunca Calvino'nun yarında keserek bir yenisini başlattığı her hikâye gerçekte başka bir yazın söyleminin bir parodisi olarak sahneye çıkar ve bir süre sonra yerini başka bir hikâyeye bırakır. "Kimi zaman feminist okuma kuramının, kimi zaman Yeni Eleştiri kuramının kimi zaman da metinlerarası ilişkilerin yazın geleneğindeki yerini temsil eden" bir satıhta gezeriz roman boyunca. Böylece, *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*'nun dairesel yapısı tamamlanmış olur. Bir yandan bir türlü sonlanmayan, sadece başlangıçlardan ibaret bir hikâye kuran Calvino, diğer yandan da romanının başka roman ve okuma söylemlerinin bir tür parodisine dönüşmesine imkân tanır. Bir romanlar romanı olduğu kadar türlü okuma deneyimleri üzerine bir roman olma vasfı da kazanır kitap.

Bir Kış Gecesi Bir Yolcu'nun soyunduğu bütün bu kuramsal derde rağmen bu hikâyenin bir yerde sonlanması gerekmektedir yine de. Bütün roman boyunca o romandan bu romana gezip durmaktan, türlü okuma söylemlerinin parodisini takip etmekten bitap düşmüş; yalnız, çaresiz, hayatını sadece kitapların ve okumanın gölgésinde sürdürün, gecelerini bir okuma lambasının cılız ışığına teslim eden okura bir tür teselli ikramiyeti niyetine bir son. Kitaptaki okur türlerinden biri olan Yedinci Okur vasıtıyla buna da itiraz eder Calvino: "*Her öykünün bir başlangıcının, bir sonunun olması gerektiğine mi inanıyorsunuz? Eski dönemlerde bir öykü ancak iki türlü batabildi: Her türlü sınavdan geçtikten sonra erkek kahraman ile kadın kahraman evlenirler, evlenmiyorlarsa ölüler.*" Lakin, Yedinci Okur'un bu uyarısının hemen ardından, ideal okur olarak tasvir edilen Ludmilla'yı, "okurla" birlikte romanlar dünyasında bir o yana bir bu yana koşturup durduktan sonra yeniden görürüz. Kahramanımız, roman boyunca anlatılan onlarca okur tipi yerine ideal okurla, yani Ludmilla ile evlenmiştir ve kitap sona ermektedir. "Ludmilla kitabını kapatıyor, ışığı söndürüyor, başını yeniden yastığa dayayıp 'Sen de ışığını söndürsene. Okumaktan yorulmadın mı?' diyor." "Bir dakika," diyorsun sen, "Italo Calvino'nun *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu* romanını neredeyse bitiriyorum." Kitap sona mı ermiştir, yoksa sonsuz kere yeniden mi başlamıştır? Bunu anlamak için *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*'yu yeniden okumamız gerekmektedir. Sonra bir daha...

BİR NEDENDEN ÖTÜRÜ

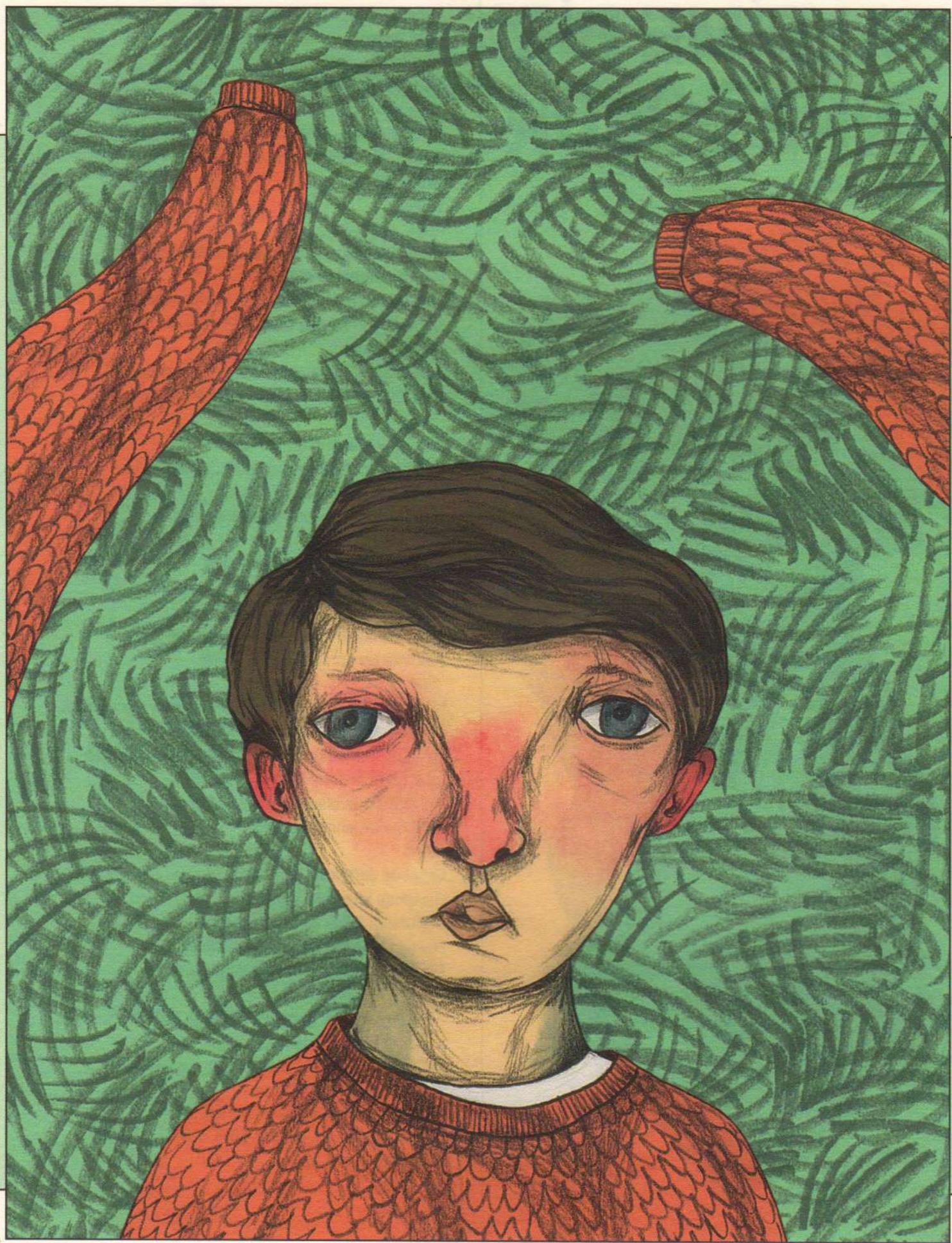
İsahag Uygar Eskiciyan

Onunla ne zaman karşılaşsam kolumu nereye koyacağımı bilmiyordum. Göğüslerimde kavuşturuyordum, olmuyor. Ükala gibi görünüyordum. Arkamda birleştiriyordum, olmuyor. Fazla maço... Ellerimi ceplerime koyuyordum. Kollarım gövdemle üçgen oluşturuyor, omuz başlarım yükseliyordu ikide birde. Deniz desen deniz değil ama dalgalıyor. Kanat desen hiç değil ama birkaç tüy yapıştırılsa uçururdu beni bu ritim. Zaten vücudum gölge oluşturamayacak kadar cılız. Kilo desen tartmak için hassas terazi makul... Onu ne zaman görsem kollarım vişne dalında lastik bir terlik gibi bedeninden ayırsı. Aptal gibi göründüğümeye yemin edebilirim. İşte bunun için Cumhuriyet Caddesi'ne çıkarken kollarımı artık yanına almadım. Nereye koyacağımı bilmediğimden almadım. Ama sadece Cumhuriyet Caddesi'ne çıkacaksam... Sadece orada aptallaşmak için tek ama çok güçlü nedenim var. Bir nedenden ötürü kolsuz yürüyorum.

Caddenin tam ortasında ufak bir bakkaliye. Önünden geçiyorum. Lerna orada. Müşteri var, ilgileniyor. Kollarım varmış gibi tedirgin oluyorum. Sonra hatırlıyorum, onları evde bıraklığımla, rahatlıyorum. Birkaç dakika sonra tekrar geçiyorum bakkaliyenin önünden. Lerna orada. Bu sefer hesap makinesiyle uğraşıyor, kafasını gömmüş. Tuşlarla kaşları arasında bir karışık mesafe. O mesafede seni boğalım deseler bayramıyla giderim. İçeriye girmeye cesaretim yok. Hem girip de ne diyeceğim ki. Müşteri gibi girsem para yok, âşık gibi girsem tip yok, arkadaş gibi girsem işte bunu da yürek kabul etmez. Lerna orada. Uzaktan sevmeyi koşulsuz kabul edeceğim kadar yakın bir mesafede. Sokak başında bekliyorum. Biraz zaman geçsin de tekrar deneyeyim şansımı diyorum. Zaman sokak başlarında kendini şaşırıyor. Geçmek bilmiyor. Üzerimden mevsimlerin aktığını görebiliyorum ama kol saatimde dakikalık bir değişiklik bile yok. Tekrar geçiyorum. Lerna orada. Elinde bir kitap. Gazeteyle kapatmış kapağını. Gözlerini kaldırıyor kitaptan. Benim olduğum tarafa doğru. Buluyor gözlerimi. Buldu. Eliyle, "gel" yapıyor. Gidiyorum ellerine doğru. Yere bakıyor. Adımı söylüyor. Büyüyorum. Adımı söylüyor. İçimin boşluğu nefes alıyor. Adımı söylüyor. İlk defa duymuş gibi seviyorum adımı. Burada ne işim olduğunu, söyler. Susuyorum. Başımı okşuyor. Gözlerimi hafif yerden alıyorum. Hesap makinesine takılıyorum bir an. Görüyor, nereye baktığımı. Aliyor bana uzatıyor. Biraz oynamak ister misin, diye soruyor. Leblebi yazabiliyorum ben, diyorum. Gülmüşüyor. İçime deniz akıyor, içimden tuz mecraları kopuyor, içimde dev bir kavak içimin rüzgârıyla devriliyor. Gülmüşüyor.

Fikraydım masala dönüşüyorum. Bana doğru uzatıyor tekrar. Al, leblebi yaz bakalım, diyor, bana da öğret. Bakıyorum. Hesap makinesini dua kartı gibi tutuyor. Ama kollarımı evde bırakıyorum, diyorum. Kazağımın boş kollarını gövdemi sağa sola çevirerek sallıyorum. Ay evet nasıl da görmemişim, dierek gülmüşüyor. Tezgâhın arkasından başıma uzatıyor elini. Okşuyor. Eli oraya lehimlense, öylece kaynasa eli oraya, elini oraya naylon ipli dikseler ya... Hesap makinesini gösteriyorum, "Japonlar pilsiz çalışanını yapmış." Başından çekiyor elini. "Öyle mi, anlat bana, peki nasıl çalışıyormuş?" Nasıl başlayacağımı düşünüyorum. O sırada bir müşteri geliyor. Sigara istiyor. Müşteri, gençten bir adam. Büyük bir banknot veriyor. Lerna uzatıyor sigarayı. Kasayla uğraşıyor. Bozuk yok, diyor. Bana veriyor parayı, "Gidip hırdavatçı komşuda boz bunu," diyor. Boş duran kazan kollarına bakıyor. Parayı uzun halde, kazağımın cebine koyuyor. Gidiyorum. Lerna'yı onunla yalnız bıraklığım için kızyorum kendime. Komşu müşterisiyle ilgileniyor, bekletiyor beni. Aklim Lerna'da. Umarım konuşmuyorlardır. Umarım gözleri yoktur adamın. Hırdavatçının işi uzadıkça uzuyor. Aklımda mutlu bitimli filmler oynuyor. Lerna ve müşteri. Nihayet hırdavatçının müsterisi gidiyor. Gözlerimle kazak cebimdeki parayı gösteriyorum. Lerna bozmanı istedi, diyorum. Cebimden alıp bozuyor parayı. Bozup yine cebime koyuyor. Koşarak gidiyorum o iki adımlık yolu. Adamlı göz göre geliyorum. Kaşlarını çattım. Lerna'ya bakınca eriyorum kısım kısım. Lerna teşekkür ediyor. Yine adama çeviriyorum bakışlarımı ve daha kızgın. Paranın üstünden bir bozukluk veriyor. Al, diyor, çikolata alırsın. Bilmediğim birkaç dil daha öğrenip adama öyle söylemek istiyorum. Ağız dolusu. Hatta ağızlar dolusu. Cebime koyuyor bozukluğu. İyi günler, dileyişip çekip gidiyor. Lerna'yla göz göre geliyorum. Hiç bu kadar rencide olmamıştım. Gözlerim doluyor.

Bakkaliyeden çıkyorum. Gözlerim yerde yürüyorum. Birçok konteyner ve birkaç sokak geçiyorum. Üzerime dinamitle stadum yıkılmış gibi yürüyorum. Biri kulağımdan tutuyor. Sesinden tanıyorum babamı. "Ne yapıyorsun burada?" diyor, "Kollarını çıkar, kazağın çuval gibi genişleyecek sonra..." Gözlerimde asılı kalan yaşları fark ediyor. "Ne oldu söylese," diye sarsıyor. "Lerna," diyorum. Sesim titriyor. "Ne olmuş teyzeme?" diyor tedirginlikle. "Öldü," diyorum.

KALBİME BİR ANNE DÜŞÜR

Bahri Butimar

Seyma Aktürk

Aynanın aralığından duyumsadım,
İnfial hallerini iç monologlarının.

-Bizi sus!

Şuur varmaz yolculukların rüzgârına
Ten konuşmaz cisimlerin yağmuruna savruk.
Bir silsileyle kaybetmektir korkum
Utancı ve inancı ve umudu

-Bizi sus!

Vesaire

-ben...

Vesaireye sığmayan ebadıyla mananın,
Dillere persenk o olguların
Yani gücenmiş hislerin, hani kırılmış zamanın,
Demem o ki bükmiş tümcenin aşkına

-Beni de sus!

Anla... İnfiali meşru sözcüklerle sağalt beni
Ve kalbime bir anne düşür sevgili

-Sus!

Maskeler kandırırken benliği,
Kim kimdir? Kim değildir çoğu yanılıgı.
Kaldır müktesebati yanlış izleri
Kim olduğunu bilerek yaşayalım hayatı.
Büyüt beni;

Masal efsanelerinden müstesna,
Gerçeğin alametifarikasıyla,
"Bir varmiiiiiiii! yine bir varmış!" de,
Bana olmayan bir şeyden bahsetme.
Kalbime bir anne düşürdüğünde

-Sus!

Kocaman bir ev olur bahar bacasından kişi uğurlar
Penceresinden yazı karşınız seninle...
Bir çiçek özünden ağaç huyuna erişiriz özgürce,
İster göçmen ister temelli,
Dal uzatırız kuşların sonsuz göğüne ...
Kalbime bir anne düşür de

-Sus!

Ezgilerle çağırılmış gün aydınlığı,
Çiplaklısı kitaplarla giydirelim
Doyuralım açlığı şiirlerle; böylece
Diyojen'in feneri karanlığa saklanır,
Rodin'in heykeli sokakları düşündürür!

-Sus!

Sonra uyut beni, gecenin en şasalı yıldızlı örtüsüyle.
Kalbime bir anne düşür sevgili
Bütün mesafeler mukaddesleşir gözlerinle,
Korkusuzluğunla, iyiliğinle,
Merhametinle, Koşulsuzluğunla...
Söylemeye imtina ettiğim infial halli sözcüklerle
Sevebilirim seni
-Susma!

YÜZ GÜN ŞİİRİ

Nazlı Başaran

Südenur Gültəkin

“Bu şiirler hep sana kavuşmak için sevdigim,
Bu şarkılar hep sana.”

Yüz gün oldu sevdana düşeli.
Cılız ömründen koskoca yüz gün.
Az uz değil, mevsimler geçiyor.
Seni ilk öptüğümde mevsim yazdı,
Şimdi ise kara bir kış geliyor.
Başımı duvara vura vura ettiğim o tüm tövbeler
Kirpiğinin ucuna vuruyor.
Bir ses yankılanıyor odanın içinde,
Yer, gök sen diyor.
Her gecenin sabahında günaydınılar sıkışıyor yatağa
Tam o anda kedim pencereden sarkıyor
yan komşunun çığlığı bölüyor nefesimizi
Uzun parmaklarını sen,
Sen kapatıyorsun pencereyi
Dünya, az ötede kalıyor.

Tam yüz gün,
Yüz gün ve gece.
Yüz gün deyip geçme, çok fazla saat ediyor.
Aklimın ermediği kadar da dakika...
belki de sırf bu yüzden sabahlar hep sen kokuyor,
masalarda senin adın geçiyor.
Sana kalkıyor bütün kadehler
Tüm şiriller sana yazılıyor.
Akiyor zaman,
büyüyor çocuklar,
Bir gül, dikenyle yeşeriyor göğsümde
Yürek, dalında titriyor.
Dudağının kenarını ısırıyor bir kadın
Yarı beline kadar sevdaya batıyor.
Yüz gün oluyor, bak hatta geçiyor.
İndiriyor zırhını kötüler,
Acılar, köşelerine çekiliyor.

Ve büyüyor bu aşk
Kök salıyor.
Ele geçiriyor her ne varsa
Diz çöktürüyor.

SAIT'İN ODASI

Ezgi Ayvalı

Gözlerimi
kanuya dökmis
özlece
bakıyorum

tam
on yedi
saattin buradayım.

Sait'in sevdiği
her şey bu odada
Ben
hanım

aysubekar

Tam on yedi saat buradaydım. Odanın içinde gezindim. Sait'i düşündüm. Notları okudum. Ajandaları kurcaladım, pek bir şey anlamadım. Kadife perdeleri kokladım. Kaşmir halıyla dokundum. Acıktım. Susadım. Uyudum, kâbuslarla uyandım. Hiç ama hiç ağlamadım. Sait'in viskisinden, purosundan içtim. Sait'in siyah deri koltuğunda oturdum. Hâlâ oturuyorum. Gözlerimi karşıya dikmiş öylece duruyorum. Gören, karşında duran manzaranın, şehrin yanıp sönen rengârenk ışıklarının büyüsüne kapıldığımı düşünür ama ben sadece camdaki ürkütücü yansımamı izliyorum. Bir de arada bir belirip kaybolan Sait'in gözlerini.

Elimde Visconti marka, altın kaplama bir dolma kalem var. Ne zamandan beri elimde bilmiyorum. Beş veya altı yıl önce almıştım bunu ona. Hatırlıyorum. Nasıl da heyecanlanmıştı paketi açarken ve nasıl sevinçle sarılmıştı. İlk zamanlar kullanmaya kıymamıştı. Uğur getirdiğine inanıp bütün önemli iş anlaşmalarını bu kalemle imzalıyordu. Derken aldı, kullandı, tüketti kalemi. Kaldırıp koydu bir köşeye. Tıpkı hayallerime ve gençliğime yaptığı gibi.

İçimde bir şeylerin yandığını hissediyorum. Vicdan yanığı kaplıyor bütün odayı. Biraz sonra, gelen yanık kokusunun vicdanımdan değil, masaya düşmüş yanmaya devam eden purodan geldiğini fark ediyorum. Purosunu içmemeye kızar Sait. Çalışma odasına girmeme de kızar. Hele şimdî, çok sevdigi masif ceviz masasının orta yerine bir yanık lekesi oluşturduğumu görse... Hem de tuhaf, böcek şeklinde bir leke. Neyse ki görmeyecek. Neyse ki artık, istese de hiçbir şey göremeceğim Sait.

Bu odada bütün gün ne yapardı acaba diye düşünüyorum saatlerdir. Hatta bazen bütün gece. Şu karşında duran büyük deri koltukta uyuyakaldığına ne çok şahit oldum. Sait'in sevdigi her şey bu odada. Ben hariç.

Çekmeceleri kilitli olurdu sürekli, tıpkı şimdî olduğu gibi. Anahtarlarının nerede olduğunu hatırlamaya çalıştıkça, o anahtarlar yüzünden yaptığımız kavgaları hatırlıyorum. Çok kavga ederdik. Yok, hayır, biz aslında hep kavga ederdik. Her akşam, her sabah, yemeden, içmeden kırardık birbirimizi. Ne giydigime, ne yediğime, hangi filmi seyredip hangi kitabı okuduğuma karışırırdı. Onun gayet modern ve anlayışlı olduğunu düşünen arkadaşlarımla görüşme sıklığına bile karışırırdı. Güllüşmez, konuşamaz, anlaşamaz olduğumuzdaysa tama-

men parçalandık. Keşke çekip gidebilseydim. Keşke, sıradan insanların yaptığı gibi, önce evimizi, sonra da -zaten ayrı olan hayatlarımıza- ayırabilseydik. Ne çok döndürdü beni kapıdan, keşke bırakıdı. Sağ salım iki insan olabilseydik keşke. Kalemi öylesine sıkıyorum ki o ara, parmaklarımda desenler çiğiyor. Keşke demek için on yedi saat geç kaldım.

Kalkıyorum. Uyuşmuş bacaklarımın açılması için odanın içinde küçük adımlarla yürümeye başlıyorum. Birkaç saat önce yaptığım gibi. Ahşap kitaplığın tam ortasında, harflerine göre sıralanmış ciltlerinden değil, rastgele dizilmiş diğer ansiklopedilerin arasından birini seçiyorum. Kalın, bordo kapağı açıp, sayfaları çevirirken ellerim Sait'in elleri oluyor. Büyük güçlü elleri, uzun parmakları, sayfaları çeviriyor benimle birlikte. Bunun bir sözlük olduğunu anlıyorum.

Fransızcayı iyi konuşurdu Sait. Çoğu kez onun telefonda konferans görüşme yaparken Fransızca konuştuğunu görür, şaşırdım. Beni görünce derhal odanın kapısını kapatırdı. Kışkanırdım. "Bana da öğret," demiştim bir keresinde. "Her şeyi bilmene gerek yok," deyip kapatmışlığı konuyu. Fransızca konuşarak birbirimizi anlayacak cümleler kurabılır miydi?

Kitabı karıştırmayı bırakıp yerine koymak istiyorum. O sırada kâğıt düşüyor yere salınarak, bir kartpostal sanki. Kitabı yavaşça bırakıyorum. Eğiliip alıyorum. Bir fotoğraf. Sait'in sayılamalarının bulunduğu eski bir fotoğraf bu. Bodrum'da yaptığımız kısa bir tatilde çekilmiş. Annemin ölümüne alışmaya başlıyordum o sıralar. Tekne turuna çıkmış, balık tutmaya çalışmıştık. Mutlu olduğumuzu anımsıyorum şimdi. Ya da mutlu olmaya çalıştığımızı. Yıllar önceydi. Bir kitap daha alıyorum farklı sıradan. Sesini yükseliyor Sait'in. Bir fotoğraf daha düşüyor yere. Mezuniyet törenimden. Sait yanında elini omzuma atmış. Yüzü gülmüyor. O günden sonra hayatı nasıl mahvedeceğini düşünüyor gibi tutuyor omzumu. Benim olan bitenden haberim yok. Mezuniyetimin sevincini yaşıyor, yurt dışında mastır yapma hayalleri kuruyorum o sıralar. Bir başka kitap, bir başka fotoğraf daha. Ankara'ya yaptığı iş seyahatlerinden birinde, peşinden çanta gibi beni de sürüklediği günlerden kalma. Bütün kütüphaneyi boşaltıyorum dakikalar içinde. Neredeyse her kitabın arasına bir fotoğraf saklamış Sait. Benimle değil, fotoğraflarımla yaşamış yıllarca. Kulaklarımda sesi, çığlıklar, feryatları kesilmıyor. İlk kez ağlıyorum. Yavaş yavaş sağır oluyorum kitapların, fotoğrafların arasında, Sait'in odasında.

KENDİME AİT BİR ODA

Esra Pulak

Zülfü Öztürk

*Sevgilim; bir mucize olsa...
Kavuşsak aynı göğün altında.
Güneş'i sen alsan, ayı bana versen.
Kayan yıldızlardan tuttuğum dileklerden
öyküler yazsam sana...

*Madem ki kavuşamayacağız,
ayak izlerini takip ederim ben de...

*Bazı günleri kalbine ince işlersin ki unutmayasın.

"Kendine yapacağın en büyük kötülük
kendini yok edip sadece ben'i var etmektir,
yapma bunu..." dedi, yaptım.

*İnsan kalbi bir kere kırılmaya görsün,
aynı acı iki kere yaşanmıyor.

*Yazdım çizdim, yazdım çizdim.
Sonra dedim susayım!
Hasat mevsimi sona erdi işte...

*Kalbine doğru yaptığın her yolculuk
şiiре dönüşür...

"Gideyim buralardan,
hem sen beni özleyince daha iyi yazıyorsun," dedi.

"Kal!" diyemedim...

*Mühim olan kurduğum cümleler değil,
bana kurduğum cümlelerin arkasını gören gerek.
Dili konuşutan şeyin
ne olduğunu anlayan gerek bana.

"Ben mi seni çok aradım,
sen mi beni buldun?" diye sordu:

"Fark eder mi?" dedim.
Kaybolmayacaksın bundan böyle...

Ne vakit yere sıkı bastım,
o vakit yerden yükseldim.
Hayal ettiklerimi
gerçekleştirmek için
ihtiyacım olan tek şey,
kendime ait bir odaydı,
kalbim'dı.

DILEMMA

Merve Öz Dolap

Aynı muhit, aynı ev, aynı yatak... Gözlerimi açıyorum, ev kadar sessiz kalkıyorum. Aynı gün... Sabahlığımı sırtına geçirip banyoya gidiyorum, yüzümü yıkayıp aynaya bakıyorum. Aynı ben...

Kaçış kurtulmadığın tek şey belki de kendinsin, üzerinde günlerce düşündüğün teorilerle başbaşayken gömüldüğün benliğin. Her şeyi değiştirsene de aynı kalan defoların, yamaların ve korkunç yemyeşil bir benizle, önüne gelen tüm iki ayaklıları yok etme isteğin. Kırıldıkça öfkeyle kaynamış ikinci bir benlik bunun sebebi. Tüm kirgınlıkların intikamını almaya yeminli dokunuşlarla yakınlaşmaya başlamak artık... Şefkatten nasibini alamamış iki ayaklıların açtığı yaralar sevgiyi unutturmuş çünkü. Anlamını unutmamışlar içinse elinde baltasıyla bir karanlık bekliyor. O baltanın en keskin ucu olmak arzusu ikinci benliğimi sarıyor. Diğer yarımdireniyor "onlara benzeme," diyor ama bilirsiniz "inti-

kam soğuk yenen bir yemektir" ve öbür yarımdönmüşçesine aç.

Hâlbuki başa dönmek istiyorum ben, tüm satırları baştan yazmayı, tüm hikâyeyi yok saymayı diliyorum. Günlerce uyumuşum da bir öpüçükle uyanmışım gibi hissetmek istiyorum. Tek yapabildiğimse güzel çocuk yanına kesikler atmak... Bembeyaz elbisesi kanlar içinde şimdi ama koşup dizlerime sarılıyor yine de, yine bana sıyınlıyor. İçimi biliyor çünkü, çünkü içim o... Asaf doğru söylüyor; bütün renkler aynı hızla kirleniyor, birinciliği beyaza veriyorlar. Başını okşuyorum ve ona söz veriyorum: söz küçük kızım, hiç büyümeyeceğiz biz. El ele koşacağız yine gökkuşağıının bittiği yeri bulmak için, ufuk çizgisine dokunup güneşin batıracağız. Çok şey öğreneceğiz çok, yolumuz uzun. Seni sırtında taşıyacağım yorulursan söz. Sakın bırakma beni. Çünkü sen bensin, ben de senim. Başka kimsemiz yok.

İÇSELLEŞTİREMEDİKLERİM

Mustafa Silici

Aralık.

Yıl bitmeden, otur, nefes al, düşün, ölç ve yeniden harekete geçtiğinde daha akıllıca davranış diye yılların arasında aralık bırakılmış bir kapı.

Hatırlasana yılın ilk gününden birkaç dakika öncesini, aklından geçenleri, dileklerini, planlarını, umutlarını. Bütün kalbini verip kendinden ve bilhassa hayattan beklediklerini. Geride bırakmak üzere olduğun yılda iyi kötü tecrübelerinle aynı hataları yapmayacağına dair kararlı ifadelerini.

Bugün aralığın herhangi bir günündeyiz. Eğer zahmet olmayacaksı bir kâğıt kalem çıkarıp 2017 yılındaki her bir ayın karşısına, o aya ait senin için en önemli olayı yazar misin? Her ayı sadece bir olayla temsil et ve yazdıktan sonra her birini 2017 yılına girmeden önce aklından ve kalbinden geçenlerle eşleştirmeye çalış.

Hep bir sürpriz var değil mi? Hesaplamadığın, beklememişin, dilemediğin başka başka olaylar. Bütün bunların senin dışında geliştiğine, yaptığın planların hayatın kendi planlarıyla çatışıp seninkini tuzla buz ettiğine inanabilirsin. Bir bakıma öyle. Çünkü hiçbir hesap, kusursuz değildir. Ancak, bir fâni olarak bütün planlarını daha sonuçlanabilir bir hâle getirebilirsin. Yani istedigin gibi bir yıl geçirebilmenin koşulu; dileklerine, planlarına, umutlarına motive olmaktan geçer. Bunun için sana, 2018 yılında senin anahtarın olabilecek beş farklı motive aracından bahsetmek istiyorum.

Bir. Kendine bir şarkı seç. Dinlediğin zaman içinde uyuyan hisleri harekete geçiricek, ayak uydurduğun sisteme seni sarsıp kendine getirecek, sana, seni ve misyonunu hatırlatacak, her dinlediğinde seni şeridine yeniden sokacak bir şarkı. Merak etme sıkılmayacaksın dinlemekten. Bilakis kendini hiç olmadığı kadar güçlü hissedeeceksin her defasında.

İki. Özel bir kokun olsun. Şimdiye kadar kullanmadığın bir esans. Git bir parfümeriye onlarcasını keşfet, kokla, hangisiyse seni uyanmış ve ferah hissettirecek onu al. Kutusunu açma ama, yeni yılı bekle. Unutma, günlük kullanmayacaksın

bu kokuyu. Sıradanlaştmayacaksın. Ne zaman planlarını hayatı geçirmekte zorlanmaya başladıysan o zaman sıkıcasın üstüne.

Üç. Bir tat seç kendine. Her zaman tüketmeyeceğin cinsten. Yediğinde veya içtiğinde kendini, emellerini, aldığı kararları hatırlayacağı, düşen motivasyonunu tamamlayacak o sihirli tada karar ver simdi de. Ağızına aldığında sadece tek bir şeyi hatırla. Hedeflerini.

Dört. Bir fotoğraf, bir resim veya canlı canlı gördüğünde sana ne yapman gerektiğini hatırlatacak, hayatın getirdiklerine karşı dimdik durmanı sağlayacak, seni her zamankinden daha güçlü hissettirecek bir görsel. Ona baktığında yorgunluğunu, zayıflığını, boş vermişliğini unutacağın bir görüntü olsun bu.

Beş. Bir yastık kılıfı al kendine. İstediğin kumaşta, istedigin baskında. Dolabında sakla onu. Her daim tertemiz ve hazır olsun kullanımına. Gün ne kadar kötü geçerse geçsin, kendini kendinden uzaklaşmış hissettiğinde geçir yastığına, sarıl, yüz koy ona ve uykun o gece şifa olsun sana. Daha mutlu daha umutlu uyan yeni güne. Azmin kaldığı yerden devam etsin.

Bu beş anahtar sana, hayatın döngüsüne kendini kaptırıp otomatikleşmiş bir insan olduğunda es verecek, seni yeniden aklın ve kalbinle bir araya getirmeye yarayacak etkili bir araç olacak. Emin ol bu anahtarları elinden düşürmezsen 2018 yılı tahmin ettiginden daha kontrollü, daha kararlı ve sonuca odaklı geçecek. Eğer geride bıraktığımız yıl umduğunu bulamadıysan hemen harekete geç ve yeni yıla hazırlan. Güven bana artık adımların daha güçlü, toparlanışların daha hızlı olacak.

Sana, kendine güvendiğin, cesur olduğun, haksızlıkların karşısında durabildiğin, yaşayan her canıyla saygı duyduğun, yardımına ihtiyaç duyan insanların yanında olduğun, özgür düşünebildiğin, özgür hissedebildiğin, başarılarla dolu, sağlıkli, huzurlu ve barış içinde yaşayabileceğin bir yıl dilerim. Senin yanaklarından, büyüklerinin ellerinden, küçüklerinin gözlerinden operim.

3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
17	18	19	20	21	22	23	16	17	18	19	20	21
24	25	26	27	28	29	30	23	24	25	26	27	28

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1
26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	8

Esin Bayhan

ATEŞ BÖCEĞİ

Eray Yasin Işık

“Korkmazsan değil mi?” dedi babam; tek kırma tüfeği omzundan çıkarıp bana verirken. Dedem eşeğin semerini bağlamış “Yok canım, erkek adam korkar mı hiç,” dedi. O saatten sonra korkamaddım. On iki yaşındaydım ve beş yıldır korktuğum her şeyi herkesten gizlemeyi iyi beceriyordum.

“Merak etme baba. Zaten yanında Şibak olacak,” dedim. Şibak sanki konuşulanları anlamış gibi koyunların arasından kalkıp yanımıza geldi. Göreve hazır oğulları Gümüş ve Gürcü de birkaç adım arkasında ona eşlik ediyorlardı. Aslında dedem benden çok onlara güveniyordu. Doğduklarından beri koyunların başında, genetik meslekleri olan çobanlık görevini yapıyordu. Köylülerin ‘Canavar’ diye tasvir ettikleri, benim ise çocukken hayal dünyamda canavar resmi ile özdeşleştirdiğim, aslında kurt familyasından olan bu yırtıcı hayvanları, sürünen yanına yaklaştırmıyor, gerekirse kavgadan çekinmiyorlardı. Yayılm sırasında koyunların etrafında koşturarak onların bir arada kalmasını sağlıyorlardı. Gümüş kafasının üzerinde parlayan gri tüyleri ile isminin hakkını veriyordu. Gürcü ise heybetli ve sesi çok çıkan bir kangaldı. Çabuk sırnlendiği için dedem onu Gürcü bir asker arkadaşına benzetmiş, ismini böyle kazanmıştı. Anneleri Şibak'a gelince; o ne bir ırkçı yakıştırma, ne de fiziksel bir özgürlüğü yüzünden bu ismi taşıyordu. Daha yavruyken yaptığı yaramazlıklara dedemin ‘Hişş bak, bak’ diyerek şaşırması, onun da duyduğu bu sesselere tepki vermesi üzerine, zamanla ‘Hişş – Bak’ evrimleşerek Şibak hâlini almıştı.

Dedem kadar ben de onlara güveniyordum. Yoksa sabaha kadar ormanda tek başıma koyunların yanında kalmak pek harcım değildi. Elimdeki tek kırma tüfeği her ne kadar kullan-

masını bilsem de her atış sonrası omzuma yaptığı geri tepme darbesi onu kullanmamı zorlaştıryordu.

Dedem eşege binmiş bana sıkı sıkı tembihliyordu. *“Aman oğlum dikkat et. Bizim köyde harman kaldırdığımızı gören, sen yalnızca söyle sürye girer, koyunları çalar. Gözün açık olsun, sakın uyuma,”* dedi. O âna kadar çok da korkmuyordum. Ama dedemin anlattığı bu hırsızlık planı biraz içimi ürpertti. Babam bunu anlamış olacak ki *“Yok canım kim gelip çalacak. Sen uykun gelirse yat ama çalar saat kurmayı unutma,”* dedi. Çalar saat diye tabir ettiğimiz bir koyunu uyumadan önce ip ile kendi ayağımıza bağlamaktı. Eğer sürü hareket ederse ayağına bağlı koyun da onlara katılacak, seni çekerek uyandıracaktı.

Dedem eşeğin üzerinde, babam arkasında meşelerin arasından kaybolarak köye doğru yola koyuldular. Hava kararmak üzereydi, dedem huysuzdu. Gözden kayboldukları halde hâlâ sesini duyabiliyordum. *“Geç kaldık, sabaha kadar motor çalışacak, hep para bunlar,”* diye söyleyeniyordu. Eli anadut ve dirgen tutan her kişi bugün harman kalkacağı için köyde çalışacaktı. Ben ise en güçsüz halka olarak koyunların başında yaylada kalmıştım.

Gece karardığında yıldızlar daha belirginleşmişti. Dolunay ise bana gece lambası görevi üstleniyordu. Yaktığım ateş hem sinekleri hem de yabani hayvanları yanya yaklaştırmaya caktı. Daha önce dedem ve amcalarıyla yaşadığım gece nöbetlerinde bu kuralları öğrenmiştim. İlk defa yalnız kalacak olmam daha önce tecrübe ettiğim tüm ayrıntıları hatırlamama sebep olmuştu. Stres altında hafıza daha iyi çalışıyordu. Tü-

feğin ağızında fişek sürülu ama emniyeti kapalıydı. Olası bir harekette havaya ateş açarak etrafına korku salacaktım. Kendimi kepenek altında güvenli bölgeye almıştım. Daha küçük yaşlarda evde korktuğum geceler yorgan altında büzüşerek yarattığım bu güvenli bölge hareketi beni türlü korkuların korumuştur. Şimdi yine aynı haldeydim. Cirçir böceklerinin çığlıklar ile meşe odunlarının yanma sesi doğanın ürperici konçertosunu oluşturuyordu. Etrafında korkulacak o kadar fazla detay olmasına rağmen benim aklım dedemin anlatığı hırsızlık planındaydı. Kurt gelse kangallar onun icabına bakardı. Ateş sayesinde başka hayvanlar yaklaşamazdı. Ama insan, en tehlikeli canlıydı. Sinsi, kurnaz ve on iki yaşında bir çocuktan korkmayacak kadar cesaretiyiler. Üstelik koyullardan bir kaçını kaldıracak olmam dedemin bir yıllık emeğini yok etmem demekti. Bu sorumluluk gözlerimi daha da açmamı sağladı.

Birkaç saat geçmiş doğanın yeni bestesine etraftaki baykuşlar da katılmışlardı. Dolunay biraz daha kızarmış, yanan ateşin alevleri hayal kurmamı kolaylaştırmıştı. Dedemin hırsız hikâyesini, birkaç değişik finalle kafamda senaryolaştırmıştım. En akla yatkın olanı gerçekleşmesin diye ateşi sürekli harlayacaktım. Uyanık olduğum düşünülürse sürünen yanına yaklaşamazlardı. Tüm tedbirleri aldığım sırada karşı tepede bir ışık gördüm. Önce bunu yıldızların suya yansımıası olarak düşündüm. Fakat meşe ağaçlarının arasında yıldızların yansıyacağı bir su birikintisi yoktu. Ayağa kalkıp daha dikkatli baktığında gördüğüm ışık düpedüz bir sigara ateşiydi. Ara ara çekilen derin nefesler ateşi harlıyor, sanki sürüyü soymak için beni gözleyen adamları ele veriyordu. Benim onları gördüğüm fark etmediler. Yoksa arka arkaya sigara yakıp yerlerini

açık etmezlerdi. Etrafta korkumu saklayacak kimse olmadığından için rahat rahat korkabilirdim. Elime tüfeği aldım. Fişekliği belime takıp biraz daha güven kazanmaya çalıştım. Umarım kullanmak zorunda kalmam diye düşünürken Şibak ters gitmen bir şeyler olduğunu sezmişti. Yanına gelip gözlerimin içindeki korkuyu gördü. Sanki beni telkin eder gibi hırdı. Evlatlarını da yanına almış görev bekliyordu. Onun benden daha çok tecrübe olduğu için emir komuta artık ona geçmişti. Yine hırlamaya karışık havlama ile oğullarına tetikte olmalarını emretti. Sürünen etrafında daire çizmeye, arada bir havlayarak beni de bilgilendirmeye başladılar. Gümüş ve Gürcü daha hareketli, Şibak arada bir rapor verir gibi yanına geliyordu. Gözlerimin içindeki korku azalana kadar bu böyle devam etti. Bu sırada sigara tiryakisi hırsızlar sürekli bizi gözlemeyi sürdürdürlüler. Birkaç saat sonra köpekler artık yorulmuş benim de korkum azalmıştı. Şibak yanına yatarak sanki benim de artık uyumam gerektiğini anlatıyordu. Koyunlar biraz sonra uyacak yayılım için hareketleneceklerdi. Ama sigaralı hırsızlar gitmeden uyumaya niyetim yoktu. Bu saate kadar çoktan gelip koyunları çalmaları gerekiyordu. Ama onlar bunun yerine sabahın ilk ışıklarına kadar sigara üstüne sigara içtiler.

Güneş yüzünü göstermeye başladığında hırsızları kamufleden meşelikler daha görünür hale gelmişti. Sigara ateşi hafif solarken meşeliklerin arasında gizlenen adamları seçemiyordum. Dolunay veda ederken güneşin sağladığı ışık ve verdiği güvenle meşeliklere doğru ilerledim. Hedefe yirmi otuz adım kala olduğum yere çivilenmiştim.

Beni gece boyu tedirgin eden sigara tiryakisi koyun hırsızları pek de korkunç görünmeyen ateş böcekleriyydi.

AHDE VEFA

Nur Kıpçak

Zaten hangi köşemiz, hangi bucağımız vardır ki seni derhatır ettirmesin?

Fatma Aliye

Türk edebiyatı tarihinde, 1892'de yayımlanan *Muhadarat* romanı dolayısıyla ilk kadın romancı olarak bilinen Fatma Aliye, sadece roman yazmakla kalmaz; aynı zamanda çeviriler yapar, tarih kitapları ve makaleler kaleme alır. Savaş yıllarında öncülük ettiği ve içinde bulunduğu dernek çalışmalarıyla kadınların toplumsal hayatı katılması ve yaşamalarını kendi başlarına idame ettirebilmesi için eğitim almaları konusunda ilk teklifleri sunan düşünürdür Fatma Aliye. Onu bugünle birleştiren, kadınlık üzerine düşünceleridir: Kadınların bağımsız bireyler olmasını, dayanışma ve birlik içinde kalmasını, toplumun her alanında söz sahibi olarak güçlenmesini ve toplumun kadınlara dayattığı konumu kabullenmemesini savunur. Yayın hayatını 1895'ten 1908'e kadar sürdürerek en uzun süreli kadın dergisi olma özelliğine sahip *Hanımlara Mahsus* Gazete'de Fatma Aliye, "muallime-i faza'il-penahımız" (faziletillerin koruyucusu) "üstad-i muhterememiz" (saygideğer ustadımız), "İsmetlü Fatma Aliye Hanımfendi Hazretleri"; yazdığı yazılar ise, "makale-i hakimaneleri" (hikmet sahibi makaleler) olarak anılır.

Nigâr Osman, "İslamiyet, Hammiyet" yazısında Fatma Aliye'den hürmetle bahseder: "Memleketimizde bir Fatma Aliye'nin âlem-i matbû'ânda âsar-i hakîmâne ve muharrirât-fâzîlânesiyle ibrâz-i iktidar etmesi bîlcümle müntesibîn-i edebî hayranı fazâ'il eder ve nâm-i fâzileti ittisamını bütün nisvanı İslamiyenin mefhâri add ettirir."

Nazan Bekiroğlu, Nigâr Osman ve Fatma Aliye'yi birbirini tamlayan entelektüel bir portre olarak görür: Nigâr Hanım, duygulu bir şair, içtimai bir örnek olarak dönemin nabzını tutarken, kadın, toplum ve din arasındaki ilişkilerin sorgulanması, şaşırtıcı ve çarpıcı tekliflerin sunulmasında ilk söz Fatma Aliye'nindir.

*Kadınlardan gelir efkâra vüs'at
Makbule Leman*

İstanbul'da şiirleri basında yayımlanan ilk kadın şairimiz, Makbule Leman. Şiirleri daha sonra *Makes-i Hayal* adıyla bir kitapta toplanır. Kurucularından olduğu *Hanımlara Mahsus*

İLK KADIN YAZARLAR ARASINDA DOSTLUK VE DAYANIŞMA - II

Aynur Soydan Erdemir'e...

Gazete'nin baş yazarıdır aynı zamanda. Kısa ömrünün on dört yılını hasta yatağında geçiren Makbule Leman otuz üç yaşında vefat eder fakat dostları onu ne sağlığında ne hasta yatağında ne de vefatından sonra unutur.

"İslamiyet Hammiyet", Makbule Leman gibi Nigâr Hanım'ın *Hanımlara Mahsus* Gazete'de son yazdığı makale, gene Makbule Leman hakkındadır: *Makes-i Hayal* ve *Tessürüm*. Fakat bundan sonra da Makbule Leman'ı unutamaz, sık sık kederle yâd eder: "Ortalık zalâma bûrûnûb de inzivâ-gâh-i kadîmîme kapandığım sâ'atlerde Leman'ın "Teselliyyet-gâh-i ma'sûmâne"sine cân atıyorum. Beni mülâhazât-ı muhtelife ile dil-hûn u perişân ediyor. Leman, bir fîkr-i sakîmi sen tahsîs etdin; bir sınıf-ı lâ-yeflihûna kıymet-i hüsn-i mu'ameleyi, şevk-i nadîmi sen öğretdin; şimdi elimizde de yalnız bu kıymetli eserlerin kaldı; sen, ey ferîşte-i semâ-i nişin! Makamına çekildin."

Fatma Aliye, birçok kez yazar Makbule Leman için. Söz gelimi *Nûsha-i Fekkalade*'de yayımlanan "Makbule Leman" başlıklı makalede, onun gayretinin yeteri kadar dile getirilmemişine dikkat çeker ve aslında bütün yazan kadınların gayretinin eksik görülmüşinden endişe ettiğini yazar. Bu zannın nedeni ise Makbule Leman, *Tercüman-ı Hakikat*'ta kendi imzasıyla yazarken isminin müsteар sanılmasıdır. Fatma Aliye'ye göre bunun nedeni; "O makalât-ı hakîmâneyi o tarz ifade-i şâirâne ve filozofâneyi o kudret-i kalemiyeyi bir kadına veremediklerinden o türlü bir kadınımız bulunduğu ihtimaline kâil olamadıklarından idi."

Efsus makalesinde Makbule Leman'ı da anar: "Âlem-i nisvâ-nımız bir atalete düşürülmüş, zulmet-i cehaletle sarılmış iken devr-i intibâhimizden sonra kadınlık aleminizin leyal-i muzlimesinde sanki bir yıldız belirdi. Ziyâsıyla karanlığı tenâvire çalışıyordu. Bu Makbule Leman idi." Ona göre Makbule Leman, kadınlık aleminin en karanlık devrelerinde yıldız gibi belirir; *Tercüman-ı Hakikat* sayfalarındaki eserleriyle matbuat âleminin dolunayı olur; kadınların hareketsizliği ve bilgisizliğinin kararlığına mahkûm edildiği bir zamanda temelleri sağlam bir üslup ve yürekli bir kalemlle görülmedik güzellikler yaratır.

Fatma Aliye'nin bu makalesi şöyle biter: "Bu üç kişi birbirimizi ne kadar sevdik. Öyle bir muhabbet idi ki ne hased ne re-

kabet ne kıskançlık ona nüfuz edemezdi. Âlem-i matbuatta biz, birbirimize hürmet etmeyi biliyorduk" Makbule Leman, Fatma Aliye ve Nigâr Osman arasındaki dostluk, dönemin erkek egemen ortamında var olma mücadeleleri ve âlem-i matbuatta birbirleriyle olan dayanışmaları, kadın tarihi açısından büyük önem taşır.

Vatan ve millet için ne kadar candan hizmet ederseniz ediniz, gelecekte, bu son zamanlarda kadınların aşağılanması karşısındaki duyarlılığını sorgulanmasına ve ayıplanmasına çare bulamayacaksınız.

Emine Semiye

Birçok öykü ve roman yazan Emine Semiye, aynı zamanda aktif olarak siyasetin içinde yer alır. Onun dernek faaliyetlerine, İttihatçılığına, Meşrutiyet'in ilanı ve 31 Mart gibi olayların Selanik'teki yansımalarına, siyasi beklentilerine ve hayal kırıklıklarına Hürriyet Kokuları'nda tanık oluruz. Dönemin etkisinde, "hürriyet, müsavat, adalet" mefhumlarını kendine şiar edinir ancak erkek çağdaşlarının aksine o, bu mefhumları kadınlar için de savunur ve "nisvan-ı hürriyet" için aralıksız bir mücadele verir.

Öyle ki Emine Semiye, ideolojik mücadelede ablası Fatma Aliye'den daha keskin bir taraf tutar ve "*Feminizmin amacı kadınları erkeklerle gönül eğlencesi olmaktan kurtarmak ve erkeklerle aynı haklara sahip kilmaktır. Kadınlığın ilerlemesi ve kurtuluşu yine kadınların mücadele ile mümkündür.*" diyerek ağırlığını kadın mücadeleinden yana kesin olarak ortaya koyar. Ablasının yazılarını yumuşak bir ıslupta ve aydınlarla yönelik bulur ki ona göre kadın mücadele, daha sert olmalı ve halkın anlayabileceği bir dilde yürütülmelidir. Ablasını camilere ve çeşitli derneklerle konuþma yapması için çağrıması bundandır.

Fatma Aliye'nin kardeþi, Nigâr Osman'ın ise yirmi altı yıllık dostu olan Emine Semiye, *Sefalet* romanını Nigar Hanım'a ittah eder. Emine Semiye, "*İsmet-me'âbım sevgili hemşirem*" diye hitap ettiği dostuna sık sık seyyahi mektuplar yazarak onu gezmeye teþvik eder. Nitekim Nigâr Hanım, İstanbul dışına ilk seyahetini "*Hemşire-i kemâlât-perverim*" dediği Emine Semiye'nin davetine icabet ederek Serez'e gerçekleþtirir.

Emine Semiye, *Hanımlara Mahsus Gazete*'de Makbule Leman'dan söz ettiði makalesine "Şu Asr-ı Terakkide Fâzılât-ı Muhabbirâtımızın-En Kîdemlisi" başlığını atar. Makbule Leman ise onun şifa dileyen mektuplarına hasta yatağındayken dahi cevap yazar. Emine Semiye, vefatını haber aldiktan sonra, Makbule Leman'a "Husûsiyetim" i yazar ve şöyleden bitirir makalesini:

Fatma Aliye

"Sende ne yoktu? Şeref-i Nisvan olan ismet! Gözler kamaþıran ilim ve hüner! Her kadında bulunmayan saadet-i beytiyye! Kâmilen mevcut idi."

"Kadın kadının kurdudur" der, erkek egemen düzen, "*Suç uzunaklıðı kisa*" der. Bu düzene direnmenin en iyi aracı ise, muhabbet ve tesanüd, o günden bu yana, dostluk ve dayanışma. Ki dayanışma, dile getirildiðinde kendiliðinden ortaya çıkan bir olgu değil, öğrenilmesi gereken bir mefhum, emek isteyen bir mesaidir. Fitnat Hanım'dan Emine Semiye'ye, onların makale, şiir, roman, güfte ve bestelerinde zuhur eden vefakârlıkları, kadın tarihinin can damarı. Sadece yazmaya çüret edenler değil, aynı zamanda, "*Âlem-i matbuatta biz, birbirimize hürmet etmeyi biliyorduk*" diyerek yazarlar arasındaki dostluk ve dayanışmanın önemini vurgulayan, ahde vefa ilkesini şiar edinip ne olduğunu öðreten, birer yol gösterici onlar.

Not: Bu yazı dizisinde kullanılan fotoğraflar, Taha Toros Arşivi'ndendir.

ELMA AĞACI

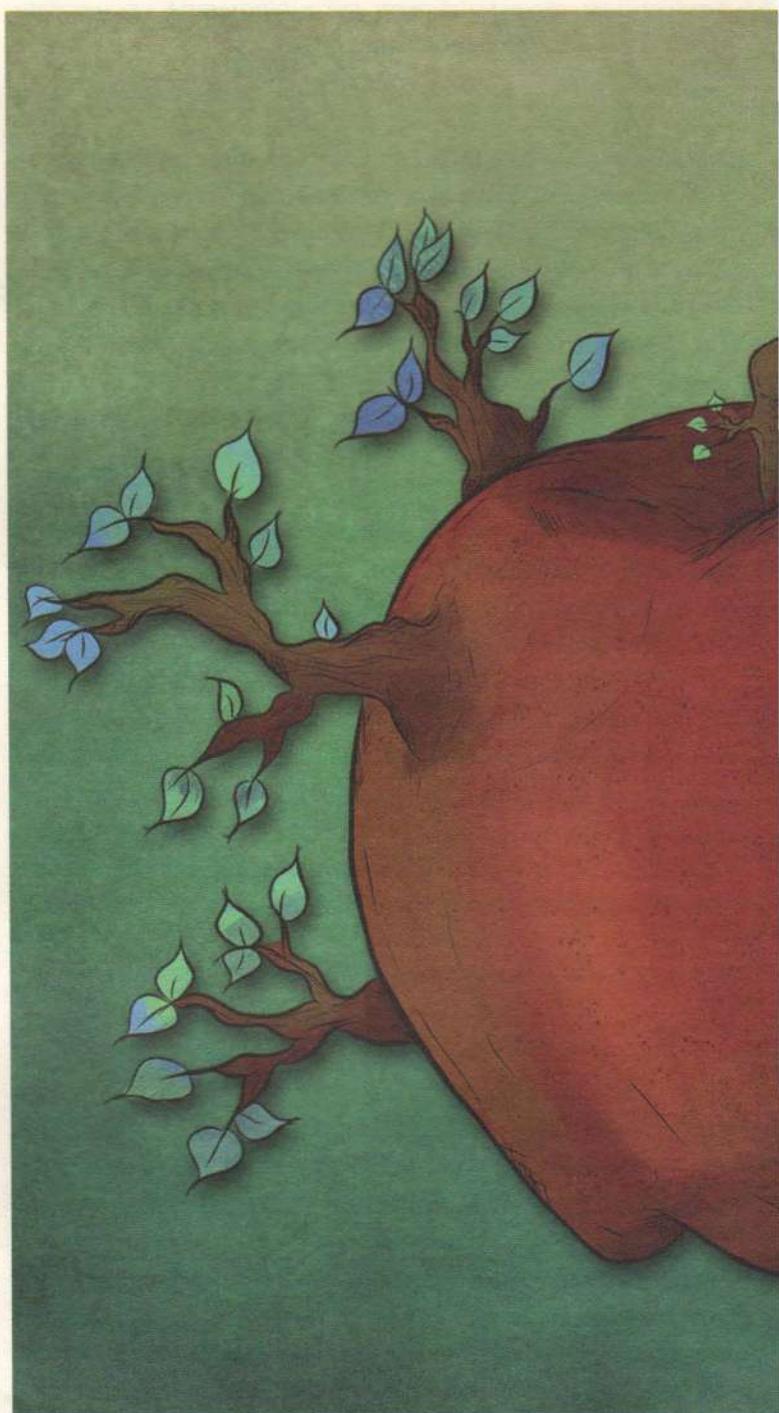
Atilay Aşkaroğlu

Ben küçükken, evimizin bahçesinde kocaman bir ağaç vardı. Elma ağacıydı bu ağaç. Yemyeşil örtünün tam ortasından, örtüyü yarıyormuş misali göye yükseldi. Her bir dalı bulutlara dokunmak istercesine burunlarını yukarı dikerdi. Kalın bir gövdesi vardı bu ağaçın. Beş altı kişi, çevresinde el ele tutuşarak ancak sarabilirdik onu. Öyle cesaretle yükseldi ki göge, kalın gövdesinin yanında durup başımı yukarı kaldırır, yapraklarının arasından göğün maviliğini izlerdim, yeşil tonlarında.

Babam, elmalar olmadan koparıp yememe izin vermezdi. Olgunlaşmalarını bekler, sonra elime tutuşturduğu bir sepet ile elmaları toplamaya koyulurduk. Ah, o kadar zordu ki o elmaların olgunlaşmasını beklemek. Küçük aklım ile sabırsızlığımın kurbanı olurdum çoğu kez. Gizli saklı, boyumun erdiği yerden olgunlaşmamış bir elma koparıp ağaçın gövdesinin arkasına sırtımı dayar, afiyetle yerdim kopardığım elmayı. Birkaç kez yakalanmış olsam da, ceza almamış, sabretmeyi öğrenmem adına nasihatlerde bulunulmuştı. Fakat her seferinde ben, sabırsızlığıma yenik düşüyordum.

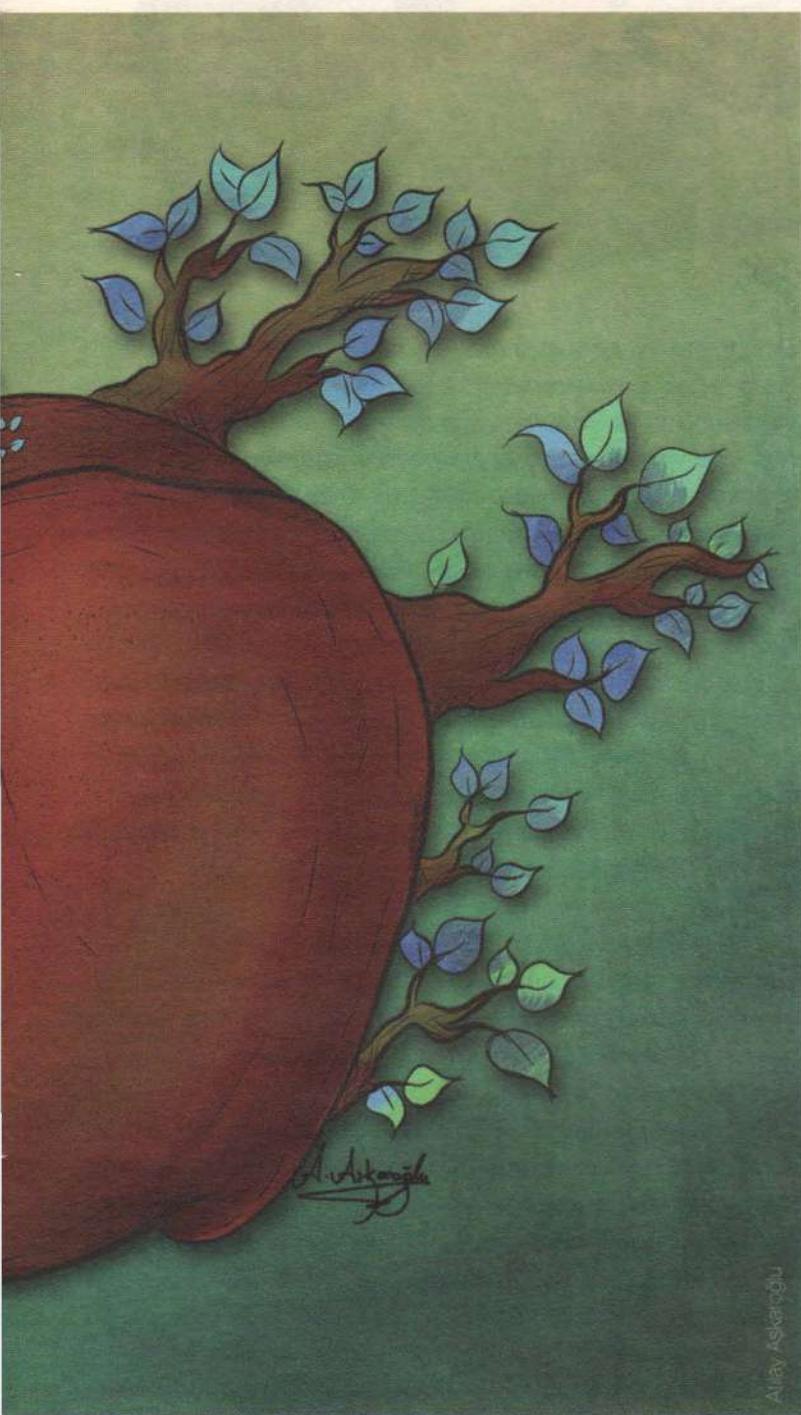
Elmaların olgunlaşlığı belirli bir an olduğunu düşünürdüm. Öğlen saat tam on iki buçukta... Güneşin en tepede olduğu o an, koşarak ağaçın gövdesinin yanına gider, elmaları izleyerek babamın açık kahverengi tonlarındaki sepet ile kapıda belirmesini beklerdim. Güneşin ışığı ile meşk ediyormuş gibi öyle güzel parıldardı ki bu elmalar, içerisinde binlerce çeşit şeker olduğunu zannederdim. Başımı iyice geriye yaslar, yaprakları güneş ışığına karşı siper ederek içlerindeki en güzel elmayı seçerdim kendime. En kırmızı olanı, en büyük olanı...

Babam, sepet ile kapıda belirdiği zaman, gözlerimi seçtiğim elmadan bir saniye bile ayırmadan sabırsızlıkla ağaçın yanına gelmesini beklerdim. Ağacın yanına gelir, bana: "Bu sefer hangi elmayı seçtin bakalım evlat?" diye sorar, ben ise gözlerimi ayırmadan işaret parmağımı kesin ve net bir eda ile seçtiğim elmaya yöneltirdim.

“

En tepede olmak kıstas değildir hiçbir zaman,
önemli olan inandığın doğrultuda başarabilmektir.

Ay Aşkarlı

Bir gün, aralarından en kırmızısı olarak seçtiğim elma, ağacın en tepesinde parıldıyordu. Babamın sorusu üzerine ben yine kesin ve net bir eda ile işaret parmağımı elmaya diktim. Bu-nun üzerine babam, o an anlayamadığım fakat daha sonra idrak ettiğim şu cümleleri kurmuştu:

“Evlat! Başlangıç, her zaman en diptedir. Başlangıç, karanlık ve meşakkatlıdır. Mesela bu ağaç... En aşağıda duran dalları, bu ağacın başlangıcıdır. Çok fazla ışık almazlar. Za-ten çok fazla ışığa ihtiyaç da duymazlar. Çünkü onlar bilirler ki, bu ağaç elma vermez ise onurlu olamaz. En tepede duranların varlığı, en diptekilerden gelir. Karanlıkta olmak, ye-tişip olgunlaşamayacakları anlamına gelmez. Onlar, olduk-ları ve hissettikleri doğrultusunda ilerlerler.”

Bu elmalardan kimileri yere düşecek, kimileri olgunlaşırken kurtlanacak, kimileri ise sofralara gelecek, işlenecek ve se-nin gibi birçok genç çocuğun midesine erişecek. En tepede olmak kıstas değildir hiçbir zaman, önemli olan inandığın doğrultuda başarabilmektir.”

Başını hafifçe yukarı kaldırılmış ve yakınında duran bir daldan bir elma koparıp kazağına silerek bana uzatmıştı:

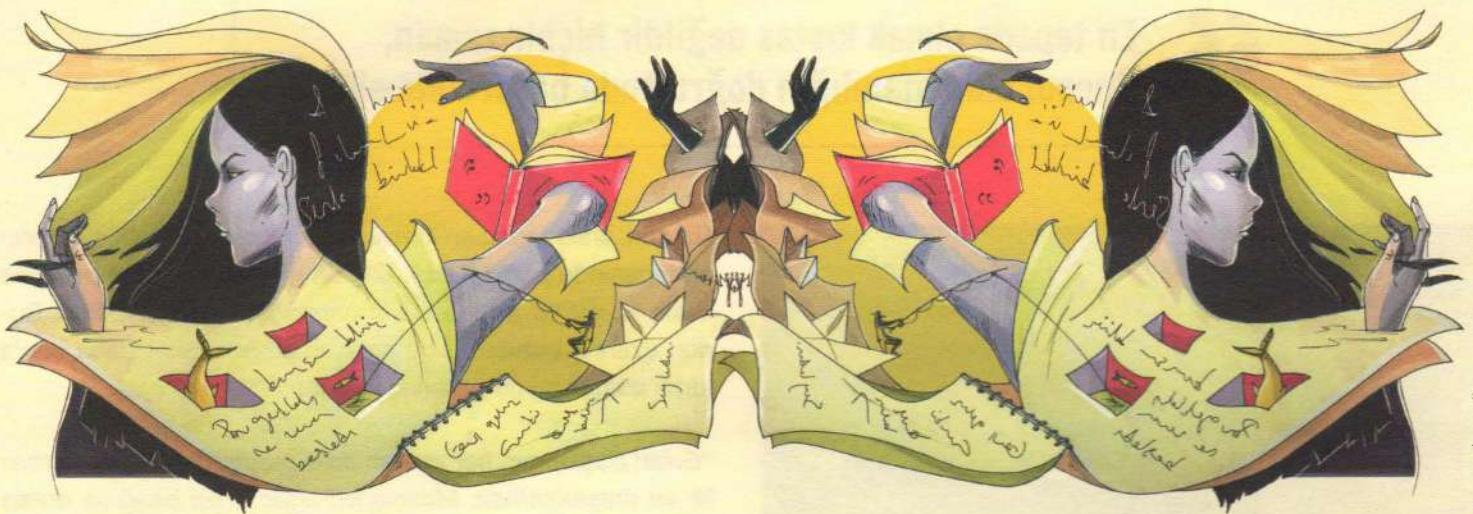
“Bir tadına bak bakalım.”

Rengi solgun, irice olmayan bir elmaydı bu. İki elimle tuttum elmayı ve burnuma götürdüm. Kokusu en güzel parfümler-den bile güzeldi. Kokuyu derin bir nefesle içime çektim ve bi-raz tuttum. Bu, buradan kilometrelerce uzakta, hiç keşfedil-memiş, yeryüzünde var olan bir cennetin kokusu olmalıydı. Bir ısrık aldım elmadan. O elma hayatında yediğim en güzel ve en tatlı elmaydı.

O ağaç, uzun seneler o yeşilliğin içerisinde, bulutlara giden bir yol gibi göye yükseldi. İllerleyen yaşlarında, yavaşça bu ağaç'a tırmanmasını öğrenerek onun en tepelerine çıkabildim. Oranın manzarası, tıpkı bize sunduğu elmaların tadı gibiydi. Bu ağaç, dünyanın tek harikası olmuştu benim için.

MUM IŞIGINDA ÖLÜM

Ebru Oruç

"İçinden tramvayların geçmediği heyecanlar kaldı mı hâlâ? Ve şu paslı günlerde ölmeyi emreden küstah da kim?" dedi nalburun karısı ve devam etti: "Yıldızlar asılıyor dünyadan yeryüzüne yıldızlar... Yara bantları gibi geçici, beyaz bir şarap gibi akışkan, bir o kadar da pahalı yıldızlar... Vaktin hiçbir şeyi göstermediği yerden ellerimin soğukluğuna 'Merhaba' diyen yıldızlar... Vaktim azalıyor; daralıyorum.

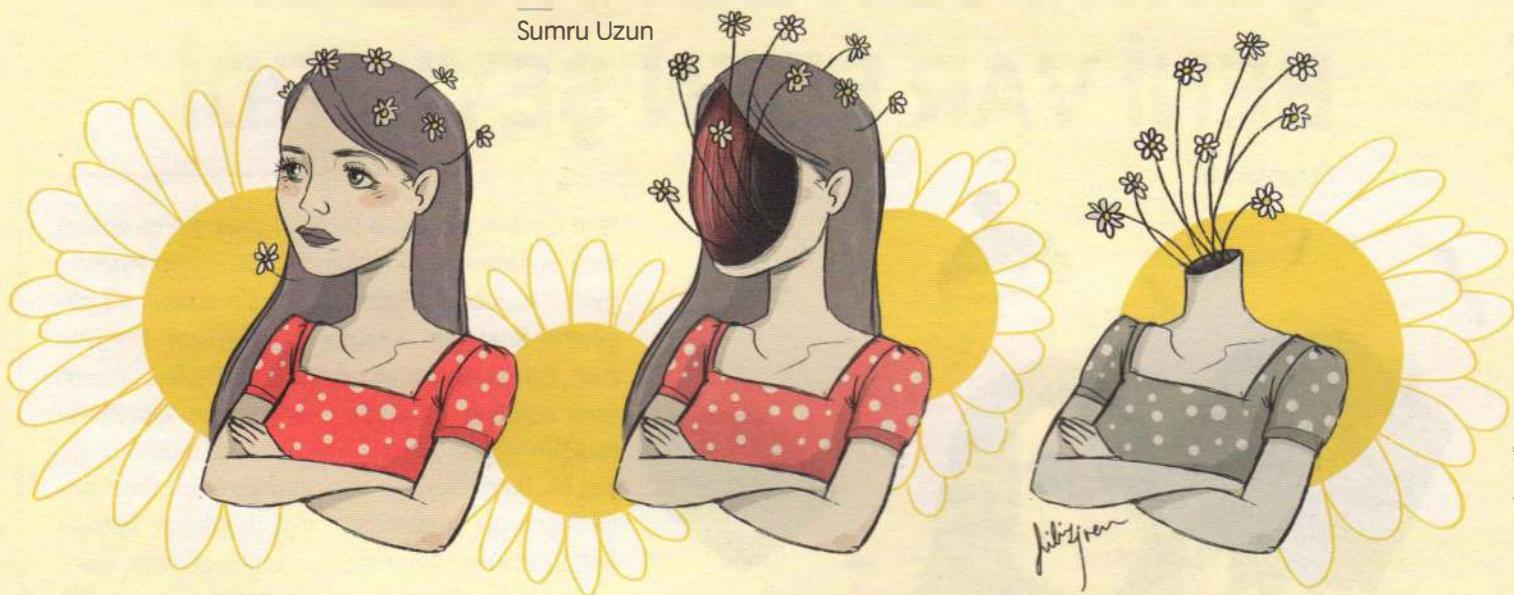
Oysa bir insan nasıl daralır, siz biliyor musunuz, doktor? Önce yüzünden başlar daralmaya ki bu daha önce gördüğü bütün insanları birer birer unutmaya başlamak demektir. Daha sonra boynundan başlar ve ellerinin akının parmak ucundan başladığı yere kadar devam eder. Tırnak uçlarına dahi girer o tarifsiz daraltı. Saçların en keskin kokuları bir perde gibi sakladığı yerden zarif bir boyun başkaldırır geceye ve öpüldükçe daha da incelir... Öpüldüğü yerden daha da incelmeye başlar boyun, daha sonra ellere çöker bu tuhaf incelti. Bir elin incelmesi demek yitirmesi demektir avcunun sıcaklığını dokunduğu tüm ellerin ve daha sonra kendisini de yitirmesi demektir akıp giden zaman içinde. Siz o ellerin nereye gittiğini bilmeyiniz doktor; tíkla bir akşam vakti sahilde içlenirken o hüzünlü bekleyişe 'dur' diyemediğiniz gibi 'dur' diyemezsiniz yitip gidecek bütün ellere. Hangi şarkı anlatır şimdi sizi söyleyin? Hangi şarkı kapatabilir yaraları, bereleri, o güzel kadınları ve yakışıklı adamları bekletebilir belki zaman içinde? Belki bir pencere kenarında bayramda, akşamüstü... Belki bir sokak köşesinde trafik ile koca bir ağaç gövdesi arasında... Kim bilir? "Ah! Öyle ihtimal vermeyen kararlı gözlerle bakma bana." Durdu, nalburun karısı. Cebinden mumlarını çıkardı, ateş istedi, adını titizlikle saklayan çıkmaz bir sokak kararlılığıyla devam etti mumlarını yakarken: "Hüznün bir caz müziği gibi gelip geçtiği şu sıralarda... Doktor, size yazmak isterdim.

Delicesine ve aynı zamanda kaçarak kendimden ve bütün koca ağaç gövdelerinden, kaçarak parklardan, güvercin yemlerinden ve şehirler arası otobüs biletlerinden kaçarak hep size ve yalnız size kaçip gelmek isterdim doktor. Hem yazmak dediğimiz eylem nedir ki? Öyle basitleştirmemek gerek, tabii. Fakat doktor, ben Lacrimosa'ya âşığım ve sizde kendi ölümümü görüyorum. Hissiyatsızlık sarmışsa dört bir yanımı ve baş döndürücü tütün-akşam kokusu sarmışsa belki de ben hep sara sara büyütmüşüm kapadığım her yarıyı ve sara sara kaybetmişim kazandığım her adamı. Şimdi vakit hiçbir şeyi göstermiyor; tramvaylar geçmiyor heyecanların içinden. Bir zamanlar ellerini tuttuğum adamlarvardı; birer birer terk ediyorlar şimdi paslı geceleri. Aylardan kasım, dolunay bu gece mum ışığında ölmeyi emrediyor ve ben korkmuyorum."

O gün, sabaha karşı, iki peron arasından turuncu bir umut yükseltirken göye doğru iki çift göz yükseldi. Soğuk, kırmızı, metal iki bankın üzerinde. Edirne'de. Melankolik bir doktor, takıntılı bir hasta ve tamı tamına 41 şehirler arası yolcu otobüsü arasında, göye doğru iki çift göz yükseldi. Doktor olmasa onurlu bir ölümü hak ettiğini düşünen Nevzat Bey o sabah ilk önce kalbinden daha sonra mide boşluğunundan vuruldu. Nalburun karısının kendine âşık olduğunu öğrenmese kalbinden de vurulmayacaktı elbette. Ancak yaşıyor olsayıdı ceketinin sol cebinden çıkan mektuba da kayıtsız kalmazdı. Hem nalburun karısı nalbura âşık değildi diye düşünürdü yaşaydı. Pervasızca açıp okur, içerlenir, üzülürdü. Belki bir sigara yakardı. Yine de onurlu bir ölümü hak ettiğini düşünürdü Nevzat Bey. O gün sabaha karşı, mum lekeleri arasında, kırmızı bir ölüm ile kirlendi onuru Nevzat Bey'in. Diğer bankta nalburun karısı yatıyordu.

PAPATYA FALI

Sumru Uzun

Seviyor, sevmiyor...

Sehpanın üzerindeki, anneannemden yadigar küçük cam vazonun içinde, günlerin sıradanlığına direnmeye çalışan papatyalarımdan birkaçının boynu bükülmüştu bu sabah. Oysa ne güzellerdi! Hemen bir şeyler yapmalıyım diyerek vazoyu alıp mutfağa gittim.

Papatyaları mutfak tezgâhına koyup vazodaki suyu lavaboya boşalttım. Çiçekçinin söylediği gibi papatyaların sapından birer santim kesttim. Suyu tazeledikten sonra çiçekleri yeniden vazoya yerleştirdim. Aralarında boynu büyük duranları seçip saman sayfalu defterimin arasına koydum. Anıları kurumuş çiçeklerle saklamayı seviyordum! Vazoyu yeniden pencere kenarında duran sehpanın üzerine bıraktım. Papatyalarımın kaç gün daha bana arkadaşlık edeceklerini bilmiyordum. İçimden sonsuza dek bunun böyle olmasını diledim. Çiçekler ne iyi dosttu!

Seviyor, sevmiyor...

Dolabın içindeki mum kutusunu çıkarıp içinden vanilya kokulu olanları seçtim. Duvardaki rafin üzerinde duran fenerleri alıp mumları yakıp içine koydum. Kendime ait bu odada her detayı, güne renk katacak şekilde ayarlıyordum. Koltuğun kenarında sayfaları açık bir şekilde okunmayı bekleyen kitap, penceremin içine siğan manzaradaki başı karlı dağ, sokakların renkli görüntüsü, demlenmesini beklediğim elmalı çay, vazodaki papatyalar ve fonda hep aynı şarkısı... Pencere kenarında otururken sokaktaki insanların telaşlı hallerini izledim. Caddeler yeni yıla hazırlanıyor, renk renk ışıklarla süsleniyordu. Bense bana papatya alan adamı bekliyordum. O geldiğinde papatyalarım hiç solmayacaktı! Bu mümkün olur muydu? Elbette! Aşk, insanın yüreğinde çiçekler açtıryordu.

Seviyor, sevmiyor...

Mutfağa gidip zencefilli kurabiye yapmaya karar verdim. Kalpli kalıplarla hamuru kesip fırına verdim. Evime yayılan sıcaklık, mis gibi kurabiye kokusu, saatin dönüp duran akreple yelkovani... Evin içinde dönüp duran da bendlim! Ne zaman gelecekti? Telefonumu alıp son gönderdiği mesajı okudum. Birkaç güne işleri bitecek ve eve dönecekti. Gökyüzüne, uzyap giden caddeye baktım. Adeta sevdiğim adamın yolunu gözlüyordum.

Seviyor, sevmiyor...

Fırının alarmı çaldı. Hemen mutfağa gidip tepsiyi fırından çıkardım. Kurabiye tam istediğim gibi görünüyordu. Buzdolabının üzerine yapıştırdığımız fotoğraflara baktım. Geçen yıl bu zamanlar Paris'teydik. Nasıl da eğlenmiştık! Sanırım bu gece yeni yılı tek başına karşılayacaktım. Ev, sessizdi. Hatta ıssız görünüyordu gözüme. Bir evi yuva yapan içinde yaşayan insanların sevgiyle atan kalpleriydi. Bir kez daha anladım!

Seviyor, sevmiyor...

İki insanın gönülden bağıını anlatan papatyalarla karşılıklı oturup radyoyu açtım. Rastgele çalan şarkıları dinliyordum. Eskiden kalma alışkanlıklı, sıradaki şarkısı bize gelsin, dedim. Ruhumu dinlendiren şarkının melodisini dinlerken gözlerimi kapattım. Hayaller ve anılar hafızamda canlanıyordu. Çalan zil sesiyle yerimden sıçradım. Uyuyakalmışdım! Hızlı adımlarla kapıya yöneldim. Ellerinde bir buket papatyaıyla sevdiğim adam karşısında duruyordu. Gözlerime inanamadım! Yeni yıl sürprizi dedikleri bu olmalıydı!

Seviyor, sevmiyor... (Seviyor!)

Günün Şarkısı: Demet Sağiroğlu\Papatya Falları

ÇÜNKÜ KAYBETTİKLERİM BENİ VAR EDEN ŞEYLERDİ

Baran Güzel

Ben ömrüm boyunca hiç bu kadar yalnız oldum mu? Hatırlıyorum. Ağzımlıkle açıp kapadığım. Okuyup bıraktığım. Rastgele odanın bir köşesine fırlattığım kitaplar iyi gelmiyor. Deniyorum. Birbiri ardına okuduğum kelimeleri anlamlı birer cümleye dönüştürmek çok güç. Olmak istediğim yerde, olmak istediğim insanlarla değilim. Mutlu olmayı bir kalp atımıyla kaçırdım. Tansiyonum bu yüzden hep düşük çıkıyor. İçimde öünü alamadığım bir umut büyüyor ama. Sonra geçecek, diyorum kendime. Ağlamamak için boğazını çatlatmayacaksın. Derin bir uykudan uyanır gibi. Uzun uzun gerinip. Nefes alacaksın yeniden.

Hıckirik sesleri duyunca pencereden dışarıya baktım. Gökyüzü dipsiz bir kuyu. Gece yıldızsız. Siyah elbiseler içinde bir kadın. Başı örtülü. Saçlarının bir kısmı örtüden sıyrılmış. Otoparkın büyük lambalarından boşalan ışığın altında. Pencereyi açtım. Dışarıda müzikal sessizliği var. Kafamda şöyle bir sahne: Kadın birazdan elindeki sigarayı fırlatacak, gözyaşlarını usulca silecek ve sadece onu aydınlatan ışığın altında önce kısık sesle şarkı söylemeye başlayacak sonra sesini yükseltecek, dans edecek, beni fark ettikten sonra yanına gelecek, pencereden içeriye girecek –parmaklıksız bir pencerem var– kollarıma atılacak, dudaklarımı tutkulu öpecek, alkışlar, alkışlar, alkışlar.

Dışarıya adım atmıyorum pek. Çıkmak için sebep arayıp duruyorum. Kahvaltı için ekmek almak mesela. Sonra dolapta çoktandır açılmış bir paket un buluyorum. Krep. Öğlen yemeği için salçalı makarna. Bakıyorum evde her şey var ne yazık ki. Suyun biteceği yok. Tuzum soğanım her şeyim tamam. İki paket Camel'ım var işte. Gece nasıl açılıklı topluk arasında yaşamaya alıştim. Diyorum. Belki birkaç tane bisküvi yerim. Diye geçiriyorum içimden.

Kapayı açtım. Dönüp baktı bana. Yüzünde korkunun onulmaz ifadesi. Bir yerden tanığıma eminim. Elleri, yaralı kuş kanadı titrekliğinde. Doğruldu. Arkası tozlanmış eteği kısacık. İnsana birden bire hayatı tutunma gücü veren membeyaz bacakları ne kalın ne ince. Başörtüsü ile açık bacakları arasında daha önce hiç görmedigim güzellikte bir tezat var. Kalkıp gitmeye yeltendi. Üç kelimeli bir cümleyle yakaladım onu: "Pardon, bakar misiniz?"

Saatim yok. Günlerin üzerine çizgi çektiğim bir takvimim yok. Çıkmasını beklediğim bir film, bir kitap yok. Zamanın ilerleyişini dakikalarla, saatlerle değil, mevsimlerle ölçüyorum artık. Atı evime aldığımda sonbaharın son demlerini yaşıyordu sakınlardaki çiçeklerim. Şimdi ise evlerin sobalarına yallah diyen ilkbahar havası doğanın eskimişliğini onarıyor. Kovboy şapkali kadını görmeyeli uzun zaman oldu. Ama yakınlarında bir yerde olduğunu adım gibi biliyorum. Arada sırada kapının altından atılmış Cumhuriyet altınları bulduğum oluyor evin içinde. Beni gizlice gözetliyor, param biter bitmez altın takviyesi yapıyor. Evden sadece altınları bozdurmak için çıkyorum ben de. Banyodaki at için çuval çuval yem, karton karton Camel Soft alıyorum. Buzdolabını kahvaltılık ve konserve yiyeceklerle dolduruyorum.

Hızlıca gözyaşlarını sildi. Gitmekten son anda vazgeçmiş bütün insanlar gibi, elliğini nereye koyacağını bilemeden bir süre dikildi öyle. "Buyrun," dedi.

"Siz Fatoş Hanım'ın komşusu değil misiniz?" diye sordum. "Evet," dedi. Kolunda minik bir çanta vardı, içinden bir paket sigara çıktı. Otoparkın kocaman lambasını arkasında bırakarak bana doğru yaklaştı. Sigara uzattı. Aldım. Yakmadım. Onu göreli yıllar olmuştu. Üstelik karşımı dikildiğinde uyku sersemiydim. Hayatımın parçaları olduğu sabah yıllar önce yaşanmıştı. Fakat kadının yüzünü dün sabah görmüş gibi net hatırlıyordum.

"Neden ağlıyorsunuz?"

"Çünkü delirdim," dedi, "çünkü onulmaz yaralarım var. Çünkü dayanaksız bir köprüde sallanarak yürümekten bıktım. Çünkü soluk almakta zorlanmaya başladım. Çünkü elliğim titriyor. Çünkü kaybettiklerim beni var eden şeylerdi."

"Anlamıyorum."

"Biliyorum."

"Peki burada ne işin var?"

"Gidecek bir yerim yok," dedi. "Kendi evimde ölmek istemiyorum."

"Ölecek misin?"

"Evet. Öleceğim. Bu gece senin evinde kalabilir miyim?"

Bazı arkadaşları var. Yüzlerini görmek iyi gelecek belki. Fakat ben yalnızım dedikçe. Onlar kaygısız yüzlerle kalabalıkla-

şıyor. Başka yerlerde başka insanların yarını düşünmeden eğleniyorlar biliyorum.

Eve girerken ayaklarının çıplak olduğunu fark ettim. Nemli ayakları parkenin üzerinde minik, tatlı izler bıraktı. Başörtüsünü çıkarırken "Bu evde kötü bir koku var," dedi.

"Evet, banyomda bir at var. Koku ondan geliyor. Ben alıştım artık."

Yüzüne şaşırılmış bir ifade yerleşir sandım. Tepkisiz, öylece baktı. Salonu gösterdim. Girdi. Kanepeye oturdu. Ben de kanepenin karşısındaki döşemesi eprimiş berjerin yanında ayakta dikiliyordum. Aramızda bir metrelik mesafe vardı, daha önce ölçüğüm için biliyordum. Ayaklarını halının üzerinde gezdirmeye başladı. Kirlentlerden birini kucağına aldı. Kendi evindeymiş gibi rahat, huzurlu oturuyordu.

"Kokuyu düşününce içeriyi leş gibidir diye hayal etmiştim. Fakat çok düzenliyimmişsin."

"Keşke kafam da bu oda kadar düzenli olsa."

"Sen de mi her şeyi birbirine karıştırıyorsun?" dedi.

"Evet," dedim. "Bazen kim olduğumu bile anlamıyorum. İnanır mısın, durup durup kişnediğim bile oluyor."

Kalktı. Aramızdaki bir metrelik mesafeyi tek adımıyla ağız kokusunu duyabileceğim seviyeye indirdi. Başımı okşadı. Dişlerime tık tık vurdu.

"Hadi uyu artık," dedi.

Odadan çıkarken arkamdan kapayı kapattım. Dışarıda üst üste iki sigara içtim. İzmaritimi çoğu zaman yaptığım gibi kapının önündeki kırmızı Mercedes'in üzerine fırlattım. Otopark görevlisile göz göre geldik. Bu adam geceleri olur olmaz anlarda çırpı dolasındı ortalıkta. Başımıla selamladım. Onun başı ise kipirdamadı bile.

Kapayı kapattım. Atın yemini ve suyunu tazeledim. Eve aldığımdı kadının hıckıra hıckıra ağladığını duyabiliyordum. Pence-releri açtım. Yatağıma girdim. Serin çarşafi üzerine serdim. Becerebilirsem uyumak istiyordum. Kadının hıckırıkları çok geçmeden kesildi. Kendimi sürekli tuhaf durumların içinde buluyordum. Tuhaf. Bir anlamda korkunç şeyler yaşıyordum aslında. Bunları düşündüm. Yine de umudum vardı. Sonra gelecek, deyip duruyordum kendi kendime. Sonra gelecek, Nevin'i düşünmemeye çalışıyorum. Kovboy şapkali kadını özlüyorum. Sırtına bir at gibi binmesini. Gelse. Öylece tek kelime etmeden. Uzattığım sigarayı içmeden yatsa yatağıma. Benimle beraber tavanı izlese. Böyle.

Yan odadan bir el silah sesi geldi. Kalkıp pencereleri kapatdım. Üşümeye başlamıştım.

İNCE ALAY

Cansu Cindoruk

Uzun yolda araç camına yapışan bir sinek gibi, içine sokulup kaldığım yorganlardan kurtulmak için çırpınıyorum. Komodinin kenarına devrilmiş yuvarlak masa saatime uzanıyorum. Buz gibi metale dokununca elim üşüyor. Ne de olsa günün en soğuk zamanı güneş doğmadan önceki andır.

Gazlı bir fenere benzeyen başucu lambası bir yanıp sönyör. Benim de buna pek canım sıkılıyor, fişini çekip kurtuluyorum. Sonra karyolanın bir köşesine yaslanıp kendimle konuşuyorum. Bir sefer de kendi fişimi çeksem, canımı sıkan diğer işlerden de kurtulur muymum?

Öyle hafif ve kısa aralıklarla uyuyorum ki ancak temel ihtiyaçlarımı karşılayacak kadar güç toplayabiliyorum. Gün ağarmadan uyananlardan olmak zordur. Uykusuzluktan üşüyor, halsiz düşüyor ve gecelerimi düşman belliyorum. Geri kalan diğer zamanlarmda ise önce seni, sonra canımı sıkan işleri ve içlerinde kalan ukdelerle ölüp gidenleri düşünüyorum.

Her gecenin sabahı aynı koşturmacalara doğuyor, her güneş aynı kederin içinde batıp gidiyor. Her Allah'ın günü dertlerle ve belalarla uğraşmakla geçiyor. Sonra arkamı dönüp bakıyorum. Doğduğum andan bu yana biriktirdiğim birkaç güzel hatırlanın haricinde, her yeni gelen insanın çalıp götürdüklerini toparlamaya çalışarak geçirdiğim günlerimi görüyorum.

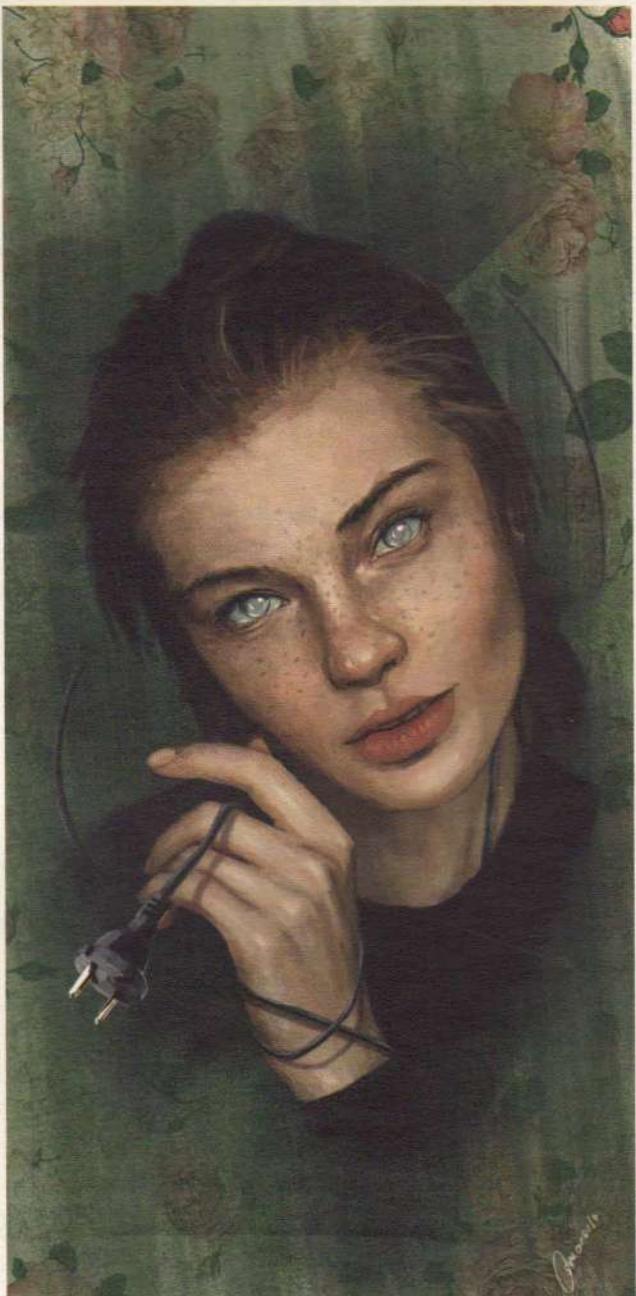
Sokaklara çıkyorum, kaldırımlardan çamurlar akıp gidiyor. Sonra derin bir nefes alıyorum ve o an anlıyorum ki sokaklar bile kokuyor. Tıpkı insanların içlerindeki çürüyüp giden güzellikler gibi... Kof çıkıyor her şey. Artık yüzüme gülümseyenlere bile arkamı dönüyorum. Önce sana, sonra kendime ve geri kalan hiç kimseye güvenmiyorum, inanmıyorum.

Her insanın demirleyeceğ bir limanı olsa iyidir; ben kıyıyla vuruyorum.

Gönül gözümle bakınca gördüklerime hayret ediyorum. Bembeyaz yüzlerden katran rengi kirler akıyor. Bütün maskeler düştüğünde korkumdan ışıkları kapatıyorum. İçinde çırpındığım yorganların altınına geri dönüyorum. Önce seni, sonra kendimi ve içlerinde kalan ukdelerle ölüp gidenleri önemsiyorum.

İçimde büyütüğüm sana ve ikimize bir şey olmasın diye, Şimdi bütün fişlerimizi çekiyorum.

“ Önce seni,
Sonra içlerinde ukdelerle
ölüp gidenleri düşünüyorum.

ISLAK HİKÂYELER

Duygu Sezgin

“Bu sefer oldu galiba, hissedebiliyorum sanırım,” diyerek geldi yanına. Aslında bir şeylerin eksik olduğunun o da farkındaydı. Boğuluyordu sayısız acaba arasında. Fırsat verme isteği miydi, bir çıkış arayışı mı yoksa gerçek olamayacak kadar güzelin şaşkınlığı mı, bilmiyordu. Denedi ve bedenini suya bırakır gibi oldu. Böylece yeni bir soru işaretü silsilesiyle, yine kendimizi aynı kuytulukta bulduk. Başkalarına soramadıklarımızı birbirimize sorduk, onlar adına cevaplar verdik. Yorulmuştuk. Zaten tanıştığımızda da yorgunduk.

Hatırlıyorum ilk tanıştığımız günü. Kendimi sebepsiz yere yanına doğru süzülürken bulmuştum. Su mu beni o yöne sürüklemişti, yoksa tamamen tesadüf müydü bilmiyorum. Belki de içimde bir yererde hissetmiştim, onun da benim gibi yolunu bulmaya çalıştığını.

Zamanla birbirimizi tanıdık ama daha çok kendimizi. Kayıp sandıklarımızın kazanç olduğunu fark ettiğimiz sayısız gün geçirdik birlikte. Yine o günlerden biriydi, konu benim geldiğim denizlerden açıldı. Son saniyeye kadar kendimi berraklığına inandırdığım denizlerin aslında nasıl bulanık olduğunu ve bu bulanıklığı fark edemeyişimi anlattım ona. Kimsenin kalmadığını anladığımı tek başınalılığımdan, görmezden gelişlerimden bahsettim. Görmek biyolojik olduğu kadar psikolojik, görmek istediğim kadarını görüyoruz diye de ekledim. Fiiller günden güne önem kazanırken özneler anlamını yitirdi. Daha çok düşündük, sorduk, sustuk ama en çok da tüketti. Çok değil birkaç sene öncesinin katı kurallarını, nasıl bu kadar esnettiğimize kendimiz bile inanamadık. Kurallar esnemişti belki ama biz katılmıştık. Kaskatı kesilmişti sanki içimiz. Duymuyor, görmüyor, önemsemiyor ve maalesef hissetmiyorduk. Sanki bir daha en sevdigimiz şarkıları tekrar tekrar dinleyemeyecek, ağız dolusu küfür edecek kadar sınırlenmeyecek, hiçbir zaman denizi göremeyecektik.

Hiçbir zaman denizi göremeyecek olmak... Düşüncesi bile kâbusla uyanmamıza sebep olacakken var olan bu vurdumduymazlık âdetâ yavaş yavaş kanımıza işleyen bir uyuşturucu madde gibi idi. Belki de böylesi daha güzeldi. Vermekten se almak, var etmektense yok etmek ve tabii ki tüketilmektense tüketmek. Becerebilecek miydi bilmiyorum ama artık başta biz olmak üzere her şey çok farklıydı. Tüm denizler bulanık, tüm hikâyeler ıslaktı.

Ekin Başak Akçıl

KÜÇÜK ADAM

Nihan Özkoçak

İsmail Bey önceki gün kendini oturduğu binanın tepesinden boşluğa bıraktı. Düşerken kuş misali kollarını açtı, sonra gözden kayboldu.

Sabahın kör saatiydi. Uyku tutmadığı için binanın en üst katındaydım yine. Yanına gelip oturdu. "Uykusuzluk mu?" diye sordu. Gözlerim kesin kan çanağına dönmüştü. Yüzüme baktı bir süre. Derdimi anlatmak niyetinde değildim, özellikle de tanışıklığımın selamlaşmaktan öteye gitmediği bir adama hiç. "Öyle de denebilir. Peki ya sizin?" Derinden bir iç çekti: "Benimki tavşan uykusu. Bazen damlayan bir musluk bazen merdivenleri çıkan bir adamın ayak sesleri uykumu bölebiliyor," dedi. Sanırım benden bahsediyordu. "Kusura bakmayın. Olabildiğince sessiz olmaya çalışmıştım." Mahcubiye timden kızarmış olsam da İsmail Bey'in sorun ettiği ben değil gibiydim. "Benim doğuştan göz kapaklarım olmadığından hep tavşan uykusundayım. Tavşanların da göz kapakları yoktur. Ne garip değil mi, bir tavşanla aynı kaderi paylaşmak?" İyice yanına sokularak gözlerini işaret etti: "Bak. Gözlerimi şu an kapatmaya çalışıyorum." Şaşkınlığım ve dehşete düşmüslüğüm karşısında alaycı bir kahkaha attı. Gerçekten de İsmail Bey'in göz kapakları birkaç kirpikle sanki tenine çengellenmişti. Zavallı adamcağız, çok zor olmalı diye düşündüm. Sonra bir anda ciddileşti: "Ama en önemlisi akıldakileri uyutabilmek." İlginç bir yanı vardı İsmail Bey'in. Dışarıdan bakıldığından hayatın olağan aksına kendisini bırakmış ve böyle yaşamaktan memnunmuş izlenimi veriyordu. Hâlbuki konuşukça derinleşiyordu. Bir şeyler saklıydı içinde, aklının içinde savaştığı, çözmeye çalıştığı. Yüzüne ise tam aksine insanı imrendirecek bir huzur yerleşmişti.

"Gönül meselesi mi?" diye sordu aniden. Sustum. Anlatmacayaktım. Zaten onun için önemli olan benim konuşmam değildi. İsmail Bey anlatabilmek için beni sadece bir araç olarak görüyordu. "Çok eskiden," dedi, "bir kadın beni ölene kadar

kalbinde saklayacağına söz vermişti. Ben de kadının kalbine ağır gelmemek için olabildiğince küçüldüm." Küçük bir adamdı İsmail Bey. Yüz otuz santim olduğunu duymuştım birinden. Elleri ve ayakları minik bir çocuğun gibi idi. Yine de daracık omuzlarına kafası büyük kalmıştı. Bu küçük adam kendi hâliyle alay ederek hayatını daha yaşanılır hâle getireceğini düşünmüş olabilirdi. Hayat ona acımasız davranışsız şüphesiz. Sonra devam etti: "Ama kimsenin karşısında küçülmemelisin. Çünkü hiç kimse küçük insan sevmez ve asıl olan şu ki, küçüldükçe insanlara ağır gelirsın."

Hava aydınlandııkça İsmail Bey'in yüzünü daha iyi sebebildim. Halkalı gözleri şitti, belki uykusuzluktan belki ağlamaktan. Bakışlarındaki merak onu rahatsız etmiş olacak ki başını çevirdi. "Tek mi yaşıyorsun?" diye sordu. "Evet, siz de öyle galiba?" "Evet, uzun zamandır hem de." "Memnun musun yalnız yaşamaktan?" Biraz düşündüm. "Böyle rahatım sanırım," diye cevap verdim. Tebessüm etti:

"İnsan yalnız olmaktan ne zaman bıktı biliyor musun? Sırtı kaşındığında. Sırtını kaşıyacak kimseye olmadığında yalnızlığına üzülüyorsun. Bu yalnızlığı giderebilmek için bir de 'bekâr eli' icat emişler. Aslında insanın yalnızlığını daha da yüzüne vurur bu icat. Ama sonra düşündürüyor da. Sa-dece bekârlar mı yalnızdır bu dünyada? Evliler de yalnız olamaz mı?" Yalnızlığı içimde cız etti.

İsmail Bey yerinden kalkıp binanın ucuna doğru yürüdü. Aşağı baktıktan sonra bana döndü ve: "Tuhaf! Burası yüksekmış. Hâlbuki aşından bakınca dünya bile alçak görünüyor du," dedi. Sonra kollarını kuş misali iki yana açtı ve kendini binanın tepesinden aşağı bıraktı. Arkasından tutmaya çalışırken bir an için havalandığını gördüm. Rüzgâr küçük cüssesini savurdu. Bana öyle geldi ki o kendini yere bıraktığında ruhu kuş olup uçmuştu.

SANATLA BAŞKALDIRI: WAGNER

Başak Aker

Osman Ertürk

Burjuvazinin ve kapitalizmin yükselmeye başladığı, aristokrasının yerine üst-hakim sınıfın geçtiği yıllar. Avrupalı halkın Antik Yunan'dan Fransız Devrimi'ne kadar süren efendi-köle ilişkisine son vermek istediği sancılı bir dönemde, 1813'te doğar Richard Wagner. Başkaldırısını sanatla ifade ederek var olan eşsiz bestecidir o.

18. yüzyılda gerçekleşen Fransız Devrimi ne yazık ki istenilen sonuçları getirmez. Buna rağmen Avrupa artık eskisi gibi değildir. Birçok devrim gerçekleşmiştir. Almanlar bu devrimi ancak 19. yüzyılda yaşamaya başlar. Wagner de bu mücadelenin içerisinde yer alır. Faal olarak devrim hareketlerine katılan Wagner, el bombası bile hazırlar. Polis tarafından aranıldığı için Zürih'e kaçmak zorunda kalır. O Zürih'teyken Almanlar kendine özgü folklorik öğelerini toplayarak Alman halk destanlarını gün yüzüne çıkarır. Sanatçı bu kaynakları daha sonra eserlerinde kullanacaktır.

Sadece besteci değil, çok küçük yaşılarından itibaren de iyi bir okur olan Wagner henüz on üç yaşındayken E.T.A. Hoffmann ve Shakespeare'in yazılarıyla tanışır ve okuduklarından çok etkilenir. Lise öğrencisiyken Shakespeare etkisinde *Leubald* adlı bir dramı kaleme alır. Kadın erkek ilişkilerindeki cinsiyet ayırmı, günahlar, dini prensiplere uygun yaşam biçimini zihnini çok kurcalar. 1835-1836'da bestelediği *Yasak Aşk* adlı ilk operasını bu sorgulamalarla birlikte ortaya koyar. Opera ikinci kez gösterime girdikten sonra gösterimden kaldırılır. Shakespeare'in *Mas für Mas* (*Tedbire karşı Tedbir*) oyununu esas alan librettoda büyük değişiklik yapan besteci gizli, açık ve günah gibi düşünceleri bir kenara atar ve operanın finalinde cinsel özgürlüğü büyük bir başkaldırıdır. Hristiyanlıktaki ilk günah fikri, Meryem Ana'nın bakireliğinin kutsallığı Wagner'in ope-

rasında cinselliğin yükseltilmesiyle yerle bir edilmiştir. Wagner her türlü baskiya karşı vicdani ve inanç özgürlüğünü, insanın doğasından böylesine büyük bir sapkınlıkla uzaklaştırılmasına karşı çıkışını bu gösteriyle ortaya koymuştur.

Wagner'in ilk operalarına göre sonraki eserleri daha farklı bir çizgide yer alacaktır. Sanatın gücüne inanan Wagner, aslında bir edebiyatçı olmayı hedeflemiştir. Ancak sadece yazının yeterli olmadığını fark ettiğinde ise gesamtkunstwerk (bütüncül sanat eseri) kavramını oluşturmuştur. Bu kavramın tanımladığı sanat eseri; müzik, drama, sahne, dekor ve kostüm gibi öğeleri içerir. Kendisiyle aynı dönemlerde yaşayan filozof Friederich Nietzsche de aynı düşünceleri yani sanatın bütüncül olduğunu savunur. Hatta Antik Yunan tragedyasının temel alınması gerektiğini belirtir. Nietzsche, Antik Yunan tragedyasında hem Apolloncu hem de Dionysosçu öğeler olduğunu söyler. Apollon kusursuzluğun, güzellikin, kuralların simgesi, Dionysos ise doğallığın, düzensizliğin, esrimenin, zevklerin simgesidir. Antik Yunan tragedyasında koro, izleyicileri kendinden geçirerek Dionysosçu tarafını gösterirken bunu müzik yoluyla ortaya koyar. Nietzsche gerçek hayatın da böyle olması gerektiğini vurgular. Tüm bu kuralların içine sıkışan, kusursuz olma baskısı ile yaşayan insanın Dionysosçu tarafı ancak doğa ve esrime ile elde edilebilir. Bunun için de ritüeller olmalı, ritüellerin olmazsa olmazı müzik ise esrime haline ulaşmadaki en büyük araçtır. Antik Yunan tragedyasının müzik ve dramayı bütünlendirici tarafı, Wagner'in bütüncül sanat eseri anlayışının temelidir. Aynı zamanda bu kurallar içinde yaşayan Batılı uygarlıklarla, doğayla barışık yaşayan Doğu uygarlıklarının birleştiği bir ütopyayı da tasvir etmektedir.

Bir süre sonra Nietzsche, Wagner'in müziği metni daha iyi aktarmak için bir araç olarak kullandığını fark ettiğinde beste-

ciye karşı hakaretlere başlar. Hatta devamında, *Nietzsche Wagner'e Karşı* adlı kitabını yayımlar. Wagner'in lietmotif kavramı bestecinin müziğinin temelini oluşturur. Leitmotif'ler kişilerin, nesnelerin, olayların, durumların müzikal kimlik kartlarıdır. Wagner *Uçan Hollandalı* adlı operası ile kullanmaya başladığı bu temaları öyle iyi kurgular ki metne hâkim olan kişi sadece müziği dinleyerek olayı takip edebilir. Bunun anlamı aslında Wagner'in müziği bir araç olarak kullanmadığıdır. Nietzsche'nin Wagner'e olan kızgınlığının bir sebebi de Katolik kilisenin sömürüsüne bu kadar karşı çıkan bestecinin son eseri olan *Parsifal*'de Hristiyanlığı övmesidir. Ömrü boyunca ayırtıcı ve sömürücü düzene karşı çıkan besteci son eseri ile tüm yüce değerleri birleştirici bir opera yaratarak üretim sürecine son verir.

1839-1842 arasındaki üç yılda Wagner'in Paris'teki toplum yaşamından edindiği izlenimler, ileriki yıllarda onun dünya görüşünü etkiler. 1849'da *Devrim* dergisinde şu satırları yazar: "Ancak Paris cayır cayır yanıp, bu yangın şehirden şehre atlayarak vazgeçilmez özgür meşaleyi tutuşturduğu takdirde temiz havayı kazanabiliriz." Wagner'in Zürih'te geçirdiği 1849-50 yılları felsefe ve kültür üzerine yazdığı yazılarla en çok yoğunlaştiği yıllardır. Aynı dönemde opera da besteler. Operanın konusu bir ortaçağ destanıdır. Wagner, bu operanın librettosu üzerinde çalışırken amacı sevginin olmadığı ve adaletsiz bir dünya tasvir etmektir. 19. yüzyılda, hatta hâlâ günümüzde de devam eden problemleri anlatan bu orta çağ destanı, sorunun aslında tarihin başından beri var olduğunu ve tüm isyanlara rağmen ne yazık ki bu sorunların devam ettiğini ve belki de yok olusa kadar devam edeceğini gösterir.

Wagner *Yüzük* operasını bestelediği 25 yıllık süreçte, Schopenhauer'un yazılarıyla tanışır. Filozofun *İsteme ve Tasarım Olarak Dünya* adlı kitabını okuyan besteci, *Yüzük* operasının ana karakterlerinden biri olan Wotan'ı daha iyi anladığını belirtir. Schopenhauer'un felsefesi Wagner operalarında sık sık görülür. *Yüzük* operasında cüceler, insanlar, tanrılar hepsi birer sınıfı, yüzük ise parayı ve gücü temsil eder. Tüm sınıflar yüzüğü elde etmenin peşindedir ancak yüzüğün getirdiği güç lanetlidir. Yüzük doğadan ayrıldığında tüm dengeler bozulur ve yüzüğü ele geçiren kişi aşktan vazgeçer. Operanın sonunda yüzük Ren Nehri'ne geri döner, her şey yok olurken doğa olduğu gibi kalır. İnsan doğa ile dengesini bozduğunda felaketler ardına gelir. İktidar ve para hırsıyla yanıp tutuşan kişi sevgiden de vazgeçer mesajı vardır eserde. Schopenhauer doğa ve insanın iki zıt kutup olduğunu savunur. İnsanın doğayı yok ettiğini, doğaya düşman olduğunu söyler. Wotan karakteri üzerinden besteci bunu çok güzel yansıtır. Sözde her şeye sahip, son derece güçlü olan insan kendi düzenini kursa da yapay dünyasının sonu bellidir.

Schopenhauer'un felsefesinin görüldüğü bir diğer Wagner operası *Tristan ve Isolde*'dır. Operanın baş karakteri Isolde, Tristan'ın amcasıyla evlenmek üzeredir. Tristan, Isolde'nin daha önceki nişanlığını öldürmüştür. Tüm olanların ardından ikili birbirine âşık olur. Wagner ikiliye bir aşk iksiri içerir ancak bu iksir bir metafordur, ikiliyi birbirine âşık eden Schopenhauer'un *Aşkın Metafiziği* adlı kitabında bahsettiği arzudur. Bu arzu iki şekilde düşünülebilir; birincisi neslini devam ettirmeye arzusu, ikincisi filozofun müzikle de bağıdaştırdığı, yaşamındaki sürekli isteme arzusu.

"Aşk böylesine yüksek bir öneme sahip bir meseledir çünkü onun, diğer her meselede rastladığımız gibi, mevcut bireyin rahatıyla yahut ızdırabıyla hiçbir alakası yoktur; o gelecekteki insan soyunun varoluşunu ve özel doğasını güvence altına almalıdır. İşte bu sebepten ötürüdür ki bireyin iradesi daha yüksek bir boyutta türün iradesi olarak ortaya çıkar. (...) Bunun böyle olduğu gereklili olanın karşılıklı aşk değil, sahiplenme, yani maddi-fiziki zevk olmasıyla doğulanır. (...) İki sevgilinin yekdiğerine giderek artan muhabbeti gerçekte ilerde ebe- veynleri olacakları bu yeni varlığın yaşama iradesidir; arzu dolu baktırlarının buluşmasında yeni bir varlığın hayat kivircımı tutuşur."

AŞKIN METAFİZİĞİ | SCHOPENHAUER

İkili birbirlerine karşı doyumsuzdur. Onları huzura kavuşturan tek şey ise ölümdür. Wagner bu duyguya da müziğe aktarır.. *Tristan* akoru hiçbir yerde çözülmeyen ve sürekli gerginlik yaratan ve hiçbir yere ait olmayan bir akordur. Bu akorun bahsedilen bu niteliği o dönem için büyük bir devrimdir. Müziğin geneline bakıldığından tüm akorlar birbirine eklenir ve operanın sonuna kadar çözülmeler. Bu da dinleyiciyi Wagner'in meşhur sonsuz ezgisine götürür. Bu ezgi Wagner'in bütün operası boyunca sürer ve ölüm geldiğinde biter. Yani Schopenhauer'un felsefesi Wagner'in sonsuz ezgisi ile müzikal bir ifade kazanır.

Uçan Hollandalı'dan itibaren Wagner'in operalarında karakterler ölüm ile huzura kavuşur. *Uçan Hollandalının* cezası ölümsüzlüktür. Çoğu insan uzun yaşamak hatta ölümsüz olmak ister. Bu da arzuların sonsuzluğunu beraberinde getirir. Arzularsa yıkımları. Budizm'de ölüm bir son değildir, İslam'da ve tasavvufa aşka kavuştıktır. "Öte yandan da bu doğruluk, Hindistan'ın bilge kişilerince çok çok önce saptanmıştır." Wagner bu insanın sahip olduğu doyumsuz arzularından kurtuluşunun yok olusla gerçekleştileceğini anlatmış, buna bir çare olarak budizmde ve tasavvuftaki gibi doğaya dönenin, hırslardan arınmanın çözüm olabileceğine dikkat çeken felsefeyi, inancı savunmuştur. Albert Camus'nün dediği gibi: "Dünya aydınlichkeit olsaydı, sanat olmazdı."

BU ASKERLİK BİTMİŞTİR

Melik Tahir Şaştim

K: Nasıl kaybettiniz kepçeleri?

M: Komutanım, "kaybettiniz" yanlış bi' itham. Benim suçum yok.

K: Bugünün yemekhane sorumlusu üzünüz değil misiniz? Hepiniz sorumlusunuz. Evet beyler, kepçeler nerde?

C: Bilmiyorum komutanım.

M: Boş boş konuşma Cemil, tabii ki bilmeyorsun oğlum! Bilsen burada işimiz ne zaten?

K: Sakiiin!

M: Bunun yüzünden tüm askerlere kaşık çatalla yemek verdim. Çorbayı şu krom bardakla dağıttım. Ellerim yandı hep. Gerginim.

K: Düzgün şekilde beyin fırtnası yapacağınız simdi. Kepçelerin kaybolduguunu ne zaman fark ettiniz?

C: Saat 11.30'da mutfaktan gelen öğlen yemeklerini tencerele alıp yemekhaneye indirince fark ettim.

K: Eee?

M: Kahvaltıda iş bölümü yapmıştık. Ben yemek dağıtmaya işimi, Yücel masaları, Cemil de bulaşığı halletti. Sonraki günlerde değişecektik görevleri. Ben işimi bitirince çöpü de alıp çıktım. Kepçelerden haberdar değilim. Rolüm bu kadar.

K: Kepçeleri en son kim gördü?

Y: Ben kirli tencerelerle beraber Cemil'e verdim, o yıkayacaktı.

K: Oklar seni gösteriyor Cemil.

C: Yıkayıp diğer bulaşıkların yanına koydum. Yücel de suyu süzülen bulaşıkları bezle kuruluyordu.

M: Bakın, benim alakam yok. Gidebilir miyim?

K: Hayır. Kepçeler hâlâ kayıp. Nerdeler?

C: Valla bilmiyorum.

K: Ulan ben de biliyorum bilmediğini aptal herif! Fikir yürütün, nerde olabilirler?

Y: Usta askerler kepçeleri saklayıp bize şaka yapıyor olabilirler mi acaba?

K: Böyle şaka mı olur Yücel? Bunun neresi komik, bu nasıl fikir? Çöpe düşmüş olmasın?

M: Sanmıyorum. Ben çöpü alıp çıkarken kepçeler hâlâ kırıldı... Cemil, ben gittikten sonra mı yıkadın?

C: Evet.

M: Yücel, sen kepçeleri bezle kuruladın mı?

Y: Hayır.

M: Cemil, kepçeleri yıkayıp nereye koydun?

C: Büyük tencerelerin oraya komutanım.

M: Ne komutanı, benim ben!

C: Pardon Melik Abi.

M: Bu Cemil muhtemelen mutfaktan kahvaltı getiren tencerelerin içine koydu kepçeleri. Biz ögle yemeğini alırken sabahki tencereleri teslim ettim ya, nakliyeçi askerler de tencerelerle beraber götürdüler. Ben başka bir olasılık göremedigim gibi burada daha fazla durmak için sebep de bulamıyorum.

K: Olabilir. Ben mutfağı bir arayayım. Oradaysa akşam yemeğini getirirken getirsinler.

C: Komutanım?

M: Tamam, sus, olay çözüldü.

K: Söyle Cemil.

C: Gerekirse biz kendi aramızda para toplayıp kepçe alabiliriz.

K: Kim n'apsın lan senin paranı? Okul mu burası? Ordu ulan ordu! Olay kepçe kaşık değil, sizin sorumluluk bilincinizin zayıflığı. Bugün kepçeye sahip çıkmadınız, yarın silahınıza nasıl sahip çıkacaksınız? İki hafta sonra jandarma er olarak görev yerlerinize gideceksiniz, daha elinizin altından kaybolan üç tane kepçeyi bulamıyzısunuz oğlum, nasıl asayişçi olacaksınız siz? Oyun oynamıyoruz burada. Vatandaşın canı ve malı bize emanet. Sorumsuzluğun altından parayla kalkılmaz. İhmal yeri doldurulamayan boşluklar açar. Gözünü bir açarsın biri ölmüş! Bu askerlikte de böyledir, sivil hayatı da. Öğlen ve akşam bulaşığını sen tek başına yıkayacaksın Cemil. Söylediklerim anlaşıldı mı?

Y ve C: Emredersiniz.

M: Benim suçum yoktu ki.

K: Burada "ben" yok Melik. Hepiniz birbirinizden sorumlusunuz.

M: Koca adamlar. Kendi akılları var. Bana ne.

K: Ukalalığı kes. "Emredersiniz komutanım," diyeceksin.

M: Ya oklar en son Cemil'i gösteriyordu, ne ara bana döndü?

K: Soru sorma. "Emredersiniz," diyeceksin!

M: Baş üstüne canım kumandanım!

K: Bak hâlâ... Şınav vaziyeti alın!

C: Abi yaktın bizi.

M: Şınavdan mı korkacağınız oğlum? Çekeriz.

K: Biir... Biir...

M: Bir mi?

K: Tekrar biir...

M: Bu askerlik bitmez.

TASVİRLER

“Gözleri, koparılması imkânsız olsa da, sadece bana sunduğu bir cezayirmenekşesi gibi maviydi; bir bulutun tehdit ettiği, ama yine de bütün gücüyle meydana ve ayın eşyaları bölmesine oklarını yağıduran güneş, tören için yere serilmiş kırmızı halıları sardunya tonlarına boyuyor, Mme de Guermantes'ın üzerinde gülümseyerek ilerlediği yünlü halılara kadifemsi bir pembedik, ışıkta bir üsttabaka ekliyor, Lohengrin'in kimi pasajlarıyla Carpaccio'nun kimi resimlerine özgü, Boudelaire'in, trompet sesini niçin harikulade sıfatıyla tanımladığını anlamamızı sağlayan, görkem ve neşeyle sarmanın bir sevgi, ağırbaşlı bir yumuşaklığa katıyordu.”

Marcel Proust, *Swann'ların Tarafı*,
çev: Roza Hakmen,
Yapı Kredi Yayıncılıarı, Haziran 2017, s. 178.

“Biz kafataslarının çoğu gitmiş insanların yaşadıklarını görüyoruz; iki ayağı da kopuk askerlerin koştuklarını görüyoruz; kırık, çentik çentik kemik artıkları üzerinde en yakın çukura doğru sekiyorlar. Bir onbaşı söyle böyle bir kilometre mesafeyi avuçlan üzerinde süründü, parçaları dizlerini peşi sıra sürüdü. Bir başkası sargı yerine gidiyordu, kenetli elleinden bağırsakları sarkıyordu. Biz ağrısız, alt çenesi uçmuş, yüzü gitmiş adamlar görüyoruz; boşanan kanı durdurmak için kolundaki atardamarı dişleriyle sıkan biriyle karşılaşıyoruz. Güneş doğuyor, gece oluyor, mermiler viniliyor, hayat sona eriyor.”

Erich Maria Remarque, *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*,
çev: Behçet Necatigil,
Everest Yayıncılıarı, Mayıs 2017, s.115.

“Bir yunus balığı sürüsü mehtabı kovalıymış gibi su-da kavisler çizerek yanı başından geçti. Daha ileride bir vapur projktörü aydınlığının en ziyade toplandığı yerleri, başka bir şekilde görünür yaptı. Sanki eski ve güzel bir metni tefsir eder gibi, bütün müphem panıltılar keskin vuzuha kavuştular. Yüzlerce kuğu kuşu bir akıntı yerinde, bir anlık vehimden hayatlarını yaşadılar. Sırçadan, ince ve şeffaf dünya, kendi müzikisine, asıl sazları belki çok derinde çalan o acayıp dinleye kapandı.”

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Huzur*,
Dergâh Yayıncılıarı, Mart 2016, s. 193.

“At çamura batmıştı. Boynu zayıf, upuzundu. Rengi es-kiden demirkır olmaliydi. Şimdi, kirli bir akın üstünde büyük, kırmızıya, kirli bir kahverengiye çalan benekler vardı. Yer yer de omuzunun, sağrısının, dizlerinin üstündeki tüyleri dökülmüşü. Kuyruğu da kısacık kalmış, üstündeki kollar dökülmüş, seyrelmişti. Yelesi yoktu. Yarı kirpilmiş, yarı dökülmüş. Kulakları kırmızı et kalmıştı. Gözleri sapsarıydı. Kirpikleri çapak içinde. Hasta, dünyadan umudunu kesmiş bir adamın son, ke-derli bakışlarıyla, aldirıssız dört bir yanına bakınır gibiydi.”

Yaşar Kemal, *Orta Direk*,
Yapı Kredi Yayıncılıarı, Ocak 2016, s.82.

SENİ ANLATABİLSEM SENİ. YOKLÜĞÜN, CEHENNEMİN ÖBÜR ADIDIR. ÜSÜYORUM KAPAMA GÖLGERİNİ...

Gökçe Kocaman

Kurt uyur, kuş uyur, zindan uyurdu.
Dışarda gürül-gürül akan bir dünya...
Bir ben uyumadım,
Kaç leylim bahar,
Hasretinden prangalar eskittim.
Saçlarına kan gülleri takayım,
Bir o yana
Bir bu yana...

Ahmed Arif
Hasretinden Prangalar Eskittim

KOPUŞUN ORİJİN NOKTASI: DETACHMENT (2011)

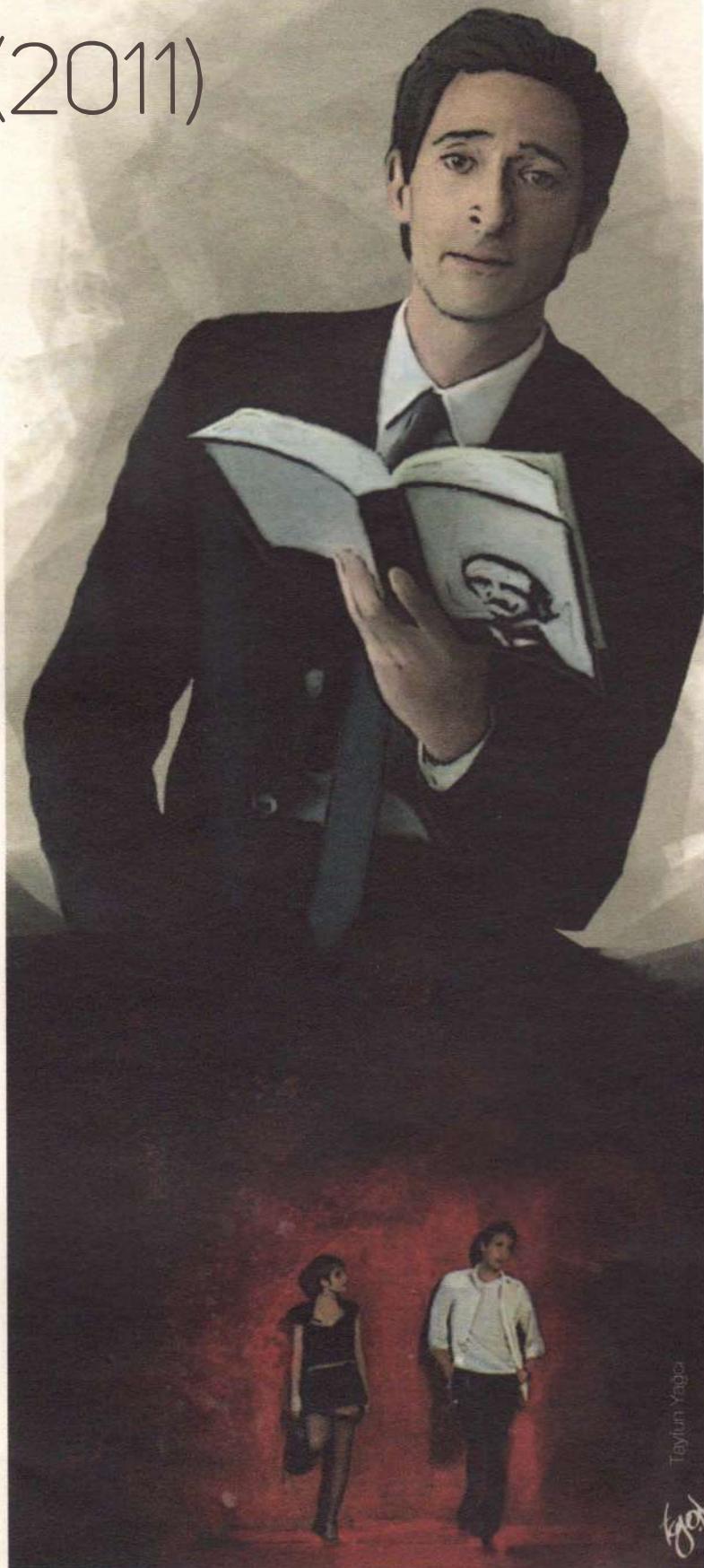
Zühre Canay Güven • Mehmet Emin Satır

**“ Bazı insanların
sırf normal olabilmek için
olağanüstü enerji sarf ettiklerini
kimse bilmez.**

ALBERT CAMUS

Yönetmenliğini Tony Kaye'in yaptığı *Detachment* (2011), varoluşsal dokunuşlarla bezenmiş, güçlü bir toplumsal eleştiri içermektedir. *American History X* filminden tanıdığımız bağımsız yönetmen Tony Kaye, Albert Camus ve Edgar Allan Poe gibi yazarlardan izler taşıyan Carl Lund'un senaryosunu büyük bir ustalıkla sinemaya aktarmıştır. Eğitim sisteminden, günümüz modern bireylerinin kimlik karmaşasına, yalnızlığa ve kapitalist sistemin toplumları getirmiş olduğu nihai noktaya kadar birçok şeye değinen *Detachment*, ne yazık ki hak ettiği değeri görememiş bir filmdir. Başrolünde Adrien Brody'nin oynadığı film, katmanlı bir yapıya sahiptir. Üst metinde eğitim sistemine bir eleştiri getirilirken alt metinde toplumsal kopuşlar, yalnızlıklar ve kaos yer almaktadır. Filmin konusuna bakılacak olursa; Brody'nin canlandırmış olduğu Henry Barthes, bir devlet okulunda geçici öğretmen olarak görevde başlar. Bu noktadan sonra film anlatısı şekillenir ve Barthes'in varoluşsal gel-gitlerle dolu yaşamı özelinde toplumsal bir eleştiri gerçekleştirilecektir.

Film, Albert Camus'nün "Ve hayatımda aynı anda hiç böylesine kendimden kopmuş ve bir o kadar da kendimde hissetmemiştim." sözü ile başlar. Barthes karakterinin hayatının bu söz etrafında şekillendiğini görebilmekteyiz. Nitekim filmin adı *Detachment* da kopuş, ayrılmak anlamına gelmektedir ve bu noktada kopuş eylemi varoluşsal bir kimliğe bürünmektedir. Filmin başlangıcında öğretmenlerin mesleğe nasıl başladıklarına dair hikâyelerini anlattığı bölümde, çoğunun bu mesleğe isteyerek başlamadığı görülmektedir. "Amerikan Rüyası"nın ters yüz edildiği bu sahnede idealizm bir kenara bırakılarak gerçeklikle yüzleşilmektedir.

Barthes'in geçici öğretmen olarak görevi başladığı okul, bir banliyö okuludur ve genellikle başarısız öğrenciler bulunmaktadır. Esasen bu okulun öğrencileri toplumsal dışlanmaya maruz kalmış, düşük gelirli ailelerin çocuklarıdır. Okul müdüresinin Barthes'a söylediğii: "Göreceksiniz öğrencilerinizin çoğu vasatın altında." repliği de okulun durumuna işaret etmektedir. Fakat Barthes alışılmışın dışında bir öğretmen profili çizmektedir. İlk dersinde öğrencilere söylediğii ilk şey, tek bir kuralının olduğunu sanır. Bu kural: "Derse katılmak istemiyorsanız, gelmeyin,"dir. Görüldüğü üzere Barthes, idealist bir öğretmen rolünü oynamamaktadır. Öğrencisini diğer arkadaşına saygısızlık yaptığı için sınıfından çıkartırken bile gitmekte özgürsün demektedir. Barthes genel anlamda bir boşvermişlik hâli içerisindeydi ve Barthes'in bu durumu film genelinde birçok defa vurgulanmaktadır. Siyahı bir öğrencinin ders esnasında çantasını kapiya fırlatması üzerine söylemiş olduğu: "O çanta, hisleri yok, içi bomboş. Benim de hislerim yok, benni incitemezsin tamam mı?" sözleri de Barthes karakterine dair bir ipucu sunmaktadır.

Barthes, kendi geçmişinden getirdiği kötü anılarla birlikte yalnız başına yaşamaya çalışmaktadır. Hayatta birçok şeye karşı tepkisizdir ancak içerisinde yardımsever bir yan da bulunmaktadır. Çalışmaya başladığı okulda gerek öğrencilerin, gerek öğretmenlerin hayatlarındaki mutsuzluk, belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Filmin adı olan *Detachment* da bu noktada anlam kazanmaya başlar. Kopuş eylemi esasen toplumsal yaşamdan kopmayı imlemektedir ve filmdeki karakterlerin birçoğu bu kopuş gözlemlenmektedir. Barthes da bu kopuşu yaşayanlar arasında yer almaktadır.

Toplumsal hayata ayak uyduramayanların ve dışlanmışların arasında kendince yaşamaya çalışan Barthes, bir noktada şeytanın avukatlığını yapmaktadır. Modern yaşamın getirmiş olduğu birçok yanlışlık铁onik bir şekilde yaklaşır, kapitalist sistemdeki yozlaşmaya dair birçok eleştiri getirir. Kadınların günümüzde bir pazarlama kurbanı olduğunu öne sürer ve öğrencilerine zihinlerini koruyabilmeleri adına okuma alışkanlığını edinmelerini salık vermektedir.

İçi boş idealizme ve Amerikan Rüyası'na saplanmadan kendince öğrencilerine yol göstermeye çalışan Barthes, yaşamını sürdürken hayatın akışı içerisinde birçok olaya da tanıklık etmektedir. Barthes'in alzheimer hastası bir dedesi vardır. Bir akşam otobüste kenarına çikan ve para karşılığı erkeklerle birlikte olan bir kız yardım eli uzatması sonrasında gelişen arkadaşlıkları da hayatını şekillendirmeye başlamaktadır. Filmde toplumdaki yozlaşmışlığı, çürümüşlüğü ve sapmayı Barthes gözünden görmekteyiz. Barthes bu noktada toplumun alter egosu işlevini yerine getirmektedir ve kendince bir ahlak anlayışına sahiptir. Bu ahlaki değerler doğrultu-

sunda bir şeyleri düzeltebilmek için uğraşır ancak çabası yetersiz kalacaktır. Örneğin; çok sevdiği öğrencisi Meredith, aile baskısı yüzünden intihar edecektir.

Detachment filmindeki en belirgin eleştirilerden birisi de iletişimsızlık hâlidir. Film genelindeki karakterlerin neredeyse tümünde bir iletişim sorunu gözlenmektedir. Modern bireyin yalnızlığı iletişimsızlık üzerinden tasvir edilmektedir. İletişimsizliğin bireyleri savurması, film genelinde tekrar tekrar karşımıza çıkmaktadır. İletişimsizliğin şiddetini doğurduğu bir gerçekir, iletişim kurulmadığı/kurulamadığı takdirde şiddet bir iletişim şekli olarak belirmektedir. Bu noktada *Detachment* karanlık ve kao-tik bir film olarak yorumlanabilir. Eğitim sistemindeki çarpıklıkların ve yanlışların toplumsal düzlemede ne gibi sorunlara yol açacağı, filmde sert bir şekilde gösterilmektedir. Bu anlamda gerçekliğe temas ettiği görülmektedir. Ana akım sinemanın aksine toz pembe bir son vaat etmeyen filmdeki karamsar hava izleyiciyi üzerine düşünmeye sevk eder.

Aile olmanın/olabilmenin biyolojik bir bağdan ibaret olmadığı açık şekilde gösterildiği film, günümüz toplumuna dair bir distopya olarak yorumlanabilir. Didaktik bir üsluptan uzak salt sorgulama odaklı bu film, Amerikan toplumu özelinde günümüz toplumlarına dair melankolik bir bakış açısı sunmaktadır. Barthes karakteri özelinde anlatıya dâhil olduğumuz filmde Meredith'in intiharı, filmin finali olmakla birlikte bir noktada da filmin kopuşudur. Çünkü bu durum, Barthes'in çabalalarının anlamızlığını gözler önüne sermektedir. Karakterin boş giden çabası mitolojik bir kahraman olan Sisifos'u akıllara getirmektedir. Sisifos, Yunan Mitolojisinde yer alan ve sonsuza kadar büyük bir kayayı dağın tepesine yuvarlamaya mahkûm edilmiş bir kraldır. Sisifos bir döngüdür, hem de kısır döngü... Sisifos, kayayı dağın tepesine çıkarttığında tekrar başa dönmek zorunda kalır. Hiçbir zaman kayayı dağın tepesine ulaştıramayacaktır çünkü Zeus tarafından lanetlenmiştir. Barthes'in çabaları da bu noktada Sisifos ile özdeşleştirilebilir.

Özetle ifade edilecek olursa *Detachment*, temelde eğitim sisteme dair ciddi sorgulamalarda bulunmaktadır. Günümüz modern toplumlarının röntgenini çekerek birçok yozlaşmaya ve sapmaya işaret etmektedir. İletişimsizliğin veya iletişim kazalarının yol açabileceği onulmaz sonuçların üzerine cesurca giden film, varoluşçu felsefeden de beslenerek farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Toplumsal kopuşu geniş bir perspektiften ele alır ve nihai kopuş Meredith karakterinin intiharı üzerinden gösterilir. Bu final akıllara Robin Sharma'nın: "Çoğu insan yirmi yaşında ölüür, seksen yaşında gömülüür." sözünü getirmektedir. Toplumsal kopuşun salt fiziksel ölüm üzerinden yaşanmadığı, film genelinde Barthes karakteri özellikle açıkça gözlemlenmektedir.

COEN KARDEŞLER: YALAN OLDUĞU HENÜZ KANITLANMAMIŞ GERÇEKLER

Doğukan Adıgüzel

Arizona Junior filminde bir tavşan el bombasıyla havaya uçurulur. John Goodman, *Barton Fink*'te elinde tüfeğiyle ateşlerin içinden belirir. Steve Buscemi, *Fargo*'da ağaç öğütücüsüne tıklır. Brad Pitt, *Aramızda Casus Var* filminde seyircinin hiç beklemediği bir anda kafasından vurulur.

Onur Sehimoğlu

Bütün bu abartıya, yersizliğe ve çizgi filmleri akla getiren aşırı şiddete rağmen, Coen Kardeşler'in çektiği filmlerde genellikle entelektüel ciddiyet barındıran bir şeyler oluyor, her ne kadar onlar bunu kabul etmeseler de... Örneğin; Ethan Coen, *Miller Kavşağı* (1990), filminde yer aldığına idea ettiği semboller ve imgelerle ilgili bir soruya şöyle cevaplıyor:

"Anlaşılan kimse filmden tatmin olmak istemiyor, sanki bayazperdede gördükleri ya da hikâyeyen kendisi yeterli değilmiş gibi açıklamalara ihtiyaç duyuyorlar. Bu beni her seferinde şaşırtıyor. Buna uygun cevap vermediğimizde de gazeteci ondan bir şey gizlediğimizi düşünüyor."

Yine *Miller Kavşağı*'nın açılışında yer alan rüzgârda uçan şapka ile ilgili gelen soruları aynı pervasızlıkla cevaplıyor:

"Şapka hiçbir şeyi 'temsil' etmiyor, rüzgârda uçan bir şapka o kadar. Aklımıza gelen ve hoş bulduğumuz, durup dururken kafamızda beliren bir görüntü. Bizim için kullanışlı bir kılavuz oldu. Derin anımlar aramaya gerek yok."

Daha çocuk yaştarda izledikleri birçok Hollywood filmini Super 8 kameralarıyla tekrar çeken kardeşler, daha sonra filmlerine sirayet edecek olan James M. Cain, Raymond Chandler ve Dashiell Hammett'in dedektif romanlarını okuyarak büyüdüler. Princeton'da felsefe okuyup tezini Wittengenstein üzerine yazan Ethan Coen, Sarthe ve Camus'den etkilendi ve filmlerine bu etkiyi taşıdı. Kardeşlerden diğeri Joel Coen ise New York Üniversitesindeki film eğitiminden sonra Sam Raimi'nin *Şeytanın Ölüsü* (1981), filminde kurgu asistanlığı yaptı. Burada öğrendiği birçok kamera hareketini daha sonra kendi filmlerinde de kullandı.

Coen Kardeşler, yapıtlarında gangster filmlerine, polisiye edebiyatın büyük isimlerine, William Faulkner'in diken üstünde geçirdiği senaristik günlerine kadar göndermelerde bulunan geniş bir sinema ve edebiyat birikimine sahipler. Tík Quentin Tarantino ve Edgar White gibi sinefil yönetmenlerden. Geleneksel stúdyo sisteminin dışında çalışan Coenler, olay örgüsü basit veya karmaşık olan, içinde gayet anormal ve unutulmaz karakterler barındıran komik olmakla birlikte şiddet içeren filmler yapıyorlar. Üstelik sadece kendi yazdıkları senaryoları çekiyorlar. Bu kadar güçlü karakterler yaratabilmelerinin en büyük sebebi de henüz senaryoyu yazarken akıllarında oyuncuları belirlemiş olmaları sanırıım. Tabii ki sürekli olarak aynı oyuncularla çalışmaları da bu etkiyi artıran faktörlerden. Jeff Bridges, John Goodman, Steve Buscemi, John Turturro, George Clooney... Bütün bu isimler Coenlerin incelikli karakter yaratımını başarıyla perdeye taşıyabilmiş, Coen Kardeşler'in as kadrosunda yer alan oyunculardır. Co-

enlerin filmlerinde sıkılıkla karşılaşlığımız şiddet sahneleri birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Örneğin; *Fargo* (1996), bir yandan oldukça olumlu eleştiriler alırken diğer yandan da hiçbir anlamı olmadığı öne sürülen şiddet temsilleriyle ilgili eleştiriler almıştır. Fakat bazı eleştirmenlere göre Coenlerin filmleri zamanla duygulanım ve ahlaki değer kazanan uzun bir yolculuktur. Coenler filmlerinde şiddeti mizah bir öğe olarak da sıkılıkla kullanmışlardır; *Arizona Junior* (1987) filmindeki çizgi filmlere has şiddet sahneleri, *Fargo*'daki beceriksiz katillerin uyguladığı nedensiz şiddetten ortaya çıkan mizah ya da 2008 yapımı *Aramızda Casus Var* filminin sürpriz Brad Pitt sahnesi gibi. Sadece şiddet sahneleri ile gündeme gelmeyen Coenler filmlerinde yaptığı muziplikleri gerçek hayatı da yaparlar. Mesela filmlerinde kurgucu olarak geçen Roderick Jaynes diye birisi aslında yoktur. *Fargo* filmi Oscar'a aday olduğunda ortaya çıkan bu durumu Coenler, *"Filmin jeneriginde sürekli bizim isimlerimiz geçsin istemiyorduk,"* diye açıklarlar. Yine *Fargo*'nun gerçek bir hikâyeye dayandığını iddia eden Coenler, filmin hiçbir şekilde gerçek bir hikâyeye dayanmadığı ve tamamen bir kurgu olduğu ortaya çıktığında ise: *"Gerçek hikâye tipi filmlerden çekmek istedik. Ama ilginç bir hikâyemiz yoktu. O yüzden kendimiz uydurduk. İnsanları kandırmak istemedik. Bir defa kendinizi bu yola verdiniz mi, biraz Richard Nixon gibi olayorsunuz, yani yalan söylemeden duramıyorsunuz,"* diyecekti.

1980'lerin başında bağımsız sinema henüz emekleme dönemindeyken sonradan örnek teşkil edecek *Cennetten de Garip* (1984) ve *She's Gotta Have It* (1986) gibi dar bütçeli yapımlar veya *Gitarım ve Silahım* (1992) ve *Tezgahtarlar* (1994) gibi ucuza kotarılmış işler henüz yoktu. Sadakatsızlık ve hırs üzerine bir kara film olan 1984 yapımı *Kansız* filmiyle dikkatleri üzerine çeken yönetmenler bu filmin yapımı için tamamen kendi ceplerinden harcarlar. Üstelik bir dağıtmacı ayarlayarak para da kazanırlar. İleride bağımsız sinemanın ağır sıklet şampiyonları olacak ustalar böylece bu yolda ilk adımı atmışlardır. *Kansız* filmi, Coenlerin henüz ilk filmlerinden olmasına rağmen görsel hikâye anlatmada gereken mahareti ve oyunbaz bir kamera kullanımına erişmiştir. B filmleri ve kara film türünü andıran estetik yapısı, Hitchcockvari gerilimi ve James M. Cain romanlarını andıran hikâyesiyle *Kansız*, dört başı mamur bir ilk filmdir. Şimdi baktığımız zaman Coenlerin alametifarikalarını bu filmde rahatlıkla görebiliyoruz.

Kansız filmiyle çizdikleri o karamsar havanın tam tersine sahip *Arizona Junior* filmi ile komedi sularına açılan Coen Kardeşler yine kendilerine has bir dünya yaratmayı bilmişlerdi. Nicolas Cage'in en iyi performanslarından birini sergilediği,

John Goodman ve William Forsythe'nin Laurel ve Hardy'i anıdırdığı, oldukça absürt tonlara sahip olan film Cannes Film Festivali'nde yarışma dışı bölümde gösterildi.

1990 yılında ise *Miller Kavşağı* filmi ile gangster dünyasına giriş yapan Coenler, Dashiell Hammett'in *Sırça Anahtar* romanından, bir miktar da *Kızıl Hasat*'tan esinlenmişleridir. Filmin doğusuna asıl vesile olan Hammett'in yazdıklarına duydukları ilgidir. *Sıkı Dostlar* ve *Baba III* ile aynı yılda vizyona giren film, kendisine suç filmleri arasında farklı bir yer edinmiştir.

Henüz *Miller Kavşağı*'nın senaryosunu yazdıklarını sıradan başladıkları *Barton Fink*'in (1991) senaryosu sadece üç hafta sürmüştür. *Bozuk Düzen* (1966), *Kiracı* (1976) ve *Tiksinti* (1965) gibi Roman Polanski filmleriyle güçlü akrabalık bağları bulunan film, Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye kazandı. Bir düzeyde 1940'ların Hollywood'unu hicveden film başka bir bakış açısıyla baktığımız zaman toy ve kibirli bir yazar üzerine komik bir karakter çalışması ya da alegorik bir korku filmi. *Barton Fink* eleştirmenlerden övgü dolu yorumlar alsa da gişede istediği başarıyı elde edemedi.

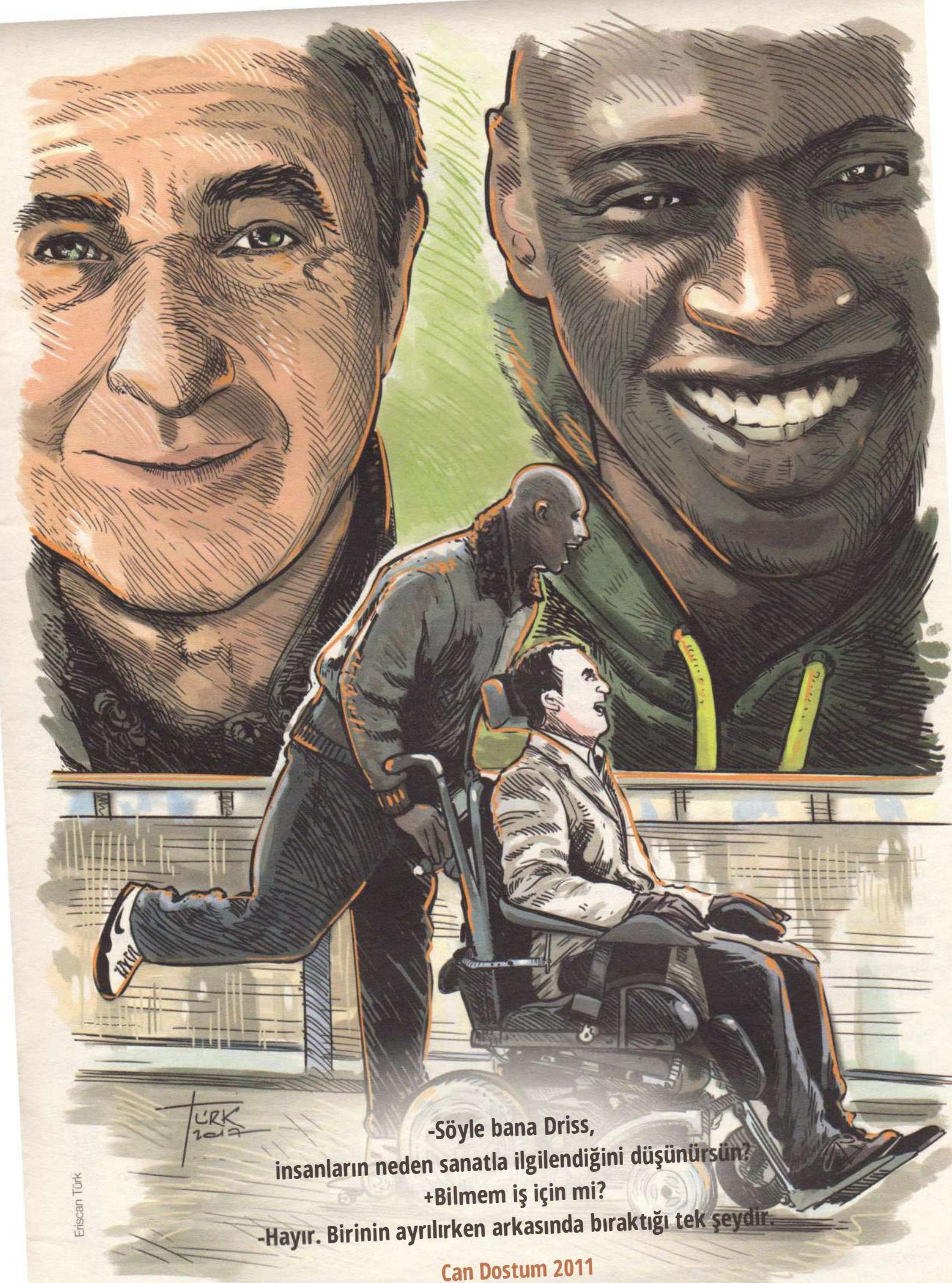
1984 yılında ise 25 milyon dolarlık bir bütçeye sahip *Bir Şirket Komedisi* filmini çektiler. Bundan önceki hiçbir filmleri 9 milyon dolardan fazlasına mal olmamıştı. Filmin ana produktörlüğünü *Zor Ölüm* (1988) ve *Cehennem Silahı* (1987) gibi aksiyon filmlerinden bildiğimiz Joel Silver üstlenmişti. Film eleştirmenlerden seyirciden de istediğini alamadı. 1996 yılı geldiğinde ise Coen Kardeşler'i bütün dünyaya tanıtacak olan *Fargo* gösterime girdi. Yönetmen kardeşlerin sıkça işledikleri "insan kaçırma" olayı etrafında şekillenen film; şiddet sahneleri, karlarla kaplı uçsuz bucaksız ve kasvetli orta batı manzaralarına rağmen seyircinin gönlüne hitap edebilecek kadar da sıcak bir filmdi. *Fargo* o zamana kadar Coenlerin en çok hâsilat elde eden filmi olmuştu ve toplamda yedi Oscar Ödülü'ne aday gösterilmişti. Anlaşılan Coenler *Bir Şirket Komedisi*'nin başarısızlığından dersler çıkarmışlardı. *Fargo*'nun büyük başarısının ardından sırada Coenlerin mizah anlayışlarının zirvesine ulaştıkları *Büyük Lebowski* (1998) vardı. Mizah anlayışıyla *Arizona Junior* filmini animsatan *Büyük Lebowski*; hikâyesi, akıllardan çıkmayacak karakterleri ve anlatım dilinin kusursuzluğu ile erişilmesi zor bir mertebeye yükseldi. Raymond Chandler tarzı bir hikâye anlatan Coenler kendi tarzlarını ortaya koyarak ana karakteri dedektif değil bir esrarkeş yapmışlardır.

Berlin Film Festivali'nde film Alman nihilistlere ve Latin Amerikalı sübyancılara gülmek dışında anlatmak istediği bir şey var mı diye sorulduğunda Joel Coen, "Bence taşı gedigine koydunuz," demiştir. Sanırım filmi bu anekdottan daha iyi açıklayamam.

2000 yılında *Neredesin Be Birader?* filmi ile *Arizona Junior* ve *Büyük Lebowski* sularında gezinen Coen Kardeşler, bir sonraki yıl siyah-beyaz çekikleri ve yarı asır öncesinin kara filmlerini andıran *Orada Olmayan Adam*, yalnızca o zamanın görüntüsünü değil, hissiyatını da vermeyi amaçlıyordu. Eksiksiz sinematografisiyle Albert Camus'nün *Yabancı* romanını akıllara getiren bu titiz çalışma, Coen Kardeşler hissiyatı veren her şeyin en iyi örnekleriyle dolu, Coenlerin en özel işlerinden biri. 2003'te *Dayanılmaz Zulüm* ve 2004'te *Kadın Avcısı* filmiyle filmografilerinin en zayıf halkalarına imza atan Coen Kardeşler, 2007 yılında bir başyapıt ile geri dönmüşlerdi; *İhtiyarlara Yer Yok*. Sadeliği ve nedensiz şiddet uygulayan karakterleriyle *Fargo*'yu hatırlatsa da, tüm bekentileri havada bırakınca finali, hikâyeyin içine seyirciyi davet etmemekteki ısrarlı kamerasıyla kendine, Coen Kardeşler sinemasında farklı bir çizgi belirliyor. Para-ahlak-suç üçgeni etrafında seyirciyi çeşitli sorgulamalarla başbaşa bırakınca film, yıllar sonra formlarına geri dönen Coenlerin de habercisiydi.

2008 yılında, *Aramızda Casus Var* filmiyle tekrar bir komedi işine imza attılar. Biceriksizlikte birbirine yaraşan karakterlerle dolu filmde, Brad Pitt'i sözme salak bir karakteri canlandırmırken görmek ise oldukça keyifliydi. 2009'da *Ciddi Bir Adam* filmiyle övgülerini toplayan Coenler, 2010 yılında ise bir yeniden çevrim olan *İz Peşinde* ile hep hayallerini kurdukları o western filmini çekebilmişlerdi. 3 yıllık bir aradan sonra *Sen Şarkılarını Söyle* filmiyle geri dönen ikili, bence 2000 sonrası ikinci başyapıtlarına imza atmışlardır. Bir kısır döngünün içine girmiş ve sürekli bocalayan Llewyn Davis'in hayatından bir kesit izlerken, Coenlerin mizahının en acımasız yanına da tâniklik ederiz. Cannes Film Festivali'nde büyük juri ödül ile dönen film, zaman zaman eğlenceli olmakla birlikte gittikçe kararan tonuya belirsiz bir üzüm ve ümitsizlik yolculuğuna dönüşmeye başlar. Film barındırdığı müzikal performanslarla da Coenler sinemasında farklı bir yerde dururken Bob Dylan gibi bir ismi de kimliğini gizleyerek hikâyeye dahil ediyor. Böylece *Sen Şarkılarını Söyle* kurgu ve gerçeğin ayırt edilemediği bir çizgiden seyircisini selamlıyor.

Bağımsız sinemanın bu ustaları son olarak *Yüce Sezar* (2016) filmiyle eleştirmenlerden ve seyircilerden beklenen ilgiyi göremeseler de bugün hâlâ ilgiyle takip edilen yönetmenlerden. Kara filmlere olan ilgilerini hemen hemen her filmlerde görebileceğimiz Coenler, yaratıkları tuhaf karakterlerle, mizahla, beslendikleri edebî ve felsefi kaynaklarla kendilerine has bir sinema dilini henüz ilk filmlerinde yakalamayı başardılar ve ilk filmlerinden bu yana sinemaya ilgilenen herkesi heyecanlandırmaya devam ediyorlar.

-Söyle bana Driss,
insanların neden sanatla ilgilendiğini düşünürsun?
+Bilmem iş için mi?
-Hayır. Birinin ayrılrken arkasında bıraktığı tek şeydir.

Can Dostum 2011

BİR AKLIN SAVAŞI

Kazuaki Takano

Çömeldi, silahını iyice kavradığından emin olduktan sonra barakanın önüne geçti. Giriş açıktı ve gece görüşü gözlükleri bir odanın içini gösteriyordu. Hedeflerini aramasına gerek yoktu, hemen öndeymişti. Sakıyla ve derin bakışlarıyla, Nigel Pierce tam karşısındaydı. Toprak zemine oturmuş, Yeager'a bakıyordu. Yeager ırkılımedi ama silahını tam Pierce'in iki kaşının arasına doğrultup, "Kımlıdama!" dedi alçak sesle ve barakanın içine bir adım attı ama tam o anda donup kaldı.

Gece görüşü gözlüğünde garip bir canlı belirmiştir. Yeager'in tüyleri diken diken oldu. Pierce'in kollarında daha önce hiç görmediği bir şey vardı.

Bu yaratığın en dikkat çekici özelliği şu; onu gördüğünüz gibi bilinmeyen bir tür olduğunu anlayacaksınız.

Bilinmeyen yaratık Yeager'a bakıyordu. Vücutu tüysüz, kolları ve bacakları da kısa olduğu için bir çocuk gibi görünüyor. Ama bu kafasının garipliğinin daha da ön plana çıkmasına sebep oluyordu.

En başta kafanız karışabilir ama üzerinde düşünmemelisiniz.

Bir çocuğa benzeyen bu yaratığın kocaman bir kafası vardı. Önү büyük, yuvarlak bir çıkıştı gibi duruyordu. Gerisi alınından çenesine kadar keskin bir biçimde daralarak iniyor, ters bir üçgen gibi görünüyordu. Vücutu üç yaşındaki bir çocuk gibiydi ama yüzü daha da küçük bir bebeğinkini andırıyordu. Yeni doğmuş bir bebeğin henüz sertleşmemiş kafatasına benzeyen ince bir yüzü vardı ve sadece boynundan aşağıda kalan kısmı gelişmiş gibiydi.

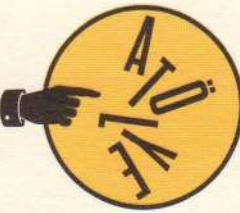
Ne tür bir yaratık olduğunu sormayı kendinize.

Ama yüzünde biraz fazla yukarıda kalan gözleriyle birlikte onu çocuklardan ayıran bir şey daha vardı; Yeager bu yukarı dikilmiş gözlerde açık bir bilinç ve zekâ olduğunu görebiliyordu. Ama o gözlerdeki ışığın anlatmak istediği neydi? Tedirginlik? Merak? Delilik? Kötülük? Bu gizemli yaratığın karşısında Yeager korkuya kapıldı. İnsan gibiydi ama insan değildi.

Görünce vurun.

Yeager silkinip kendine geldi ve silahını bu canlıya doğrultup, "Bu da ne?" dedi.

YAZMAK BİR YOLCULUKSA

**Sevgili okumadan, yazmadan
yaşayamayan dostumuz,**

Kendini en çok var hissettiğin yer o masa başı ya da defter yanı ya da kalem tuttuğun o dakikalar. Biliyoruz, yazarken olduğu kadar okurken besleniyorsun bir de. O da bir var olma nedeni. İşte o yüzden "Atölye" kütüphanesini büyütüyoruz.

**Türkçe edebiyatın öne çıkan 15 yazarını
bir araya getiren
Uydurmanın İncelikleri,**

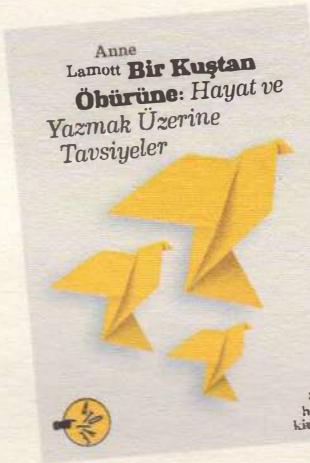
henüz hiçbir şey yazmamış olsan dahi, şimdilik bir okur olsan da, seni çok ilgilendirecek ve keyiflendirecek. Yazan biri için ise müthiş bir yol gösterici. Herkesin birbirinden ne kadar farklı olduğunu görmek, yazarken büyük bir özgürlük sağlamaz mı insana?

Bu kitap, seni özgür kılacak!..

Hakan Bıçakçı sordu,
Başar Başarır, Doğu Yücel, Fuat Sevimay, Hakan Günday, İsmail Güzelsoy, Jale Sancak, Mahir Ünsal Eriş, Mario Levi, Mine Sögüt, Murat Özyaşar, Müge İplikçi, Nermine Yıldırım, Seray Şahiner, Yavuz Ekinci yanıldırı.

Birinin ak dediğine öbürü kara dedi, kimi kendini yazarken dizginlemek zorunda kaldığını anlattı, kimi bir yazar olarak tikandığından dem vurdu, kimi soruları yanıtırken mizahi elden bırakmadı, kimi bir rehber kadar detaylı yanıtlar verdi. Yanıtları arka arkaya okuduğunda bir kez daha göreceksin ki, benzemiyor beş parmak birbirine. Ama kesişme kümeleri de bizi biz yapiveriyor işte.

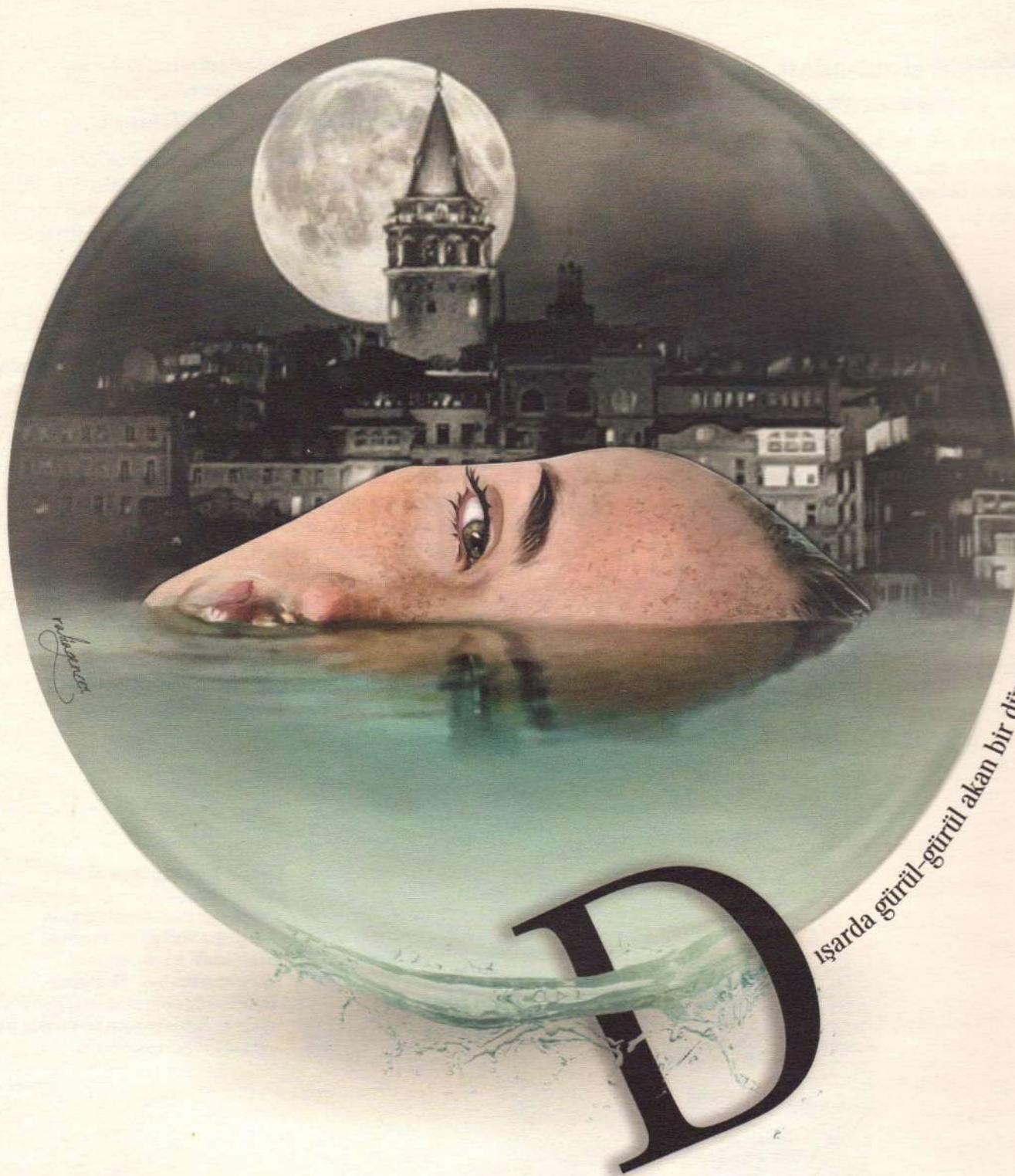
O zaman gel bu kitapla özgür bırak kalemini!

Yeni!

Yazarın koçu olmak ya da kendi yazarlık hikâyesiyle başka yazarların yoluna ışık tutmak isteyenlerin buluştuğu "Atölye"ye, dünyanın bu alandaki en çok okunan kitaplardan biri, *Bir Kuştan Öbürüne* de ekleniyor. Öyle içten, öyle etkili ki **Anne Lamott** bu kitapta, baş ucunda yerini alacak o da!

"Atölye" serisinin ilk kitaplarına gösterdiğiniz ilgiye de çok teşekkür ederiz. Kaçırılanlar varsa küçük bir hatırlatma yapmak isteriz.

İsarda gürül-gürül akan bir dünya... Bir ben uyumadım.

Ahmed Arif